

Kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusperusteiden tarkistaminen

Loppuraportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:11

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar.

Kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusperusteiden tarkistaminen

Loppuraportti

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:11

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto

PL 29

00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

julkaistu vain sähköisenä

ISBN 952-442-895-4 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:11

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
20.4.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Vapaan sivistystyön rahoitusryhmä Puheenjohtaja: Marita Savola Sihteerit: Kirsi Lähde, Pasi Rentola	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispvm 1.10.2004	Dnro 52/043/2004

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)
Kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusperusteiden tarkistaminen

Julkaisun osat Muistio + liitteet

Tiivistelmä

Valtion vuoden 2005 talousarvion mukaan kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusjärjestelmien uudistamisen tarpeet selvitetään kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Opetusministeriö asetti 1.10.2004 virkamiesryhmän laatimaan tarvittavia selvityksiä rahoitusperusteiden ongelmista ja kehittämistarpeista sekä ehdotuksia rahoitusperusteiden uudistamisesta.

Valmisteluryhmä jätti 21.3.2005 väliraportin, joka oli lausuntokierroksella. Väliraportin ehdotukset ovat loppuraportin luvussa 4. Luvussa 5 on selostettu alustavista ehdotuksista saatu palaute ja esitetään virkamiesryhmän tarkistetut ehdotukset. Kuulemis-tilaisuudet huomioonottaen virkamiesryhmä on pitänyt 20 kokousta.

Pääosa ehdotuksista koskee rahoitusperusteiden kiireellisiä ja konkreettisia tarkistustarpeita, jotka esitetään toteutettavaksi 1.1.2006 lähtien ja otettavaksi huomioon vuoden 2006 valtion talousarvioesityksen valmistelussa. Loppuraportin liitteenä on myös luonnos hallituksen esitykseksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta. Se esitetään annettavaksi eduskunnalle vielä kevätistuntokauden aikana.

- *Kansalaisopistot.* Virkamiesryhmä esittää, että asutusrakenneryhmytykseen perustuvasta yksikköhinnan laskemistavasta luovutaan vuoden 2006 alusta lähtien ja että keskimääräinen yksikköhinta lasketaan kaikkien opistojen valtionosuuden perusteena olevien käyttökustannusten perusteella. Laskennallinen yksikköhinta olisi kuitenkin 15 ja 10 prosenttia korkeampi asukastiheydeltään suurimmilla alueilla ja 5 prosenttia korkeampi harvaanasutuilla alueilla saaristokunnat mukaanlukien. Muutoksen vaikutuksia tasoitettaisiin ylimääräisillä avustuksilla. Työryhmä esitetään asetettavaksi laatimaan kriteereitä vuonna 2006 käyttöönotettavalle laatupalkinnolle sekä myöhemmälle rahoituksen laatu- ja tuloksellisuusosalle.
- *Kesäyliopistot.* Kesäyliopistojen osalta esitetään otettavaksi käyttöön vuodesta 2006 lähtien oma yksikköhinta, joka laskettaisiin niiden omien käyttökustannusten pohjalta ja joka olisi sama kaikille ylläpitäjille Kustannuspohjaan tulisi sisällyttää yleisen käytännön mukaisesti myös vuokrat.
- *Kansanopistot.* Rahoitusjärjestelmässä tulee korostua opiskelun päätoimisuus ja sisäoppilaitosmuotoisuus. Opiston ulkopuolella asuvien osalta yksikköhinta olisi 20 prosenttia pienempi vuodesta 2006 lähtien. Vaikeasti vammaisten koulutuksen valtionosuusprosentti kolmessa erityiskansanopistossa esitetään nostettavaksi 70:een. Yksikköhinnan korotus olisi edelleen 75 prosenttia. Muissa kansanopistoissa vaikeasti vammaisten koulutuksen yksikköhinnan korotus esitetään nostettavaksi 25:een. Koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi esitetään toteutettavaksi pitkäkestoisessa koulutuksessa opintotietotyypinen kokeilu sekä opiskelijoiden opintososiaalisen aseman parantamista koskevia muita toimenpiteitä. Ehdotusten toimeenpanoon esitetään lisärahoitusta.
- *Opintokeskukset.* Opintokeskusten tehtävää esitetään tarkennettavaksi vapaan sivistystyön laissa. Rahoitus säilyisi edelleen laskennallisena. Valtion talousarvion vuotuinen kiintiö on kehys valtion rahoittamalle opintotoiminnalle. Toiminnan volyymissa tapahtuneiden muutosten vaikutus otettaisiin huomioon suoritteiden vuotuisessa jaossa, mutta sen ei-toivottua vaikutusta rajoitettaisiin asettamalla muutoksille enimmäisprosentti 2–3. Edellytyksiä hoitaa pitkäjänteisesti laatu- ja kehitystyötä vahvistetaan opintokeskusten valtionavustuksia koskevilla järjestelyillä.
- Kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistukseen liittyvä valtionavustusten nettouttamista koskeva muutos koskee myös vapaan sivistystyön 14 §:n mukaisia avustuksia. Virkamiesryhmä esittää, että avustusten nettouttamisen kautta vapautuvat resurssit käytettäisiin vapaan sivistystyön eri työmuotojen toimintaedellytysten ja kehittämis- ja laatutyön vahvistamiseen.
- Lisäksi virkamiesryhmä esittää, että asetetaan valmisteluryhmä laatimaan tieto- ja viestintätekniikan kehityksestä ja soveltamisesta aiheutuvia uudistamistarpeita vapaan sivistystyön rahoitusperusteisiin.

Avainsanat

vapaa sivistystyö, rahoitusjärjestelmä, kansalaisopistot, kesäyliopistot, kansanopistot, opintokeskukset

Muut tiedot

Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:11	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-895-4 (PDF)
Kokonaissivumäärä 55 + liitteet	Kieli suomi	Hinta Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja	Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
20.4.2005

<p>Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare)</p> <p>Tjänstemannagruppen för finansiering av det fria bildningsarbetet Ordförande: Marita Savola Sekreterare: Kirsi Lähde, Pasi Rentola</p>	<p>Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar</p> <p>Uppdragsgivare Undervisningsministeriet</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 70%;">Datum för tillsättande av organet 1.10.2005</td> <td style="width: 30%;">Dnr 52/043/2005</td> </tr> </table>	Datum för tillsättande av organet 1.10.2005	Dnr 52/043/2005		
Datum för tillsättande av organet 1.10.2005	Dnr 52/043/2005				
<p>Publikation (även den finska titeln) Justering av grunderna för finansiering av medborgarinstitut, sommaruniversitet, folkhögskolor och studecentraler (Kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusperusteiden tarkistaminen)</p>					
<p>Publikationens delar Promemoria samt bilagor</p>					
<p>Sammandrag</p> <p>Enligt statsbudgeten för 2005 utreds behoven av en reform av medborgarinstitutens, sommaruniversitetens, folkhögskolornas och studecentralernas finansieringssystem i samband med revideringen av kommunernas finansierings- och statsandelssystem. Undervisningsministeriet tillsatte den 1.10.2004 en tjänstemannagrupp med uppgift att göra behövliga utredningar om problemen och utvecklingsbehoven i finansieringsgrunderna samt lägga fram förslag till revidering av finansieringsgrunderna.</p> <p>Beredningsgruppen lämnade den 21.3.2003 en mellanrapport, vilken var på en remiss. De preliminära förslagen i mellanrapporten finns i kapitel 4. I kapitel 5 refereras den respons man fått angående de preliminära förslagen samt framförs tjänstemannagruppens justerade förslag. Inklusiva diskussionstillfällena har tjänstemannagruppen haft 20 möten.</p> <p>Merparten av förslagen gäller de brådskande och konkreta justeringsbehov i fråga om finansieringsgrunderna vilka föreslås bli genomförda från den 1.1.2006 och beaktade i beredningen av budgetpropositionen för 2006. Som bilaga till slutrapporten finns också utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om fritt bildningsarbete.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Medborgarinstitut.</i> Tjänstemannagruppen föreslår att det sätt att beräkna priset per enhet som utgår från bosättningsstrukturgruppering skall frångås från början av 2006 och att det genomsnittliga priset per enhet skall beräknas på basis av de driftskostnader som ligger till grund för statsandelen för alla institut. Det kalkylerade priset per enhet skall dock vara 15 procent och 10 procent högre för huvudmän verksamma i tätare befolkade områden samt 5 procent högre i glest befolkade områden inklusive skärgårdskommuner. Effekterna av ändringen skall jämnas ut med hjälp av extra understöd. Det föreslås att en arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utarbeta kriterier för det kvalitetspris som införs 2006 samt för den del som premierar kvalitet och resultatrik verksamhet och som införs senare. - <i>Sommaruniversitet.</i> Det föreslås att sommaruniversitetet från år 2006 får ett eget pris per enhet, som beräknas på basis av deras egna driftskostnader och är detsamma för alla huvudmän. Enligt allmän praxis skall också hyrorna ingå i kostnadsunderlaget. - <i>Folkhögskolor.</i> Det faktum att studierna sker på heltid och att de studerande bor på internat bör lyftas fram i finansieringssystemet. Från år 2006 är priset per enhet för dem som bor utanför folkhögskolan 20 % lägre. Det föreslås att statsandelsprocenten för utbildning för gravt handikappade vid tre specialfolkhögskolor skall höjas till 70 %. Höjningen av priset per enhet skall fortfarande vara 75 %. Det föreslås att höjningen av priset per enhet för utbildning för gravt handikappade vid övriga folkhögskolor höjs till 25 %. För att främja jämlikhet i utbildningshänseende föreslås ett försök med studiesedlar i långvarig utbildning samt även andra åtgärder för att förbättra de studerandes studiesociala situation. Tilläggsfinansiering föreslås för genomförandet av förslagen. - <i>Studecentraler.</i> Det föreslås att studecentralernas uppgift skall preciseras i lagen om fritt bildningsarbete. Finansieringen skall även i fortsättningen vara kalkylmässig. Den årliga kvoten i statsbudgeten utgör ramen för den av staten finansierade studieverksamheten. Effekterna av de ändringar som skett i verksamhetens volym beaktas i den årliga fördelningen av prestationerna, men dess icke-önskvärda effekter begränsas genom att den maximala procenten för ändringarna skall vara 2–3 procent. Förutsättningarna för att långsiktigt sköta kvalitets- och utvecklingsarbete stärks genom arrangemang som gäller statsunderstöden för studecentralerna. - Den ändring som gäller nettning av statsunderstöd och som anknyter till revideringen av kommunernas statsandels- och finansieringssystem gäller även understöd enligt 14 § i lagen om fritt bildningsarbete. Tjänstemannagruppen föreslår att de resurser som frigörs genom nettningen av understöd i fortsättningen skall användas till att stärka verksamhetsbetingelserna för och utvecklings- och kvalitetsarbetet i de olika arbetsformerna inom fritt bildningsarbete. - Dessutom föreslår tjänstemannagruppen att en beredningsgrupp tillsätts för att utreda de behov av revidering av finansieringsgrunderna för det fria bildningsarbetet vilka föranleds av utvecklingen och tillämpningen av data- och kommunikationsteknik. 					
<p>Nyckelord</p> <p>fritt bildningsarbete, finansieringssystem, medborgarinstitut, sommaruniversitet, folkhögskolor, studecentraler</p>					
<p>Övriga uppgifter</p>					
<p>Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2005:11</p>	<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 33%;">ISSN 1458-8102</td> <td style="width: 33%;">ISBN 952-442-895-4 (PDF)</td> </tr> </table>	ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-895-4 (PDF)		
ISSN 1458-8102	ISBN 952-442-895-4 (PDF)				
<p>Sidoantal 55 + bilagor</p>	<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%;">Språk finska</td> <td style="width: 50%;">Pris</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Sekretessgrad offentlig</td> </tr> </table>	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig	
Språk finska	Pris				
Sekretessgrad offentlig					
<p>Distribution</p>	<p>Förlag Undervisningsministeriet</p>				

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 1.10.2004 virkamiesryhmän laatimaan vuoden 2005 valtion talousarvioon sisältyvien linjausten mukaisesti selvityksiä ja ehdotuksia vapaan sivistystyön eri työmuotojen (kansalaisopistot, kesäyliopistot, kansanopistot ja opintokeskukset) rahoitusperusteiden tarkistamisesta.

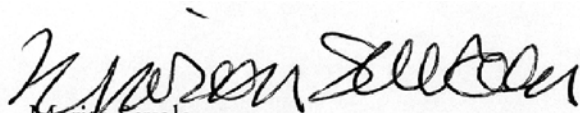
Vapaan sivistystyön rahoitusryhmä jättää kunnioittavasti loppuraporttinsa opetusministeriölle jatkotoimenpiteitä varten. Loppuraportin luvussa 1 on selostettu yksityiskohtaisemmin virkamiesryhmän tehtävä ja työskentely. Loppuraportin luku 4 sisältää 21.3.2005 jätetyn väliraportin alustavat ehdotukset. Niistä saatujen lausuntojen keskeinen sisältö ja osin tarkistetut ehdotukset sisältyvät lukuun 5. Liiteosa sisältää ehdotusten vaikutuksia selostavat taulukot sekä luonnoksen hallituksen esitykseksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta.

Lähtökohtana on ollut, että rahoitusperusteiden tarkistamista koskevat ehdotukset voitaisiin ottaa huomioon vuoden 2006 valtion talousarvioesityksen valmistelussa ja että hallituksen esitys vapaan sivistystyön lain muuttamisesta voitaisiin antaa eduskunnalle vielä keväätistuntokauden aikana.

Virkamiesryhmä on pitänyt työn eri vaiheissa järjestetyt kuulemistilaisuudet huomioonottaen yhteensä 20 kokousta.

Virkamiesryhmän puolesta

Puheenjohtaja

Marita Savola

Sihteeri

Kirsi Lähde

Sisältö

1	<u>Valmisteluryhmän toimeksianto ja työskentely</u>	8
2	<u>Vapaan sivistystyön lainsäädäntö ja oppilaitosten nykyinen rahoitusjärjestelmä</u>	10
2.1	Yleistä	10
2.2	Kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmä	12
2.3	Kesäyliopistojen rahoitusjärjestelmä	13
2.4	Kansanopistojen rahoitusjärjestelmä	14
2.5	Opintokeskusten rahoitusjärjestelmä	14
3	<u>Rahoitusperusteiden tarkistustarpeet ja niihin vaikuttavat tekijät</u>	16
3.1	Eduskunnan kannanotot ja valtion talousarvion linjaukset	16
3.2	Valtiontalouden tarkastusviraston kansanopistojärjestelmää koskeva tarkastuskertomus	18
3.3	Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen	18
3.4	Informaatio-ohjauksen tavoitteet ja toimeenpano	21
3.5	Aikuisopiskelusta perittävät maksut ja opintososiaaliset kysymykset	23
3.6	Vapaan sivistystyön arviointihanke	24
3.7	Kuulemistilaisuuksissa esitetyt kannanotot	25
4	<u>Uudistustarpeet ja alustavat ehdotukset</u>	27
4.1	Ehdotusten lähtökohdat	27
4.2	Kansalaisopistot	29
4.2.1	<i>Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset</i>	30
4.3	Kesäyliopistot	34
4.3.1	<i>Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset</i>	34
4.4	Kansanopistot	35
4.4.1	<i>Näkemykset kehittämistarpeista ja ehdotusten kohdentuminen</i>	35
4.4.2	<i>Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset</i>	39
4.5	Opintokeskukset	42
4.5.1	<i>Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset</i>	44

5	Väliraportista saatu palaute ja virkamiesryhmän ehdotukset	46
5.1	Kansalaisopistot	46
	5.1.1 Palaute	46
	5.1.2 Ehdotukset	47
5.2	Kesäyliopistot	49
	5.2.1 Palaute	49
	5.2.2 Ehdotukset	49
5.3	Kansanopistot	49
	5.3.1 Palaute	49
	5.3.2 Ehdotukset	50
5.4	Opintokeskukset	53
	5.4.2 Ehdotukset	54
5.5	Vapaan sivistystyön kaikkia työmuotoja koskevat esitykset	55
	Litteet	56

1 Valmisteluryhmän toimeksianto ja työskentely

Valtion vuoden 2005 talousarvion momentin 29.69 (ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö) selvitysosan mukaan kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusjärjestelmien uudistamisen tarpeet selvitetään kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä.

Edellä mainitun linjauksen johdosta opetusministeriö asetti 1.10.2004 virkamiesryhmän, jonka tehtäväksi annettiin

- 1) koota ja organisoida tarvittavat selvitykset kansanopistojen, kansalaisopistojen, opintokeskusten ja kesäyliopistojen rahoituksen määrätymisperusteiden ongelmista ja uudistamistarpeista ottaen huomioon asiaan liittyvä aikaisempi valmistelutyö, asiaa koskevat eduskunnan kannanotot, valtiontalouden tarkastusviraston raportti sekä yhteydet meneillään olevaan kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistukseen.
- 2) laatia ehdotuksensa ja niihin liittyvät laskelmat vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitusperusteiden uudistamisesta.

Virkamiesryhmän tuli kuulla työnsä eri vaiheissa vapaan sivistystyön valtakunnallisia keskusjärjestöjä ja Suomen kuntaliittoa sekä tarvittaessa muita asiantuntijoita. Valmisteluryhmä voi lisäksi toimia tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla jaostoina ja yhteistyössä kunkin oppilaitosmuodon edustajien ja Suomen Kuntaliiton kanssa.

Ryhmän tuli jättää väliraportti 15.3.2005 mennessä ja ehdotuksensa viimeistään 30.4.2005.

Virkamiesryhmän puheenjohtajaksi nimettiin johtaja Marita Savola ja ryhmän jäseniksi opetusneuvos Reijo Aholainen, lainsäädäntöneuvos Matti Lahtinen, opetusneuvos Arja Mäkeläinen ja hallitusneuvos Marja-Riitta Pönkä opetusministeriöstä, laskentapäällikkö Raakel Tiuhonen Opetushallituksesta ja apulaisjohtaja Jarkko Jännes Tampereen yliopiston VALOS-ryhmästä. Ryhmän sihtereiksi on nimetty ylitarkastaja Kirsi Lähde ja finanssi sihteeri Pasi Rentola opetusministeriöstä. Ryhmän työhön on osallistunut myös vanhempi hallitussihteeri Merja Leinonen. Lainsäädäntöneuvos Matti Lahtisen siirryttyä OAJ:n palvelukseen hän ei ole osallistunut virkamiesryhmän työskentelyyn.

Virkamiesryhmä on kokoontunut kuulemistilaisuuudet mukaan lukien 20 kertaa.

Virkamiesryhmä järjesti työnsä käynnistämisvaiheessa kuulemistilaisuuden vapaan sivistystyön oppilaitoksia edustaville valtakunnallisille keskusjärjestöille ja Suomen Kuntaliitolle. Sen lisäksi virkamiesryhmä kuuli erikseen kolmen erityiskansanopiston edustajia sekä Kansaneläkelaitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön edustajia ja opetusministeriön rakennusasioiden asiantuntijana yli-insinööri Erkki Salmiota. 21.3.2005 julkaistua väliraporttiluonnosta käsiteltiin virkamiesryhmän ja vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän yhteisessä kokouksessa 10.3.2005. Virkamiesryhmä sai väliraportin johdosta lausunnot seuraavilta tahoilta: Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL ry, Förbundet för arbetar- och medborgarinstitution i Svenskfinland FAMI rf, Bildningsforum rf, Suomen kansanopistoyhdistys ry, Suomen kesäyliopistot ry, Suomen Kuntaliitto, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ja Aikuiskoulutusneuvosto. Opintokeskusten osalta on saatu kolme erillistä lausuntoa.

Virkamiesryhmä on ottanut loppuraportissaan huomioon myös valtiosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta koskevien suunnitelmien etenemisen ja on sisällyttänyt loppuraporttiinsa ehdotuksen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta. (Liite 5)

2 Vapaan sivistystyön lainsäädäntö ja oppilaitosten nykyinen rahoitusjärjestelmä

2.1 Yleistä

Käyttökustannusten rahoitus

Vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaa ja rahoitusta koskevat säännökset ovat vuoden 1999 alusta sisältyneet vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (L 632/1998). Lain piiriin kuuluvat kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot. Vuoden 2002 syksystä myös Snellman-korkeakoulun toimintaan ja rahoitukseen on sovellettu vapaasta sivistystyöstä annettua lakia. Kullekin oppilaitosmuodolle on laissa omat rahoitussäännökset.

Valtio rahoittaa lain piiriin kuuluvien oppilaitosten vapaan sivistystyön koulutuksen eli tutkintoon johtamattoman koulutuksen käyttökustannuksia valtionosuutena. Kunnilla ei ole lakisääteistä rahoitusosuutta tässä koulutuksessa. Valtionosuuden ulkopuolelle jäävä osa kustannuksista katetaan opiskelijamaksuilla ja ylläpitäjän muulla rahoituksella.

Valtionosuuden määrä on kansanopistoissa, kansalaisopistoissa ja kesäyliopistoissa 57 % ja liikunnan koulutuskeskuksissa ja opintokeskuksissa 65 % valtionosuuden laskennallisesta perusteesta. Käyttökustannusten valtionosuuden peruste on kussakin oppilaitosmuodossa yksikköhinnan ja suoritteen tulo, joka vahvistetaan lain mukaan vuosittain kullekin oppilaitokselle. Valtio säätelee kunkin vapaan sivistystyön oppilaitosmuodon valtionosuusmenoja vuosittain valtion talousarviossa suoritekiintiöllä, joka oppilaitoksille on jaettavissa.

Kunkin oppilaitosmuodon yksikköhinnat lasketaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 §:n mukaisesti toteutuneiden kustannusten pohjalta joka toinen vuosi jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä kalenterivuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset saman kalenterivuoden toteutuneiden suoritteiden määrällä. Opintokeskuksille myönnetään lisäksi opintokerhotoimintaa varten vuosittain euromäärä, joka saadaan kertomalla ministeriön kullekin vuodelle määräämä kerhotuntien hinta vahvistettujen opintokerhotuntien määrällä.

Vuosien 2001–2005 talousarvioissa vapaan sivistystyön valtion rahoitus (valtionosuus + valtionavustukset) on ollut seuraava:

Vapaa sivistystyö

(mom. 29.69.30, 29.69.50, 29.69.55 ja 29.69.56)

	TA 2001	TA 2002	TA 2003	TA 2004	TA 2005
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Kansalaisopistot (249)	65,9	72,0	72,8	75,1	76,8
- valtionosuus	64,4	70,3	71,1	73,3	75,0
- valtionavustus	1,5	1,7	1,7	1,8	1,8
Kansanopistot (90)	44,7	44,0	44,1	45,3	45,6
- valtionosuus	41,7	41,6	42,0	43,3	43,7
- valtionavustus	3,0	2,4	2,1	2,0	1,9
Opintokeskukset (11)	11,5	12,1	12,3	12,9	13,2
- valtionosuus	10,8	11,5	11,6	12,1	12,4
- valtionavustus	0,7	0,6	0,7	0,8	0,8
Kesäyliopistot (20)	2,9	3,5	3,9	4,1	4,4
- valtionosuus	2,6	3,1	3,6	3,7	4,0
- valtionavustus	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
<i>Yhteensä</i>	125,0	131,7	133,1	137,3	140,0

Edellisessä taulukossa selostetuista avustuksista vuonna 2005 runsaat 3,6 miljoonaa euroa on siirretty Opetushallitukselle jaettavaksi vapaan sivistystyön eri työmuodoille kehittämis- ja tietoyhteiskunta-avustuksina. Noin 2/3 tästä jaetaan kehittämisavustuksina, joilla tuetaan erityisesti luvussa 3.4. selostetun informaatio-ohjauksen toimeenpanoa.

Tämän lisäksi vapaan sivistystyön kehittämistä ja sivistysjärjestöjen toimintaa sekä opetus- ja muun henkilökunnan täydennyskoulutusta rahoitetaan myös muilta momenteilta. Valtion talousarvion momentilla 29.69.53. on merkitty valtionavustuksia mm. opinto-keskuksia ylläpitäville järjestöille ja laitosmuotoisen sivistystyön järjestöille, joita ovat lähinnä vapaan sivistystyön eri työmuotoja edustavat valtakunnalliset keskus- ja yhteistyöjärjestöt. Momentin avustuksista em. vapaan sivistystyön järjestöille jaettavaksi osuudeksi on merkitty vuoden 2005 talousarviossa yhteensä 2 044 000 euroa. Momentille 29.69.22. (Opetustoimen henkilöstökoulutus) merkityistä ammatillisen lisäkoulutuksen ja vapaan sivistystyön opetus- ja muun henkilökunnan täydennyskoulutusmäärärahasta vuositasolla noin miljoona euroa on viime vuosina suunnattu vapaan sivistystyön henkilöstön osaamista ja pätevyyttä parantaviin täydennyskoulutusohjelmiin.

Perustamishankkeiden rahoitus

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) ja sen perusteella opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaan perustamishankkeena pidetään toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai niitä vastaavaa toimenpidettä sekä toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa. Lisäksi edellytyksenä on, että hankkeen kustannukset ovat vähintään valtioneuvoston vahvistaman euromäärän suuruiset. Euromääräksi valtioneuvoston asetuksella 1396/2001 on vahvistettu kansalaisopiston osalta 320 000 euroa sekä kansanopiston, opintokeskuksen ja kesäyliopiston osalta 80 000 euroa. Rahoituslain mukaan em. euromäärästä on mahdollista poiketa, mikäli

pienemmän hankkeen rahoittaminen muodostuisi koulutuksen järjestäjälle erityisen rasittavaksi, mutta tällaisia hakemuksia ei vapaan sivistystyön hankkeiden osalta ole tehty.

Valtionavustuksena vapaan sivistystyön perustamishankkeisiin on myönnetty noin 40 % hankkeen hankesuunnitelman perusteella lasketuista laskennallisista kustannuksista. Mikäli hanke toteutetaan vähintään valtionavustuksen perusteiden mukaisessa laajuudessa, valtionavustus maksetaan myönnetyn suuruisena riippumatta siitä, alittavatko vai ylittävätkö toteutuneet kustannukset valtionavustuksen laskentaperusteen. Jossakin tapauksissa hankkeen valtionavustusta on vastaavasti pienennetty, kun hanke on toteutettu valtionavustuksen perusteita pienempänä.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana aikuiskoulutuksen (= ammatillinen aikuiskoulutus ja vapaa sivistystyö) perustamishankkeisiin myönnettävät valtionavustukset ovat vaihdelleet hyvin huomattavasti vaihteluvälin ollessa noin 0,1–11,6 milj. euroa vuodessa. Viimeisinä vuosina vaihtelu on vähentynyt näyttää asettuvan 2 milj. euron suuruusluokkaan. Tällä tasolla laadittuun perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaan 2005–2008 voitiin ottaa noin 40 % suunnitelmaan esitetyistä hankkeista. Suunnitelmassa kuten viime vuosina myönnettyissä valtionavustuksissa painottuvat vapaan sivistystyön hankkeet.

Viime vuosina vapaan sivistystyön perustamishankkeiden valtionavustuksista pääosa on myönnetty kansanopistojen hankkeisiin.

Vuokrien valtionavustukset

Vaihtoehto omien tilojen hankkimiselle on toimitilojen vuokraaminen. Vuokratkustannukset ovat osa oppilaitoksen käyttökustannuksia ja ne otetaan huomioon valtionosuusperusteissa samalla tavalla kuin muut oppilaitoksen käyttökustannukset. Poikkeuksena ovat kansanopistot, joille opetusministeriö voi vahvistaa vuosivuokran valtionosuuden laskentaperusteeksi, jos kansanopisto toimii toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa. Tämä vahvistettu vuosivuokra otetaan huomioon korottavana tekijänä ko. kansanopiston yksikköhintaa vahvistettaessa. Vahvistettu vuosivuokra on vuonna 2005 otettu huomioon yhdeksän kansanopiston yksikköhinnassa.

2.2 Kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmä

Kansalaisopistojen määrä on vuonna 2005 yhteensä 249. Opistojen valtionosuus määräytyy laskennallisen opetustuntimäärän ja asutusrakennekohtaisen tunnin yksikköhinnan perusteella. Yksikköhinnan laskemista varten kunnat on jaettu asukastiheyden mukaan viiteen ryhmään. Asutusrakenneryhmien keskimääräinen yksikköhinta ja arvonlisäverottomat asutusrakennekohtaiset yksikköhinnat ovat seuraavat:

	2003	2004	2005
	euroa	euroa	euroa
Keskimääräinen yksikköhinta	60,98	62,08	63,18
Asukastiheys			
1. (enintään 2 ja saaristok.)	55,81	56,81	60,90
2. (yli 2 mutta enintään 5)	54,94	55,93	56,12
3. (yli 5 mutta enintään 15)	53,98	54,95	57,23
4. (yli 15 mutta enintään 100)	56,76	57,78	58,50
5. (yli 100)	68,83	70,07	71,53

Valtion talousarvion mukainen tuntikiintiö on 2 062 000 tuntia ja valtionosuuden määrä on noin 76 miljoonaa euroa. Tuntimäärän kehitys on ollut seuraava:

Suoritteet (opetustunnit)	2000	2001	2002	2003	2004	2005
valtion talousarvio	2 000 000	2 012 000	2 012 000	2 037 000	2 062 000	2 062 000
toteutuneet	2 067 121	2 157 661	2 136 954	2 221 237		

Asutusrakenneryhmitys otettiin käyttöön vuonna 1993, koska kuntien asutuksen rakenteella arvioitiin olevan oleellinen vaikutus kansalaisopistojen toiminnan kustannusten tasoon. Yksikköhintojen asutusrakenneryhmittäinen jakautuminen on kuitenkin muuttunut paljon ja asutusrakenneryhmituksen käyttöä valtionosuuden perusteena on kritisoitu. Tiheimmin asutuissa kunnissa opetuksen menot ovat kasvaneet 1990-luvun aikana suhteellisesti eniten. Asutusrakenneryhmään 5 kuuluvien opistojen yksikköhinta on noussut muita huomattavasti enemmän niin, että sen yksikköhinta ainoana on yli keskimääräisen yksikköhinnan 1–4 ryhmiin kuuluvien jäädessä sen alle. Toisaalta muiden asutusrakenneryhmien väliset yksikköhintaerot ovat pieniä. Kaikkien asutusrakenneryhmien sisällä opistojen välisissä toteutuneissa kustannuksissa on huomattavia vaihteluja eivätkä yksikkökustannusten erot selity asukastiheydellä.

Kuntien mahdollisuudet rahoittaa ja tukea toimintaa ovat olleet erilaiset. Tämä on vaikuttanut toimintaedellytyksiin ja niissä ilmenneisiin eroihin. Yksikköhinnan porrastusperusteet ovat toiminnan määrään perustuvan tuntien jakotavan ohella osaltaan edistäneet kehitystä, jossa kansalaisopiston toimintaan resursseja suunnanneet kunnat ovat voineet omilla panostuksillaan lisätä myös valtionosuuttaan.

Kansalaisopistojen yksikköhintajärjestelmän uudistamista on aikaisemmin valmisteltu muun muassa kahdessa opetusministeriön työryhmässä. Näistä ensimmäinen, Asutusrakenneryhmitys kansalaisopistojen ja kirjastojen valtionosuuksissa (10:2000), sisälsi järjestelmän kehittämislinjaukset. Lopullinen ehdotus jätettiin valmisteltavaksi myöhemmin. Eduskunnan vuoden 2003 talousarviolausuman johdosta työtä jatkettiin virkamiesryhmässä. Ryhmän ensisijainen ehdotus oli, että kansalaisopistojen rahoituksessa siirryttäisiin yhteen yksikköhintaan. Järjestelmän käyttöönottoon olisi liittynyt siirtymäkausi, jonka aikana rahoituksessa tapahtuvia ylläpitäjäkohtaisia muutoksia olisi tasoitettu. Kansalaisopistojen yksikköhintajärjestelmän uudistaminen kytkettiin vuonna 2004 laajempaan sisäasiainministeriön johdolla tapahtuvaan valtionosuusjärjestelmän uudistukseen. Rahoitusmallia, joka olisi turvannut erityyppisissä olosuhteissa toimiville kansalaisopistoille tasapuoliset toimintaedellytykset, ei löydetty tämän valmistelun yhteydessä ja valmistelu siirrettiin opetusministeriön virkamiesryhmälle.

2.3 Kesäyliopistojen rahoitusjärjestelmä

Kesäyliopistojen määrä on yhteensä 20 ja valtionosuusmenot valtionavustuksineen noin 4,4 miljoonaa euroa. Valtion talousarvion mukainen suoritemäärä on 96 050 opetustuntia. Kesäyliopiston valtionosuusrahoitus on vuoden 1999 alusta sidottu sijaintikuntansa kansalaisopiston asutusrakennekohtaiseen yksikköhintaan. Oppilaitosten toiminnasta aiheutuvat käyttökustannukset eivät näin ollen ole pohjana yksikköhinnan laskennassa ja määräämisessä. Kesäyliopistot kuuluvat asutusrakenneryhmiin 4 ja 5.

Opetustuntimäärän kehitys on ollut seuraava:

	2000	2001	2002	2003	2004
Valtionosuus (milj. euroa)	2,7	2,9	3,5	3,9	4,1
Suoritemäärä (opetustuntia VTA)	70 000	74 000	81 800	92 300	93 576

Kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä on otettava kantaa myös kesäyliopistojen yksikköhintajärjestelmään. Kesäyliopistot ovat vapaan sivistystyön ainoa oppilaitosmuoto, jonka valtionosuus määräytyy jonkun toisen oppilaitosmuodon kustannuspohjasta. Kesäyliopistojen toiminta poikkeaa kansalaisopistojen tehtävistä suuntautuen avoimeen yliopistotoimintaan. Niiden kustannusrakenne poikkeaa myös kansalaisopistojen kustannusrakenteesta. Erityisesti opetuksen kustannukset ovat korkeammat kuin kansalaisopistoilla.

2.4 Kansanopistojen rahoitusjärjestelmä

Kansanopistoja on yhteensä 90. Niiden valtionosuuden peruste on opiskelijaviikkojen määrä ja opiskelijaviikkoa kohden laskettu yksikköhinta. Koska kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia, yksikköhinta sisältää myös majoituksen ja ruokailun kustannukset. Kansanopistojen valtionosuusmenot ovat vuositasolla noin 46 miljoonaa euroa. Valtion talousarviossa vahvistettu suoritemäärä vuonna 2005 on 292 250 opiskelijaviikkoa, josta 4 700 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoululle. Snellman-korkeakoulun rahoitus ei sisälly työryhmän työskentelyyn.

Kansanopistojen rahoitusjärjestelmässä yksikköhintaa korotetaan vaikeasti vammaisille tarkoitettussa koulutuksessa (75 tai 20 %) sekä ylläpitämisluvassa määrätyn erityistehtävän perusteella ns. lyhytkurssiopistoissa (20 %). Jos kansanopisto toimii toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, voidaan yksikköhintaa korottaa euromäärällä, joka lasketaan jakamalla ministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra oppilaitokselle vahvistettujen opiskelijaviikkojen määrällä.

Yksikköhinnan porrastusten ohella suoritteiden laskemiseen ja jakamiseen liittyvät seuraavat vähennykset: Opiston ulkopuolella asuvien opiskelijaviikoista otetaan huomioon vain 90 %. Kahdella opistolla, joilla on ylläpitämisluvassa määrättyä erityistehtävänä kirjeopetus, muunnetaan opintokirjeet opiskelijaviikoiksi jakamalla opintokirjeiden määrä luvulla kaksi.

2.5 Opintokeskusten rahoitusjärjestelmä

Opintokeskuksia on yksitoista. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n mukaan ne toimivat sivistystyön valtakunnallisina aikuisoppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa.

Opintokeskusten valtionosuuden peruste lasketaan kertomalla niille vahvistetuilla opetustuntien määrällä opetustuntia kohden määrätty yksikköhinnat. Lisäksi opintokeskukset saavat opintokerhotoimintaa varten valtionosuutena euromäärän, joka saadaan kertomalla vahvistetulla opintokerhotuntien määrällä opintokerhotunnin hinta.

Opintokeskusten valtionosuus on vuonna 2005 yhteensä noin 13,2 miljoonaa euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opetustunteja on 191 600. Opintotoiminnan yksikköhinta on 88,24 euroa. Yksikköhintajärjestelmässä ei ole korotuserusteita.

Opetustuntimäärän kehitys vuosina 2000–2005 on ollut seuraava:

Opetustunti	2000	2001	2002	2003	2004	2005
VTA	138 600	167 000	175 800	185 040	189 820	191 600
Toteutunut	237 482	243 060	229 522	249 333,5		

Opintokerhoja varten on valtion 2005 talousarviossa varattu yhteensä 1 424 000 euroa. Opintokerhotunteja vuodelle 2005 on jaettu 356 000. Opintokerhotunnin laskennallinen yksikköhinta on neljä euroa.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaan vapaan sivistystyön oppilaitoksille voidaan myöntää kokeilu- ja kehittämisavustuksia sekä ylimääräisiä avustuksia. Kehittämis- ja ylimääräisiin avustuksiin varattujen määrärahojen kehitys (momentilla 29.69.55. valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin) käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Tämän lisäksi opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyötä on tuettu harkinnanvaraisella valtionavustuksella valtion talousarvion momentilta 29.69.53. (valtionavustus järjestöille).

Seuraava taulukko kuvaa mainittujen valtionavustusten määrää vuosina 2000–2005.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Valtionavustukset	euroa*)	euroa*)	euroa	euroa	euroa	euroa
Kehittämisavust. ja ylim. avustukset	589 000	673 000	673 000	673 000	773 000	773 000
Järjestöavustus	1 253 000	1 253 000	1 253 000	1 253 000	1 253 000	1 253 000

*) markkamäärät muutettu euroiksi, pyöristetty 1 000 euron tarkkuudella

3 Rahoitusperusteiden tarkistustarpeet ja niihin vaikuttavat tekijät

Rahoitusperusteiden selvittämisen tausta vaihtelee oppilaitosmuodoittain. Eduskunta on edellyttänyt lausumissaan kansalaisopistojen ja kesäyliopistojen yksikköhintajärjestelmän uudistamista ja kansanopistojen vammaisten koulutuksen selvittämistä. Valtiontalouden tarkastusviraston kansanopistojärjestelmää koskevaan tarkastuskertomukseen (81/2004) sisältyy myös rahoitusperusteiden uudelleenarviointia koskevia kannanottoja. Vapaan sivistystyön oppilaitosten uusia ohjausmuotoja koskevassa raportissa PEHMEÄ ON KOVAA Vapaan sivistystyön ohjauksen kehittäminen 2005–2008 on todettu järjestelmän kehittämisen edellyttävän rahoitusperusteiden tarkastelua (kts: <http://opmwww/opm/koulutus/aikuiskoulutus/index.html>).

Sisäasiainministeriön esitys kuntien rahoitus- ja valtionosuusperusteiden uudistamiseksi (52/2004) sisältää muun muassa esityksen valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon uudistamista. Tähän uudistukseen liittyviä ehdotuksia on otettu soveltuvin osin huomioon vapaan sivistystyön rahoitusperusteiden tarkastelussa.

3.1 Eduskunnan kannanotot ja valtion talousarvion linjaukset

Kansalaisopistot ja kesäyliopistot

Kansalaisopistojen yksikköhintajärjestelmään on pyritty löytämään ratkaisuja usean vuoden ajan. Eduskunta on myös edellyttänyt asutusrakenneryhmiin perustuvan rahoituksen uudistamista useaan otteeseen. Viimeksi vuoden 2003 talousarvion hyväksymisen yhteydessä eduskunta edellytti järjestelmän uudistamista vuoden 2004 alusta. Kannanotoissaan eduskunta on edellyttänyt kansalaisopistojen saattamisesta tasavertaiseen asemaan asutusrakenteesta ja paikallisista olosuhteista riippumatta.

Vuoden talousarvion momentin 29.69 (ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö) lukuun sisältyi maininta, jonka mukaan "kansalaisopistojen ja kesäyliopistojen valtionosuusjärjestelmää kehitetään osana kuntien valtionosuusjärjestelmän kehittämistä".

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä vuoden 2004 talousarvioksi on todettu, että kesäyliopistojen koulutustarjonnasta suurin osa on avointa yliopisto-opetusta eikä kansalaisopis-

tojen yksikköhinta siten ole tarkoituksenmukainen niiden valtionosuuden perusteena. Valiokunta piti välttämättömänä, että kesäyliopistoille määritellään oma valtionosuuden perusteena oleva yksikköhinta, jossa otetaan huomioon niiden lakisääteisen koulutustehtävän mukaisesta opetuksesta aiheutuvat kustannukset.

Kansanopistot

Vuoden 2004 talousarvioon liittyvässä lausumassa eduskunta edellyttää, että "hallitus selvittää erityiskansanopistojen rahoitusjärjestelmän toimivuuden ja tekee tarvittaessa muutosehdotukset niin, että vammaisten koulutustarpeen kannalta tärkeä toiminta voidaan turvata."

Hallituksen vuoden 2005 talousarvioesityksen momentin 29.69 selvitysosan mukaan kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusjärjestelmien uudistamisen tarpeet selvitetään kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä.

Opintokeskukset

Eduskunnan sivistysvaliokunta toteaa hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2002 koskevassa lausunnossaan¹, että nykyinen rahoitusjärjestelmä ei palvele sivistystyön toiminnan luonnetta ja sen kehittämistä, koska se perustuu liian mekaanisesti suoritepohjaiseen ohjaukseen ja rahoitusajatteluun. Suoriteperusteinen valtionosuusmalli aiheuttaa useissa tapauksissa sen, että keskitytään suoritteiden määrän kasvattamiseen, jolloin tärkeät laajemmat toimintahankkeet ja opetuksen kehittämistyö jää liian vähälle.

Opintokeskusten rahoituksesta sivistysvaliokunta korostaa erityisesti kansalaisjärjestöjen parissa tehtävän opinto- ja kulttuurityön tärkeyttä. Opetustunti on opintokeskusten valtionosuusmallissa kehittynyt epämääräisesti tulkituksi suoritteeksi, minkä takia opetustoiminnaksi voidaan rekisteröidä laaja erilaisten toimintojen kirjo. Nykyinen valtionosuuden peruste ei kannusta eikä ohjaa opintokeskuksia niiden perustehtävään, kansalaisyhteiskunnan aktiiviseen ja monipuoliseen kehittämiseen.

Hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2005 koskevassa mietinnössään² eduskunnan valtiovarainvaliokunta pitää välttämättömänä, että valtionosuusuudistusta valmisteltaessa otetaan huomioon vapaan sivistystyön erityispiirteet ja että nykyisen valtionosuusjärjestelmän ongelmat selvitetään. Esimerkiksi nykyinen suoriteperusteinen valtionosuusmalli estää valtiovarainvaliokunnan näkemyksen mukaan opintokeskuksia toteuttamasta laajoja, aktiivista ja demokraattista kansalaisuutta edistäviä koulutushankkeita.

Hallituksen vuoden 2005 talousarvioesityksen momentin 29.69 selvitysosan mukaan kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusjärjestelmien uudistamisen tarpeet selvitetään kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä.

¹ SiVL 8/2001 vp - HE 115/2001 vp.

² VaVM 41/2004 vp - HE 151/2004 vp, HE 244/2004 vp, HE 255/2004 vp.

3.2 Valtiontalouden tarkastusviraston kansanopistojärjestelmää koskeva tarkastuskertomus

Valtiontalouden tarkastusviraston kansanopistojärjestelmää koskevassa tarkastuskertomuksessa (81/2004) on kiinnitetty huomiota muun muassa seuraaviin rahoitusperusteita koskeviin seikkoihin:

Vapaan sivistystyön koulutuksen taloudellinen kannattavuus tulisi tarkastusviraston mukaan ottaa erillisen selvityksen kohteeksi. Myös tuloksellisuusrahoituksen käyttöönottoa tulisi harkita.

Kertomuksen mukaan valtionosuusjärjestelmä ei ota huomioon kansanopistojen erityispiirteitä, vaan järjestelmä kohtelee lähes kaikkia opistoja samalla tavoin. Kertomuksen mukaan nykyistä monipuolisemmalla porrastuksella voitaisiin järjestelmään tuoda lisää tekijöitä, jotka ottaisivat paremmin huomioon erityispiirteitä. Vaihtoehtoinen tapa olisi valtionavustusten lisääminen.

Yksikköhintojen porrastusten ja opiskelijaviikkojen porrastusten perusteet tulee arvioida kokonaan uudelleen ja selvittelyn tulee perustua yksityiskohtaisiin taloustietoihin. Opiston ulkopuolella asuvista tehtävien vähennysten taustalla ei kertomuksen mukaan ole tarkempia laskelmia eivätkä ne välttämättä vastaa todellisia menoja. Tämän vuoksi tulee selvittää vähennyksen vastaavuus. Säännösten tulisi vahvistaa toiminnan peruslähtökohtaa. Sisäoppilaitos -käsite vaatisi kertomuksen mukaan tarkempaa säännösperusteista sisältöä. Samoin raportissa edellytettiin selvitettäväksi lyhytkurssiopistojen porrastusperusteet ja investointien rahoitusjärjestelmä.

3.3 Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

Hallitusohjelma

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa pitkäjänteistä ja vakaata kuntapolitiikkaa. Kunnallisten peruspalveluiden saatavuus ja laatu turvataan koko maassa kohtuullisella vero- ja maksurasitteella. Edellytykset kunnallisten peruspalveluiden järjestämiseksi turvataan huolehtimalla toimintakykyisestä ja elinvoimaisesta kuntarakenteesta sekä palveluiden kestävästä rahoituksesta. Kuntien rahoituspohja turvataan ja uusiin tehtäviin sekä entisten laajentamiseen osoitetaan riittävät voimavarat. Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää arvioidaan kokonaisuutena vuoteen 2005 mennessä.

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmää kehitetään palvelurakenteiden ja tuotamistapojen uusimista sekä kuntien välistä yhteistyötä edistäväksi. Ohjelman mukaan lisätään palveluiden tarve- ja olosuhdetekijöistä aiheutuvien kustannusrakenteiden erojen, suurimpien kaupunkien erityisolosuhteiden sekä muuttoliikkeen ja väestörakenteen muutosten huomioon ottamista valtionosuusjärjestelmässä. Sektorikohtaisia valtionosuuksia yhtenäistetään ja selkeytetään.

Uudistuksen valmistelu ja ehdotukset

Sisäasianministeriö asetti kesäkuussa 2003 johtoryhmän ja valmistelevan ryhmän, joiden tuli hallitusohjelmassa todetulla tavalla arvioida kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä sekä tehdä ehdotukset järjestelmän uudistamisesta hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Sektorikohtaisten ehdotusten valmistelua varten asetettiin lisäksi erilliset alaryhmät, jotka toimitivat ehdotuksensa valmistelevalle ryhmälle. Johtoryhmä jätti ehdotuksensa sisäasiainministeriölle 15.12.2004.

Johtoryhmä ehdotti lukuisia muutoksia kuntien valtionosuuslakiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiin.

Kuntien valtionosuuslain ehdotetut muutokset koskevat valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistamista, kustannustason muutosta kuvaavien indeksien laskemista, yleisen valtionosuuden korottamista kunnan asukasmäärän merkittävän muutoksen takia sekä harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myöntämisedellytyksiä. Kustannustenjaon tarkistamista ja indeksien laskemista koskevat ehdotukset koskevat yhtäläisesti koko rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää.

Kustannustenjaon tarkistukseen liittyvät ehdotukset

Esityksen mukaan valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen piiriin kuuluisivat samat kunnalliset palvelut kuin nykyisinkin. Näin ollen esimerkiksi kuntien yleisessä valtionosuudessa ja muussa kulttuuritoimessa kuin kirjastoissa ei jatkossakaan toteutettaisi kustannustenjaon tarkistusta. Valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta johtoryhmä ehdotti säädettäväksi seuraavasti:

- a) Kustannustenjaon tarkistuksesta säädettäisiin laissa sekä valtionosuuden perusteena käytettävien laskennallisten kustannusten ja yksikköhintojen että valtionosuusprosentin osalta.
- b) Laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat perustuisivat lakisääteisesti todellisiin kustannuksiin kuten nykyisinkin. Ne kuvaisivat todellisia palveluiden yksikkökustannuksia riippumatta siitä miltä osin kustannukset ovat aiheutuneet valtion toimenpiteistä tai kuntien omista toimenpiteistä.
- c) Valtionosuusprosentista säädetään aina erikseen lailla tarkistettaessa valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa. Näin ollen valtionosuuslainsäädäntöön ei enää otettaisi pysyvää kiinteää valtionosuusprosenttia niille palveluille, jotka ovat kustannustenjaon tarkistusmenettelyn piirissä (kustannustenjaon ulkopuolisilla tehtävillä sen sijaan olisi jatkossakin kiinteä valtionosuusprosentti).

Valtionosuusprosentin määrittely perustuu jatkossa nykyisiin valtionosuusprosentteihin (ottaen huomioon k-kohdassa mainitut kuntien omarahoitusosuuksien korotusten poistamisesta aiheutuvat valtionosuusprosentin alenemat). Valtionosuusprosenttien määrittely tapahtuu valtio-kunta kustannustenjaon tarkistusvuosina (joka toinen vuosi) peruspalveluohjelman pohjalta.

- d) Indeksien puolitusmahdollisuudesta luovutaan. Valtionosuuden perusteena käytettäviin laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin tehtäisiin vuosittain automaattisesti täydet indeksikorotukset. Nykyistä indeksien määrittelyä muutetaan kuntasektorin kustannustason kehitystä paremmin vastaavaksi.

- e) Laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin tehtäisiin väli vuosina nykyiseen tapaan myös ne tarkistukset, jotka aiheutuvat valtion toimenpiteistä seuraavista toiminnan laadun ja laajuuden arvioituista muutoksista.
- f) Kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä säädettävä valtionosuusprosentti valmisteltaisiin peruspalveluohjelmamenettelyn yhteydessä ja valtionosuusprosentti perusteltaisiin sitä koskevassa hallituksen esityksessä hallituksen esityksen laatimisoikeiden edellyttämällä täsmällisyydellä.
- h) Kustannustenjaon tarkistus (= yksikköhintojen ja laskennallisten kustannusten määrääminen toteutuneiden kustannusten mukaisesti + valtionosuusprosentin määrittely) toteutettaisiin samanaikaisesti sekä STM:n että OPM:n hallinnonaloilla joka toinen vuosi. Näin kustannuspaineet järjestelmän sisällä eivät pääsisi kasautumaan liiaksi (vrt. nelivuotistarkistus). Joka toinen vuosi tehtävä tarkistus antaisi myös kullekin hallitukselle mahdollisuuden arvioida kuntien tehtäviä ja niiden rahoitusta kokonaisuutena hallituskauden aikana.
- i) Yksikköhintojen (OPM) ja laskennallisten kustannusten (STM) perusteena käytettäisiin kummallakin hallinnonalalla saman vuoden toteutuneita kustannuksia, jolloin OPM:n yksikköhintojen perusteena käytettäisiin vuotta nykyistä vanhempia kustannustietoja.
- Yksikköhintojen taso seuraisi, kuten nykyisinkin, suoraan pysyvästä laista, kun taas valtionosuusprosentista säädettäisiin kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä erikseen.
- j) Kustannustenjaon tarkistus otettaisiin huomioon tarkistusta seuraavien vuosien valtionosuuksissa. Tarkistusta edeltävien vuosien valtionosuuksiin ei taannehtivasti puututtaisi.
- k) Järjestelmän läpinäkyvyyden lisäämiseksi erillisistä kustannustenjakoon vaikuttavista kuntien omarahoitusosuuksien korotuksista luovutaan ja otetaan ne huomioon alentamalla valtionosuusprosentteja.
- l) Päätettäessä valtionosuusprosentteista kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä voitaisiin myös kunnille annettavat uudet tehtävät ottaa huomioon kunkin tehtävän osalta erikseen päätetyn kustannustenjaon mukaisesti.
- m) Kustannuksia seurattaisiin ja ne selvitetäisiin joka vuosi, vaikka kustannustenjakoa ei tarkistettaisikaan vuosittain. Myös kustannuskehityksen syitä selvitetäisiin nykyistä systemaattisemmin, jotta palveluiden järjestämistä voitaisiin tehostaa valtionosuusjärjestelmästä erillisillä toimenpiteillä.
- n) Uusi kustannustenjaon tarkistuskonetti tulisi voimaan siten, että vuosille 2005–2008 jaksotetut vuoden 2005 kustannustenjaon tarkistuksen edellyttämät valtionosuudet maksetaan kunnille sellaisina kuin mainittua jaksotusta koskevat säännökset edellyttävät. Uuden järjestelmän mukainen kustannustenjaon tarkistus tehtäisiin ensimmäisen kerran vuonna 2008 vuoden 2009 valtionosuuksissa (vuoden 2006 kustannuksilla).

Opetus- ja kulttuuritointa koskevat ehdotukset

Johtoryhmän opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmään ehdottamat muutokset koskevat:

- perusopetuksen rahoitusperusteiden uudistamista,
- aineopiskelun määrän huomioon ottamista perusopetuksen ja lukion rahoitusperusteissa,
- lukion ja ammatillisen tutkinnon samanaikaisen suorittamisen huomioon ottaminen yhtä aikaa sekä lukion että ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteissa,
- tuloksellisuuden ottamista yhdeksi ammatillisen koulutuksen rahoituksen porrastusperusteeksi,
- kesäyliopistojen toiminnan rahoitusta varten käyttöön otettavaa omaa kustannuspohjaa ja yksikköhintaa,
- ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusjärjestelmän uudistamista,
- kirjastojen yksikköhintojen laskemista,
- teattereiden, orkestereiden ja museoiden yksikköhintojen määrittämisestä sekä
- eräiden opetustointia ja kirjastoa varten myönnettyjen valtionavustusten nettouttamista kustannuspohjista.

Johtoryhmä totesi, että erikseen valmistellaan ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistusta, ammatillisen erityisopetuksen rahoitusperusteiden uudistamista, nuorisotyölain uudistamiseen liittyen kuntien nuorisotyön valtionosuusperusteiden tarkistamista sekä vapaan sivistystyön rahoitustenperusteiden uudistamista.

Voimaantulo

Johtoryhmä ehdotti, että muutokset tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Kustannustenjaon tarkistusmenettelyn uudistamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin edellä todetulla tavalla ensimmäisen kerran päätettäessä valtionosuuden perusteista vuodelle 2009.

3.4 Informaatio-ohjauksen tavoitteet ja toimeenpano

Opetusministeriö on yhdessä vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän ja vapaan sivistystyön valtakunnallisten järjestöjen kanssa valmistellut vuosien 2002–2004 aikana suuntaviivaohjauksen käyttöönottoa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta. Uuden ohjausjärjestelmän käyttöönotosta on sovittu opetusministeriön ja vapaan sivistystyön valtakunnallisten järjestöjen kokouksessa 21.12.2004. Suuntaviivaohjauksen käyttöönottoa koskevat linjaukset sisältyvät myös Eduskunnan hyväksymään valtion vuoden 2005 talousarvioon. Asiakirjat ja tausta-aineisto löytyvät osoitteesta: <http://opmwww/opm/koulutus/aikuiskoulutus/index.html>

Vuosina 2005–2008 otetaan asteittain käyttöön yhdessä vapaan sivistystyön valtakunnallisten järjestöjen kanssa oppilaitosmuodoittaiseen, koulutusta ja osallistujaryhmiä koskevaan tavoitteenasetteluun perustuva suuntaviivaohjaus siihen liittyvine tukitoimineen kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, opintokeskuksissa ja kesäyliopistoissa. Opetusministeriö ja vapaan sivistystyön valtakunnalliset järjestöt ovat yhdessä määritelleet ja hyväksyneet suuntaviivaohjauksen oppilaitosmuodoittaiset tavoitteet ja sisällöt.

Suuntaviivaohjauksen avulla pyritään vahvistamaan vapaan sivistystyön oppilaitosten asemaa tasa-arvoa, sosiaalista koheesiota sekä aktiivista kansalaisuutta kannustavan aikuis-koulutuksen järjestäjinä. Yleisenä tavoitteena on vapaan sivistystyön osallistumispohjan laajentaminen lisäämällä aikuiskoulutuksessa tällä hetkellä aliedustettujen kansalaisryhmien, kuten esimerkiksi työttömien, eläkeläisten, ikääntyneiden ja pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneiden, osallistumista vapaan sivistystyön koulutukseen.

Lisäksi tavoitteena on vapaan sivistystyön oppilaitosten koulutustarjonnan lisääminen oppilaitosmuodoittain määritellyillä painopistealoilla. Keskeisiä painopisteitä ovat:

- 1) maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus ja muut yhteiskuntaan integroivat opinnot;
- 2) kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot;
- 3) tietoyhteiskunnan perusvalmiuksien parantamista koskevat koulutuskokonaisuudet;
- 4) terveyttä edistävät opinnot;
- 5) avoimen yliopiston opintoihin valmentava koulutus.

Osallistumispohjan laajentamiselle ja painopistealojen koulutustarjonnan lisäämiselle on tarkoitus asettaa tarvittavan tilastopohjan perusteella oppilaitosmuodoittaiset vuoteen 2008 tähtäävät määrälliset tavoitteet, joita voidaan seurata ja tarvittaessa tarkistaa vuosittain.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien itsenäisessä päätösvallassa on koulutustarjonnan suuntaaminen ja muu tavoitteiden edistäminen vapaaehtoiselta pohjalta kunkin ylläpitäjän mahdollisuuksien mukaisesti.

Suuntaviivaohjauksessa määriteltujen painopisteiden mukaista koulutusta rahoitetaan perusrahoitusta vaarantamatta vapaan sivistystyön valtionosuusrahoituksella. Lisäksi suuntaviivaohjauksen tavoitteita edistetään vapaan sivistystyön oppilaitosten kehittämistyöhön ja opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen suunnattavilla valtionavustuksilla. Ohjauksen tavoitteita edistetään myös kehittämällä vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmiä, aikuisopiskelun taloudellisia edellytyksiä sekä vapaan sivistystyön tilastointia ja seurantaa.

Työmuodoittain vapaan sivistystyön suuntaviivat vuosille 2005–2008 ovat seuraavat:

Kansalaisopistot

- Kieli- ja kulttuurikoulutus ja muut yhteiskuntaan integroivat opinnot maahanmuuttajille
- Terveyttä edistävät opinnot
- Tietoyhteiskunnan perusvalmiuksien parantamista koskevat koulutuskokonaisuudet
- Kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot

Kesäyliopistot

- Kieli- ja kulttuurikoulutus ja muut yhteiskuntaan integroivat opinnot maahanmuuttajille
- Kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot
- Avoimen yliopiston opintoihin valmentava koulutus

Kansanopistot

- Kieli- ja kulttuurikoulutus ja muut yhteiskuntaan integroivat opinnot maahanmuuttajille
- Kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot

Opintokeskukset

- Kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot
- Maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus ja muu opintotoiminta
- Tietoyhteiskunnan perusvalmiuksien parantamista koskevat koulutuskokonaisuudet
- Terveyttä edistävät opinnot

Uusien ohjausmuotojen toimivuus ja vaikuttavuus on tarkoitus arvioida siten, että päätökset vapaan sivistystyön ohjausmenettelyjen kehittämiseksi vuoden 2008 jälkeen voidaan tehdä niitä koskevan riippumattoman arvioinnin pohjalta.

3.5 Aikuisopiskelusta perittävät maksut ja opintososiaaliset kysymykset

Vapaan sivistystyön rahoituksessa ei ole lakisääteistä kuntaosuutta, joten valtion rahoitusta täydentävä osuus koulutuksen kustannuksista katetaan opiskelijoilta perittävillä maksuilla, ylläpitäjän rahoituksella sekä maksullisella palvelutoiminnalla. Virkamiesryhmä on laatinut maksujen osuudesta eri työmuodoissa liitteenä olevia laskelmia ja selvityksiä. Yhteenvedona voidaan todeta, että opiskelijoilta perittävät maksut ovat oleellinen osa koulutusresursseja ja niiden osuus työmuodoittain ja oppilaitosten kesken vaihtelee paljon.

Nämä ja aiemmat selvitykset osoittavat, että opiskelijamaksujen taso saattaa myös nousta niin korkeaksi, että ne ovat este koulutukseen hakeutumiselle samoin kuin tasa-arvon toteutumiseksi. Esimerkiksi kansalaisopistojen toteuttamasta koulutuksesta perittävät, sinällään välttämättömät maksut saattavat olla kynnyksinä koulutukseen hakeutumiseen osalle kansalaisia. Kansanopistojen toiminnassa taas ongelmana on etenkin pitkäkestoisten vapaatavoitteisten linjojen lukukausimaksujen taso. Kansanopistoyhdistyksen taholta on myös kiinnitetty huomiota opintotuen määrätymisperusteiden tarkistamistarpeisiin kansanopisto-opiskelijoiden opintososiaalisen tasaveroisuuden varmistamiseksi.

Valtioneuvoston vuosille 1999–2003 hyväksymään Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyvien linjausten pohjalta opetusministeriö on toteuttanut vuosina 2002–2004 aikuisten opintosetelikokeilun, jossa aliedustettujen ryhmien hakeutumista tietoyhteiskuntataitojen opintoihin (eläkeläiset, työttömät, maahanmuuttajat) ja kieli- ja kulttuuriohjelmiin (maahanmuuttajat) on edistetty noin 100 euron suuruisella opintosetelillä, jota on voinut käyttää vastineena em. opinnoista perittävistä maksuista.

Selvitysmies Pentti Arajärven ehdotukset aikuisopiskelusta perittävien maksujen kohtuullisuudesta, opintojen aikaisten toimeentulojärjestelyjen kattavuudesta ja koulutuksen verotuskohtelun selkiyttämiseksi sisältyvät vuoden 2003 lopulla julkistettuun raporttiin (Aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten parantaminen. OPM 25: 2003) ja koskevat myös aikuisten opintosetelin käyttömahdollisuuksia.

Selvitysmiehen vapaata sivistystyötä koskevat ehdotukset liittyvät opinnoista perittävien maksujen kohtuullisuuteen erityisesti pitkäkestoisessa koulutuksessa, opintosetelin käyttömahdollisuuksiin tasa-arvon varmistamiseksi sekä aikuiskoulutustuen määrätymistä koskevien kriteerien tarkistamistarpeeseen vapaan sivistystyön koulutuksen kattavaksi. Selvitysmies mm. tukee parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintöön sisältyvää ehdotusta, jonka mukaan "... pitkäkestoiset, päätoimiset ja todistuksin osoitetut vapaan sivistystyön opinnot saatetaan opintososiaalisesti tasaveroisiksi (aikuiskoulutustuki) ammattiopintojen kanssa."

Eri ministeriöt ovat organisoineet/organisoimassa vastuullaan olevien selvitysmiehen ehdotusten jatkotoimien valmistelun. Opetusministeriön vastuulla ovat em. ehdotuksista

maksujen kohtuullisuutta sekä opintosetelin käyttöönottoa koskeva valmistelutyö. STM:n vastuulla on aikuiskoulutustuen soveltamiskriteerejä koskeva valmistelutyö. STM on jo asettanut tätä varten valmisteluryhmän. Opetusministeriön tarkoituksena on asettaa huhtikuussa 2005 aikuisten opintosetelin käyttöönottoa selvittävän työryhmän. Lisäksi eri ministeriöissä organisoituja selvitysmiehen ehdotusten jatkotoimia koordinoimaan ja aktivoimaan on asetteilla seurantar ryhmä, jossa myös työmarkkinajärjestöt ovat mukana.

3.6 Vapaan sivistystyön arviointihanke

Opetusministeriö on antanut 29.6.2004 tekemällään päätöksellä Koulutuksen arviointineuvoston tehtäväksi vapaan sivistystyön kaksivaiheisen arviointihankkeen toteuttamisen vuosina 2004–2007 ja osoittanut/varannut arviointihankkeen toteutukseen tarvittavan rahoituksen. Vuosille 2004–2005 ajoittuva ensimmäinen vaihe kohdistuu vapaan sivistystyön oppilaitosrakenteeseen, palvelukykyyn ja yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Sen on määrä valmistua syksyllä 2005.

Arviointihankkeen ensimmäisessä vaiheessa selvitetään mm.,

- millainen rooli eri työmuodoilla (kansanopistot, kansalaisopistot, opintokeskukset, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset) on vapaan sivistystyön verkostossa ja miten oppilaitosverkoston laajuus ja rakenne vastaavat tämän päivän tarpeisiin ja toimintaympäristön muutoksiin
- miten hyvin vapaan sivistystyön oppilaitosverkosto toteuttaa sille asetetut koulutuspoliittiset tavoitteet suhteessa kansalaisten ja eri väestöryhmien opiskelutoiveisiin sekä yhteiskunnan eheyttä ja tasa-arvoa vahvistaviin osaamistarpeisiin
- miten vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämä avoin yliopisto-opetus lisää kansalaisten mahdollisuuksia yliopisto-opintoihin ja parantaa niiden saavutettavuutta yliopistopaikkakuntien ulkopuolella sekä
- millaiset ovat vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaedellytykset ja palvelukyky ja miten eri oppilaitosten väliset toimintaedellytykset vaihtelevat ja millä tavoin rahoituspohja muodostuu: miten oppilaitosten ylläpitäjät osallistuvat kustannuksiin, minkä suuruisia maksuja opiskelijoilta peritään ja miten ne vaikuttavat osallistumiseen ja kohderyhmän rakenteeseen.

Arviointihankkeen toisen vaihe ajoittuu 1.10.2005–31.3.2007 väliselle ajalle. Toisessa vaiheessa on tarkoitus arvioida vapaan sivistystyön ohjausmuotojen, erityisesti vuosina 2005–2008 asteittain käyttöönotettavan informaatio-ohjauksen, toimivuutta ja vaikutuksia aliedustettujen ryhmien osallistumiseen ja painopisteeksi määriteltyjen sisältöalueiden osuuteen sekä vapaan sivistystyön roolia aktiivisen kansalaisuuden edistäjänä. Toisen vaiheen tavoitteet ja toteutussuunnitelma tarkennetaan myöhemmin.

3.7 Kuulemistilaisuuksissa esitetyt kannanotot

Virkamiesryhmä on järjestänyt kaksi kuulemistilaisuutta, toisen oppilaitoksia edustaville keskusjärjestöille ja Suomen kuntaliitolle (15.11.2004) ja toisen (16.12.2004) erityiskansanopistojen ylläpitäjille sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja Kelan edustajille. Väliraporttiluonnoksen valmistuttua virkamiesryhmä on lisäksi järjestänyt kunkin työmuodon ja Kuntaliiton kanssa erilliset palautetilaisuudet kannanottojen kuulemiseksi luonnoksesta. Palautteita on selostettu väliraportin ehdotusosassa.

Kansalais- ja työväenopistojen Liitto ry esitti, että valtionosuus määräytyisi edelleen pidettyjen tuntien perusteella, käyttöön otetaan keskimääräisten kustannusten mukaan laskettu yksi yksikköhinta, jota voidaan erityisin perustein (tiheästi asutut kunnat) korottaa. Valtionosuutta ei KTOL ry:n mukaan tule kytkeä suuntaviivaopintoihin ja talousarviossa säädetty tuntikiintiö tulee poistaa. Opintoselitelit tulee ottaa käyttöön aliedustettujen ryhmien saamiseksi mukaan opintoihin.

Suomen Kuntaliitto ry on esittänyt yhtä yksikköhintaa, johon voidaan yhdistää muutama korottava tekijä. Rahoituksessa tulee tarkastella kokonaisresurssitarvetta. Valtionosuustuntien määrän tulee olla lähempänä toteutunutta. Kuulemistilaisuuden jälkeen Kuntaliitto on toimittanut opetusministeriölle kirjelmän, jossa se katsoo kansalaisopistojen osalta, että indeksikorotukset tulee tehdä täysimääräisinä, yksikköhinnan laskennassa voidaan siirtyä yhteen kustannuspohjaan, nykyisiä opistokohtaisia suoritteiden myöntämisperusteita tulee arvioida uudelleen ja tuloksellisuuskriteereitä ei tule ottaa valtionosuuden määräytymisperusteeksi. Kesäyliopistojen osalta tulee ottaa käyttöön niiden oma kustannuspohja.

Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMI rf. on esittänyt rahoitusmallia, jossa olisi kaikille sama yksikköhinta/opetustunti ja sen lisäksi lisärahoitusosa, johon vaikuttaisivat opiston päätoimisen henkilöstön määrä, opiston maantieteellinen toimintaprofiili (matkakustannukset) ja opiston toimintatilaprofiili (kiinteistökustannukset, paikkakunnan kustannustaso). Liitto kiinnittää huomiota myös siihen, että kustannukset kirjataan kunnissa eri tavoin, mikä aiheuttaa vinoutumaa.

Bildningsforum on kannanotossaan kiinnittänyt huomiota muun muassa vapaan sivistystyön virtuaaliopintojen kehittämiseen, kesäyliopiston rooliin akateemisten opintojen välittäjänä ja järjestäjänä, vähemmistön tarpeisiin vastaavien saaristo- ja harvaan asuttujen seutujen kansanopistojen erityistarpeisiin sekä internaattikustannusten tasapuolisempaan huomioimiseen. Opintokeskuksen resursseista osa toivotaan voitavan käyttää kehittämissuhteisiin. Kansanopistojen lyhytkurssien minimikesto esitetään lyhennettäväksi 10 tuntiin, mikä mahdollistaisi kaksipäiväiset kurssit. Bildningsforum katsoo, että suuri osa uudistamistarpeista voitaisiin toteuttaa ilman mainittavia lisäkustannuksia.

Suomen Kansanopistoyhdistys ry:n kannanoton mukaan valtionosuus-järjestelmän mahdollisen uudistamisen yhteydessä tulisi 1) tukea sisäoppilaitostoimintaa ja huomioida sekä sisäoppilaitostyön että investointien kustannukset, 2) huomioida erilaisten koulutusten kustannukset, jolloin mekaanisten porrastusten sijaan tulee ottaa huomioon mahdolliset erityistehtävät, tulossopimukset ja niiden vaatima lisärahoitus, 3) kiinnittää huomiota monimuoto-opetuksen valtionosuus-järjestelmän perusteisiin, 4) muiden koulu- ja rahoituslakien piirissä olevien yleissivistävien koulutusten suhteeseen vapaan sivistystyön valtionosuuteen (esim. perusopetuksessa), sekä 5) lyhytkurssien keston määrittelyyn.

Yhdistys pitää olennaisena vapaan sivistystyön opintolinjojen tulevaisuuden kannalta, että ne saatetaan opintososiaalisesti tasavertaiseen asemaan muun (ammattillisen) aikuiskoulutuksen kanssa. Lisäksi vapaan sivistystyön pitkäkestoiset opinnot tulisi voida lukea hyväksi jatko-opintoihin pyrittäessä, mikä edellyttää vapaassa sivistystyössä opitun dokumentoinnin ja

tunnustamisen menetelmien johdonmukaista kehittämistä.

Erityiskansanopistojen mukaan kansanopistojen 75 %:n korotus perustuu vaikeavammaisuus -käsitteeseen. Niiden tehtävät eivät kuitenkaan aina ole vaikeavammaisten kanssa työskentelyä. Tämän vuoksi on esitetty erityistehtävien määrittelyä, joka ei rajoitu vain vaikeavammaisuuteen, vaan ottaa huomioon opiston kulttuuritaustan, kielen yms.

Em. kansanopistot ovat yhteisessä kannanotossaan ehdottaneet, että niistä muodostettaisiin palvelu- ja kehittämiskeskuksia, jotka voivat palvella myös muita vapaan sivistystyön oppilaitoksia erityisopetuksen alueella, henkilökunnan koulutuksen järjestäjinä, verkostojen ja tietopankkien kokoojina ja palvelujen kehittäjinä. Keskuksena toimiminen edellyttää, että opisto voi järjestää monipuolista opetusta ja että opistolla on tarvittavat järjestämisluvat. Opistot tarvitsevat perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat ja vammaisten valmentavan koulutuksen järjestämisluvat.

Opistot ovat myös esittäneet, että vapaan sivistystyön yksikköhinta porrastettaisiin 3-portaiseksi ammatillisen koulutuksen erityisopetuksen rahoitustyöryhmän muistion (24:2004) mukaisesti.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ja **KELAn** edustajien mukaan merkittäviä muutoksia nykyisiin etuuksiin ei niiden hallinnonalalla ole näköpiirissä.

Opintokeskuseuran mukaan noin puolet seuran jäsenkentästä pitää valtionosuusuudistusta tarpeellisena ja noin puolet ei. Lisärahoitusta opintokeskusten toimintaan tarvitaan. Opintokeskuseura haluaa olla tiiviisti mukana, kun rahoitusperusteita uudistetaan.

Suomen Kesäyliopistot ry katsoo, että kesäyliopistoille tulisi laskea omien käyttökustannusten pohjalta yksikköhinta, josta on vähennetty vuokratkustannukset. Valtionosuusuudistuksessa tulisi huomioida kesäyliopistojen muista vapaan sivistystyön oppilaitoksista poikkeava korkea-asteen kansansivistykseen keskittynyt toimintaprofiili ja sen kustannusrakenne. Pienemmän asutusrakenneryhmien yksikköhinnan omaavien kesäyliopistojen taloudellinen asema tulee saattaa valtionosuusuudistuksessa tasavertaiseen asemaan muiden kesäyliopistojen kanssa. Uudistuksen sopeuttaminen vuoden 2004 talousarvion mukaiselle tasolle edellyttäisi tuntikiintiön laskemista, mikä ei kuitenkaan laskisi kesäyliopistojen saamaa kokonaisrahoitusta.

Kuulemistilaisuudessa esitettyjen kannanottojen lisäksi kirjalliset kannanotonsa virkamiesryhmälle ovat toimittaneet **Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry** sekä **Suomen Setlementtiliitto ry**.

4 Uudistustarpeet ja alustavat ehdotukset

4.1 Ehdotusten lähtökohdat

Ehdotusten resurssivaikutukset

Virkamiesryhmä on pitänyt lähtökohtana parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän, valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymän Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman ja vuoden 2005 valtion talousarvion mukaisesti vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaedellytysten vahvistamista sosiaalista koheesiota, tasa-arvoa sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävien koulutustehtävien hoitajina.

Esitykset on laadittu niin, että ne olisivat toteutettavissa opetusministeriön vuosia 2006–2009 koskevan toiminta- ja taloussuunnitelman puitteissa. Perussuunnitelman mukaan vapaan sivistystyön oppilaitoksille tavoitellaan vuonna 2006–2009 1,8–3,7 miljoonan euron kasvua. TTS:n kehittämissuunnitelmaosassa vapaalle sivistystyölle on perusteltu tämän lisäksi 1,3–8,1 miljoonan euron kasvua. Vuosille painottuvaa 2008–2009 lisäresurssitarvetta on TTS:ssa perusteltu sillä, että Noste-ohjelman päätyttyä sen puitteissa hoidettuja tehtäviä siirtyy normaalirahoitteen koulutuksen piiriin ja myös vapaan sivistystyön hoidettavaksi.

Kansanopistoja koskevien ehdotustensa toteuttamista virkamiesryhmä ei pidä mahdollisena ilman 1,5 miljoonan euron kohdennettua lisäystä vuodesta 2006 alkaen. Lisäresurssi käytettäisiin erityiskansanopistoille vaikeavammaisten koulutuksesta aiheutuvien kustannusten järjestelyyn sekä suuntaviivakoulutukseksi määriteltyjen muiden erityisryhmien koulutukseen hakeutumisen tukemiseen opintosetelipilotilla pitkäkestoisessa vapaatavoitteisessa koulutuksessa. Kansanopistojen toiminnan edellytysten kehitys on myös vuosina 2000–2005 ollut muita vapaan sivistystyön työmuotoja huonompi (kts. luvun 2.1 yhteenvetotaulukko).

Toiminnan tarkoitus

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on vapaasta sivistystyöstä annetun lain (1998/632) mukaan "elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa."

Kullakin vapaan sivistystyön oppilaitosmuodolla on vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tämän lisäksi määritelty oppilaitoksen toiminnan tarkoitus:

- Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.
- Kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia, joiden tarkoituksena on edistää kansalaisten omaehtoista opiskelua siten, että kukin kansanopisto voi samalla painottaa arvo- ja aatetaustaansa ja kasvatustavoitteitaan.
- Opintokeskukset toimivat sivistystyön valtakunnallisina aikuisoppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa.
- Kesäyliopistot ovat puolestaan alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia, jotka järjestävät avointa yliopistokoulutusta ja muuta opetusta.

Kuten luvussa 1 todetaan, virkamiesryhmä sisällyttää loppuraporttiin valtiosuusjärjestelmän kokonaisuudistamisen johdosta mahdollisesti tarvittavat ehdotukset vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta. Virkamiesryhmä sisällyttää loppuraporttiin myös ehdotukset rahoitusperusteiden tarkistamista koskevien esitystensä edellyttämistä ja muista mahdollisista muutoksista vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin.

Rahoitusperusteet

Kesäyliopistoja lukuun ottamatta kullakin vapaan sivistystyön lain piiriin kuuluvalla oppilaitosmuodolla on omat valtiosuusperusteensa. Perusteet ovat muodostuneet muun muassa yllä mainittujen toimintamuotojen (sisäoppilaitos) ja koulutuksen järjestämistavan perusteella (päätoiminen opiskelu, iltaopiskelu). Virkamiesryhmässä on ollut esillä kysymys mahdollisuudesta yhdenmukaistaa rahoitusperusteita toimintamuotojen yhdistymistä edistävällä tavalla. Ryhmä ei pidä kuitenkaan perusteltuina yhtenäisiin rahoitusperusteisiin tähtäviä ehdotuksia ainakaan lyhyellä aikavälillä. Nykyiset rahoitusperusteet ilmentävät varsin hyvin kunkin vapaan sivistystyön oppilaitoksen tehtäviä ja erityispiirteitä. Päinvastoin: myös kesäyliopistoille tulisi saada mahdollisimman nopeasti niiden toimintaan soveltuvat yksikköhinnat. Kansalaisopistojen yksikköhinta ei sovellu kesäyliopistojen toimintaan ja oli aikanaan tarkoitettukin väliaikaisratkaisuksi kuten valtiovarainvaliokuntakin on todennut (ks. luku 3.1).

Näin ollen ja toimeksiantonsa mukaisesti virkamiesryhmä on keskittynyt selvittämään nykyisiin rahoitusperusteisiin sisältyviä tarkistustarpeita, jotka ovat toteutettavissa vuoden 2006 alusta. Pitemmällä aikavälillä on kuitenkin syytä tarkastella myös rahoitusperusteiden yhtenäistämistarpeita. Siihen on paremmat edellytykset muutaman vuoden päästä. Tarpeellista tietoa saadaan vuosille 2004-2006 ajoittuvasta vapaan sivistystyön oppilaitosrakenteen, yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja palvelukyvyn kaksivaiheisesta arvioinnista (Koulutuksen arviointineuvosto). Samoin kokemukset vuosina 2005–2008 asteittain käyttöön otettavasta vapaan sivistystyön informaatio-ohjauksesta ovat hyödyllisiä rahoitusjärjestelmän perusteellisempien muutostarpeiden selvittämisessä.

VOS-uudistuksen vaikutusten huomioonottaminen

Luvussa 3.2. on selostettu sisäasiainministeriön johdolla valmistellun kuntien valtiosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistusta koskevia suunnitelmia. Virkamiesryhmä on ennakoinut uudistuksen vaikutuksia vapaan sivistystyön rahoitukseen ja ottanut nämä arviot huomioon kehittämistarpeisiin vastaavia ehdotuksia laatiessaan.

Virkamiesryhmän näkemyksen mukaan edellä mainitun sisäasiainministeriön johto-

ryhmän ehdotukset kustannusten laskemisesta ja tarkistamisesta sekä kustannustason muutosta kuvaavien indeksien laskemisesta vaikuttaisivat vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmään seuraavasti:

- Indeksien puolitusmahdollisuudesta luovutaan. Valtionosuuden perusteena käytettäviin laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin tehtäisiin vuosittain automaattisesti täydet indeksikorotukset. Nykyistä indeksin määrittelyä muutetaan kuntasektorin kustannustason kehitystä paremmin vastaavaksi.
- Kustannustenjaon tarkistuksesta säädetään laissa sekä valtionosuuden perusteena käytettävien laskennallisten kustannusten ja yksikköhintojen että valtionosuusprosentin osalta. Koska vapaan sivistystyön koulutus ei kuulu valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistusmenettelyn piiriin, tulisi sen valtionosuusprosenttien olla kiinteitä ja niistä säädettäisiin lailla.
- Laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat perustuisivat lakisääteisesti todellisiin kustannuksiin kuten nykyisinkin. Ne kuvaisivat todellisia yksikkökustannuksia riippumatta siitä miltä osin kustannukset ovat aiheutuneet valtion toimenpiteistä tai kuntien omista toimenpiteistä. Vapaan sivistystyön koulutusmuotojen yksikköhintojen laskennan perusteena käytettäisiin vuotta nykyistä vanhempia kustannustietoja. Laskennallisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin tehtäisiin välivuosina nykyiseen tapaan myös ne tarkistukset, jotka aiheutuvat valtion toimenpiteistä seuraavista toiminnan laadun ja laajuuden arvioiduista muutoksista.
- Kustannustenjaon tarkistus otettaisiin huomioon tarkistusta seuraavien vuosien valtionosuuksissa. Tarkistusta edeltävien vuosien valtionosuuksiin ei taannehtivasti puututtaisi.
- Ehdotus, joka koskisi myönnettyjen valtionavustusten nettouttamista yksikköhinnan pohjana käytettävistä kustannuksista, tulisi koskemaan myös vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n nojalla myönnettäviä kehittämisavustuksia ja ylimääräisiä avustuksia. Vastaavasti avustusten pohjana olevat kustannukset sisältyisivät kustannuspohjaan. Tämä kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä linjattu periaate koskisi myös vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitusta. Tästä syystä virkamiesryhmä pitää riskinä kehittämisavustusten liian suurta osuutta vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoituksessa.

4.2 Kansalaisopistot

Kansalaisopistojen toimintaympäristö on haasteellinen sekä taloudellisesta että toiminnallisesta näkökulmasta. Vapaan sivistystyön työmuodoista kansalaisopistoilla on kiintein yhteys kuntien talouteen, koska suurin osa niistä on kuntien ylläpitämiä ja ylläpitäjät päättävät niiden rahoituksesta osana kunnallistaloutta. Tällöin erityisesti viime vuosina kuntien talouskehityksen eriytyminen on heijastunut myös kansalaisopistojen rahoitukseen ja toimintaedellytyksiin. Johtopäätös voidaan tehdä, koska yksikkökustannusten taso vaihtelee huomattavasti taloudelliselta asemaltaan eri asemassa olevien kuntien kohdalla ja koska virkamiesryhmän selvitysten perusteella ei ole olemassa yksikkökustannusten eroja selittäviä olosuhdetekijöitä. Tämä tulee

huomioida tarkasteltaessa virkamiesryhmän ehdotusta uudeksi rahoitusjärjestelmäksi.

Viime vuosina on ollut meneillään kansalaisopistoverkon rakenteellinen uudistaminen, joka on tapahtunut muodostamalla alueellisia tai seutukunnallisia opistoja. Yhdistämisessä on voitu hyödyntää volyymietuja ja samalla monipuolistaa tarjontaa. Virkamiesryhmän mukaan rahoitusjärjestelmää uudistettaessa tulee ottaa huomioon, etteivät järjestelmän rakenteet muodosta estettä tällaisten uudistusten toteutumislle.

Toteutuneet yksikkökustannukset

Virkamiesryhmä on selvittänyt vaihtoehtoja kansalaisopistojen yksikköhinnan porrastamiseksi. Selvitystyö on kohdistunut asutusrakenneryhmittäiseen tarkasteluun, jossa on etsitty kustannusrakenteen eroavaisuuksille selittäviä tekijöitä vuoden 2003 toteutuneiden kustannusten perusteella.

Vuoden 2003 kustannustietojen perusteella yksikkökustannukset poikkeavat huomattavasti kansalaisopistojen välillä. Kustannustason eroilla ei ole selkeää yhteyttä asutusrakenneryhmien välillä ja ryhmien sisällä. Asutusrakenneryhmien välillä keskimääräiset yksikkökustannukset vaihtelevat. Toisen ja kolmannen asutusrakenneryhmän yksikkökustannukset ovat selkeästi keskimääräisiä alhaisemmat, kun taas viidennen asutusrakenneryhmän yksikkökustannukset ovat selkeästi keskimääräisiä korkeammat. Samanaikaisesti asutusrakenneryhmien sisällä yksikkökustannusten vaihteluvälit ovat suuria. Tämän lisäksi on kiinnitettävä huomiota myös opetustuntien määrän kohdentumiseen asutusrakenneryhmien välillä ja sisällä. Esimerkiksi viidennessä asutusrakenneryhmässä Helsingin, Vantaan ja Espoon osuus on lähes neljännes koko asutusrakenneryhmän valtionosuuden perusteena olevista tunneista.

Maksutulot

Maksutuloilla on merkittävä osuus kansalaisopistojen toiminnan rahoituksessa. Myös niiden osuus vaihtelee huomattavasti asutusrakenneryhmien välillä ja sisällä. Valtionosuuden perusteena olevaa opetustuntia kohden alhaisimmat maksutulot ovat asutusrakenneryhmissä 1, 2 ja 3 ja korkeimmat viidennen ryhmän ylläpitäjien opistoilla. Maksutulojen määrä lasketaan opetustuntia kohden. Samalla on huomioitava, että opiskelijoiden määrä vaihtelee, jolloin opiskelijakohtaisesta maksutulojen määrästä ei voi tehdä johtopäätöksiä. Esimerkiksi, kun asutusrakenneryhmässä viisi opiskelijamäärä ja ryhmäkoko ovat muita korkeampia, voi opiskelijakohtainen maksu olla varsin pieni, vaikka tuntikohtaisesti tarkasteltuna se näyttäisi korkealta. Lisäksi samassa yhteydessä tulee huomioida erot toteutuneiden opetustuntien ja valtionosuuden perusteena olevien opetustuntien välillä.

4.2.1 Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset

Valtakunnallisten järjestöjen esittämät mallit

Tehtyjen selvitysten ja alustavan virkamiesryhmän ehdotuksen jälkeen virkamiesryhmä kuuli Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL:ia ja Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMIa. KTOL esitti järjestelmän uudistamisen pohjaksi kaksi seuraavanlaista vaihtoehtoista mallia, joista toinen oli pääosin yhteneväinen FAMIn aiemmin esittämän mallin kanssa ja jota FAMI edelleen kuulemistilaisuudessa piti varteenotettavimpana:

1. **Vyöhykemalli.** Järjestelmä perustuisi malliin, jossa kansalais- ja työväenopistot asetettaisiin toteutuneiden yksikkökustannusten perusteella kalleusjärjestykseen ja sen perusteella jaettaisiin kolmeen luokkaan. Valtionosuuden perusteena olevaa yksikköhintaa porrastettaisiin siten, että kalleimpien yksikkökustannusten luokkaan kuuluvien osalta yksikköhinta olisi 15 % korkeampi ja alhaisimpaan yksikkökustannusten luokkaan kuuluvien osalta 15 % alhaisempi kuin muiden yksikköhinta.
2. **Laatumalli.** Järjestelmän lähtökohtana olisi sama keskimääräinen yksikköhinta kaikille ylläpitäjille, joka olisi kuitenkin alempi kuin keskimääräisten kustannusten perusteella määräytyvä hinta, jolloin osa laskennallisesta valtionosuudesta voitaisiin jakaa laadun perusteella. Jako tapahtuisi korottamalla yksikköhintaa laatukriteereiden perusteella. Tehdyn esityksen mukaan laatukriteereitä olisivat a) päätoimisen henkilöstön määrä, b) käytettyjä resursseja kuvaavina mittareina omat opetustilat ja matkakustannusten määrä sekä c) toiminnan sisällön laatu, joka arvioitaisiin erikseen sovittavan kriteeristön perusteella.

Virkamiesryhmän näkemyksen mukaan KTOL:n ja FAMIn esittämiin malleihin sisältyy monia hyviä lähtökohtia. Mallien mukaan luovuttaisiin asutusrakenneryhmittymiseen perustuvasta laskentatavasta ja erityisesti laatumallin kohdalla on haettu tilalle toiminnan järjestämiseen liittyviä tekijöitä.

Virkamiesryhmän näkemyksen mukaan rahoitusjärjestelmää uudistettaessa on kiinnitettävä huomiota tiettyihin kansalaisopistoja koskeviin erityispiirteisiin. Ensinnäkin kansalais- ja työväenopistojen toiminta on moni-ilmeistä sekä toiminnallisen sisällön että rahoituksen näkökulmasta. Koulutuksen kustannustason vaihteluita selittävät monet tarjontaan ja laatuun sekä koulutuksen järjestämiseen liittyvät tekijät, joita ei voida selittää olosuhdetekijöillä. Kuitenkin rahoitusjärjestelmällä tulisi pyrkiä edistämään vapaan sivistystyön tasa-arvoista saatavuutta maan eri osissa siinä määrin kuin se valtion rahoitusjärjestelmän osalta on mahdollista.

Edellä mainitut tekijät asettavat rahoitusjärjestelmän uudistamiselle tiukat reunaehdot. Sen perusteella KTOL:n ja FAMIn esittämiin malleihin sisältyy huomattavia ongelmia. Ensinnäkään koulutuksen järjestäjällä ei tule olla välitöntä mahdollisuutta vaikuttaa laskennallisen valtionosuusjärjestelmän kautta tulevan rahoituksen määrään. Tämä peruseriaate vaarantuisi molemmissa esitetystä malleista; vyöhykemallissa kustannustasolla ja laatumallissa yksityiskohtaisella järjestämistavalla olisi suora yhteys ylläpitäjäkohtaiseen valtionosuuden määrään. Lisäksi laatumallissa ongelmana olisi kriteereiden painottuminen kokonaan koulutukseen käytettäviä resursseja kuvaaviin panostekijöihin. Näitä ei taloudellisuuden ja tehokkuuden näkökulmasta voida pitää tekijöinä, joiden lisäämistä rahoitusjärjestelmällä tulisi edistää ja joiden perusteella tuloksellisuudesta tulisi palkita.

Uudistuksen peruseriaatteet ja virkamiesryhmän ehdotus

Kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmän tulee mahdollistaa vapaan sivistystyön tasa-arvoisen saatavuuden kehittyminen maan eri osissa sekä edistää osaltaan kansalaisyhteiskunnan tavoitteiden toteutumista. Lisäksi valtion rahoitusjärjestelmän rakenteen ei saisi olla esteenä kansalais- ja työväenopistojen kentän yhteistyön syventämiselle ja rakenteellisille uudistuksille ja sitä kautta volyymietujen saavuttamiselle vaan päinvastoin järjestelmän tulisi kannustaa etsimään taloudellisia ja tehokkaita järjestämistapoja.

Edellä mainitun moni-ilmeisyyden ja valtionosuusjärjestelmän tavoitteiden näkökulmista

virkamiesryhmän johtopäätös on, että järjestelmästä tulisi lähtökohtaisesti luoda mahdollisimman yksinkertainen.

Valtionosuusjärjestelmän tulee edelleen säilyä laskennallisena, jolloin valtionosuuden perusteen muodostavat opetustunti ja opetustuntia kohti käyttökustannusten pohjalta laskettava yksikköhinta.

Valtionosuusjärjestelmän uudistamisen periaatteiden mukaisesti porrastustekijöiden tulisi perustua koulutuksen järjestämisestä riippumattomiin kustannustekijöihin, koska valtionosuuden saajan ei tulisi voida vaikuttaa valtionosuuden määrään. Virkamiesryhmän selvitykset perustuvat sekä aikaisempien vuosien että uusimpien kustannustietojen perusteella tehtyihin selvityksiin. Selvitysten mukaan yksikköhinnan porrastamiselle ei ole löydetty tekijöitä, jotka selittäisivät yksikkökustannusten eroja ja mm. tiheästi asututtujen kuntien keskimääräistä korkeampaa kustannustasoa ja palvelurakenteen laajuutta.

Tehtyjen selvitysten perusteella yksikköhinnan tulisi lähtökohtaisesti olla sama kaikille ylläpitäjille. Kuitenkin tiettyjen kansalaisopistojen toteutuneet yksikkökustannukset ovat huomattavasti keskimääräistä korkeammat. Näin tilanne on erityisesti suurimpien kaupunkien ylläpitämien ja tiettyjen opetustuntimäärältään suurimpien oppilaitosten kohdalla. Erityisen korkea yksikkökustannustaso voivat selittää mahdollisesti korkeammat henkilöstö- ja sekä vuokratkustannukset. Sen sijaan asutusrakenneryhmittäin tarkasteltuna kustannustaso ei ko. menojen kohdalla poikkea kovinkaan paljoa keskimääräisestä kansalaisopistojen kustannustasosta.

Valtionosuuden perusteen muuttaminen yhteen yksikköhintaan kaikkien kansalaisopistojen kohdalla olisi tiettyjen kansalaisopistojen huomattavasti keskimääräistä korkeampien yksikkökustannusten vuoksi ongelmallista. Valtionosuuden perusteena olevan yksikköhinnan ja todellisten kustannusten ero sekä muutos voimassaolevaan valtionosuusjärjestelmän mukaiseen rahoitukseen muodostuisivat kohtuuttoman suuriksi. Toisaalta virkamiesryhmä kiinnittää huomiota maksutulojen tasoon, joka on korkein suurimpien kaupunkien kohdalla.

Lisäksi uudistuksen yhteydessä tulisi huomioida kansalaisopistojen toimintamahdollisuuksien jatkuminen myös syrjäisimmillä alueilla ja väestöpohjaltaan kaikkein harvimpaan asuttujen kuntien kohdalla. Koulutuksen kustannusrakenteeseen vaikuttavista tekijöistä asukastiheys on yleisesti merkittävin kustannustaso korottava tekijä. Edellä todettujen lähtökohtien perusteella yksikköhintaa tulisi korottaa harvimpaan asuttujen ja tiheimpään asuttujen kuntien kohdalla.

Edellä mainitut lähtökohdat huomioon ottaen on tehty koelaskelma käyttäen esimerkkinä 15 ja 5 %:n korotuksia.

Virkamiesryhmä pitää tärkeänä, että kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmään liitetään myös tuloksellisuutta ja laatua kannustava osuus. Tällaisen mallin kehittäminen vaatii kuitenkin ensin selvitystyötä ja tuloksellisuuskriteerien määrittämistä. Tästä syystä virkamiesryhmä katsoo, että tuloksellisuus- ja laatuosa voitaisiin liittää rahoitusjärjestelmään aikaisintaan vuonna 2008. Virkamiesryhmä pitää tärkeänä, että kannustustekijät mittaavat toiminnan laatua ja tuloksellisuutta eikä volyyymia. Esimerkiksi tasa-arvoa, saavutettavuutta ja aliedustettujen ryhmien osallistumista kuvaavat tulokset voisivat ilmentää kansalaisopintojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tarpeellista tietopohjaa relevanttien kriteerien määrittelylle saadaan myös informaatio-ohjauksen toimeenpanosta kertyvistä kokemuksista ja seurantatiedoista. Virkamiesryhmän ehdottaman laatupalkinnon hakuperusteiden kehittäminen tuottanee myös käyttökelpoista tietoa laatu- ja tuloksellisuusosan kriteerien laatimiseen.

Virkamiesryhmän alustava ehdotus rahoitusjärjestelmän kehittämisestä on seuraava:

1. Asutusrakenneryhmytykseen perustuvasta yksikköhinnan laskentatavasta luovutaan vuonna 2006 ja keskimääräinen yksikköhinta lasketaan kaikkien opistojen valtionosuuden perusteena olevien käyttökustannusten pohjalta. Laskennallinen yksikköhinta olisi 15 prosenttia korkeampi kuin muiden yksikköhinta niiden ylläpitäjien kohdalla, joiden sijaintikunnan asukastiheys on yli 115 asukasta maaneliökilometriä kohden. Korotusprosentti pienenesi tästä lineaarisesti asukastiheyden pienentyessä siten, että asukastiheyden ollessa 85, korotusta ei enää olisi lainkaan. Lisäksi yksikköhinta olisi 5 prosenttia korkeampi kuin muiden ylläpitäjien hinta kunnissa, joiden asukastiheys on 0–1,9 asukasta maaneliökilometriä kohden. Korotusprosentti pienenesi lineaarisesti asukastiheyden kasvaessa siten, että korotus olisi nolla, kun asukastiheys on 2,15 asukasta neliökilometriä kohden. Myös saaristokunnissa sijaitsevien opistojen yksikköhinta olisi 5 prosenttia muita korkeampi. Lisäksi muutoksen vaikutusta tasoitettaisiin ylimääräisillä avustuksilla siirtymävaiheen aikana. Tämä on tarpeen erityisesti yksityisten kansalaisopistojen toimintaedellytysten turvaamiseksi, koska selvityksen yhteydessä tehdyt laskelmat osoittavat, että uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia niiden yksikköhintoihin.
2. Määräytymiskriteereitä ja tiedonkeruuta koskevan valmistelun jälkeen kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmään esitetään liitettäväksi laatua ja tuloksellisuutta kannustava/ palkitseva osa aikaisintaan vuonna 2008. Kriteerien määrittelyssä painotettaisiin kansalaisopistojen tehtäviä tasa-arvon ja aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi.
3. Virkamiesryhmä esittää otettavaksi käyttöön jo vuonna 2006 kansalaisopistojen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen liittyvän laatupalkinnon. Laatupalkinnon kriteerit määriteltäisiin vuoden 2005 aikana yhteistyössä valtakunnallisten keskusjärjestöjen kanssa. Ehdotuksen laatupalkintojen saajista (esim. 15–20 opistoa/vuosi) tekisi Opetushallitus tai Koulutuksen arviointineuvosto. Laatupalkinto jaettaisiin ylläpitäjien hakemuksesta päätettyjen kriteerien perusteella ja siihen käytettäisiin tarkoituksenmukainen summa momentin 29.69.30. avustuksista. Laatupalkintoprosessi edistäisi myös myöhemmin käyttöönotettavien laatu- ja tuloksellisuuskriteerien laatimista.

Vaikutusten arviointia

Ehdotusten ensimmäisen kohdan eli yksikköhintaa koskevan uudistuksen vaikutukset valtionosuuden kohdentumiseen kansalaisopistojen kesken olisivat oheisen taulukon mukaisesti seuraavat: Vuoden 2005 keskimääräiseen laskennallisiin yksikköhintoihin verrattuna yksikköhinta kasvaisi asukastiheydeltään alle 1,9 asukkaan kunnissa ja saaristokunnissa 1,71 euroa sekä asukastiheydeltään 1,9–2,15 kunnissa 0,73–3,51 euroa. Asukastiheyden 2,15–85 kunnissa yksikköhinnan kasvu vaihtelisi 3,51–1,13 euron välillä siten, että asukastiheyden noustessa yksikköhinnan kasvu pienentyy kun taas asukastiheyden 85–100 kunnissa yksikköhinta kasvaisi 1,43–5,5 euroa siten, että asukastiheyden kasvaessa yksikköhinnan kasvu olisi suurempaa. Sijaintikunnan asukastiheyden ollessa 100–115 yksikköhinta laskisi 7,42–2,96 euroa ja sitäkin tiheämmin asutuissa kunnissa yksikköhinta laskisi 2,96 euroa. Vaikka asukastiheydeltään harvimmat kunnat sekä saaristokunnat saavat muita kuntia korkeamman yksikköhinnan ja niiden yksikköhinta kasvaa nykyisestä, jää se silti vielä alle keskimääräisen yksikköhinnan.

Yksikköhinnan muutoksen vaikutus asukastiheydeltään erilaisissa kansalaisopistoissa.

Asukastiheys	Yksikköhinnan muutos	Kansalaisopistojen lukumäärä
0–1,9 (tai saaristokunta)	1,71	17
1,9–2,15	0,73–3,51	2
2,15–85	3,51–1,13	167
85–100	1,43–5,50	6
100–115	-7,42–(-2,96)	4
115 -	-2,96	53

4.3 Kesäyliopistot

4.3.1 Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset

4. Kesäyliopistojen rahoitusjärjestelmän uudistamista koskeva esitys sisältyy edellä mainittuun (ks. luku 3.3) sisäasiainministeriön valtioneosuusuudistusta koskevaan raporttiin. Esityksen mukaan kesäyliopistoille laskettaisiin omien käyttökustannusten pohjalta yksikköhinta. Avoimeksi on jätetty, sisällytetäänkö vuokrat kustannuspohjaan. Virkamiesryhmän näkemyksen mukaan kustannuspohjasta ei tulisi vähentää vuokrien osuutta, koska ei ole perusteltua muodostaa erilaista järjestelmää ainoastaan kesäyliopistoille. Lisäksi tulee huomioida sisäasiainministeriön valtioneosuusuudistusta koskevaan raporttiin sisältyvät esitykset mm. kustannusten jaon määräytymisestä ja nettouttamisesta.
5. Virkamiesryhmä esittää, että kesäyliopistoille lasketaan omien käyttökustannusten pohjalta yksikköhinta, joka on sama kaikille ylläpitäjille. Siihen liittyen ryhmä on tehnyt koelaskelman yhteen yksikköhintaan siirtymisestä. Laskelma on tehty vuoden 2005 hintatasossa. Siirtyminen yhteen yksikköhintaan aiheuttaisi huomattavan korotuksen yksikköhintaan. Virkamiesryhmä ehdottaa, että muutos toteutetaan vuoden 2006 talousarviossa käytettävissä olevan valtioneosuuden määrän rajoissa laskemalla jaettavaa suoritteiden määrää.
6. Kuulemistilaisuudessa Suomen kesäyliopistot ry hyväksyi ehdotetut linjaukset. Yhdistyksen edustajat kiinnittivät huomiota kuntarahoituksen vähenemisen vaikutuksiin sekä etä- ja monimuoto-opetuksen aiheuttamiin lisäkustannuksiin. Virkamiesryhmä yhtyy Kesäyliopistot ry:n näkemykseen ja katsoo, että sekä kesäyliopistojen että muidenkin vapaan sivistystyön työmuotojen osalta tulisi käynnistää selvitys etä- ja monimuoto-opetuksen kustannuksista.

Vaikutusten arviointia

Vaikutukset on arvioitu kesäyliopistojen vuoden 2003 kustannusten pohjalta. Vuoden 2005 tasossa yksikköhinta, joka sisältää vuokrat olisi ja (painotetun arvonlisäveroprosentin 5,21 %) olisi 127,14 euroa. Uudistuksen sopeuttaminen vuoden 2005 talousarvion mukaiselle tasolle edellyttäisi tuntikiintiön laskemista 96 050 tunnista noin 55 582 tunnin tasolle. Vaikka tuntimäärä laskisi, kesäyliopistojen saama kokonaisrahoitus (4 028 000 euroa) ei laskisi.

4.4 Kansanopistot

Kansanopistot poikkeavat toiminnan järjestämistavan, sisäoppilaitosmuodon ja opintojen päätoimisuuden lisäksi myös toimintaprofililtaan muista vapaan sivistystyön oppilaitoksista. Niiden antama koulutus ja sen rahoitus muodostuvat monen eri lain perusteella. Yhteensä kansanopistolla on tutkintotavoitteiden ammatillisen koulutuksen järjestämislupa, perusopetuksen järjestämislupa on noin 31 ylläpitäjällä ja lukiokoulutuksen järjestämislupa kuudella ylläpitäjällä. Lisäksi kansanopistot ovat valtaosin yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä. Rahoituksellisesti kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutuksen osuus muodostaa hieman yli puolet kansanopistojen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Monella tutkintotavoitteisen koulutuksen järjestäjillä vapaan sivistystyön lain piiriin kuuluvan koulutuksen osuus on jäänyt suhteellisen pieneksi. Kansanopistojen välillä toimintaprofiili myös vaihtelee. Osalla suuri osuus koulutuksesta muodostuu avoimen yliopiston koulutuksesta, jota järjestää noin 64 kansanopistoa. Kansanopistojen vapaatavoitteisen koulutuksen keskeinen ryhmä ovat olleet 19–24 -vuotiaat.

Koulutuspoliittisiin uudistuksiin liittyvät muutokset ja koulutusaikojen lyhentämiseen tähtäävät uudistukset heijastuvat kansanopistojen vapaan sivistystyön tehtäviin muun muassa siten, että jatko-opintojaan valmistelevia, ns. välivuoden opiskelijoita kansanopistojen ns. pitkille linjoille on hakeutumassa entistä vähemmän. Opetusministeriön informaatio-ohjauksena käynnistämä ohjausjärjestelmän lähtökohtana on, että kansanopistot suuntaavat tarjontaansa nykyistä haastavammille kohderyhmille, kuten maahanmuuttajien koulutukseen. Samalla koulutuksen kohderyhmät ovat muuttumassa nykyistä selkeämmin aikuisväestön suuntaan.

Kansanopistojen erityisosaamista ja työmuotoja pyritään hyödyntämään myös nuorten syrjäytymisriskien vähentämisessä: opetusministeriön työryhmä selvittää parhaillaan peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen ns. nivelvaiheeseen liittyvien ongelmien (koulutuksen keskeyttäminen, jatko-opintojen ulkopuolelle jääminen) ratkaisuja yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen, vapaan sivistystyön ja nuorisotyön toimenpitein. Vapaan sivistystyön osalta kehittämistoimenpiteet koskevat pääosin kansanopistojen tehtäviä.

4.4.1 Näkemykset kehittämistarpeista ja ehdotusten kohdentuminen

Kansanopistojen rahoitusjärjestelmässä keskeiset lyhyen aikavälin muutostarpeet liittyvät virkamiesryhmän näkemyksen mukaan yksikköhinnan tai valtionosuusprosentin korotuksiin, suoritteista tehtäviin vähennyksiin ja lisäyksiin. Samoin ryhmä on selvittänyt alustavasti investointien rahoitusjärjestelmän mahdollista muutosta ja sen vaikutusta. Edelleen virkamiesryhmä on tarkastellut maksutuloja ja niiden osuutta. On myös tarkasteltu pitkäkestoisen vapaatavoitteisen koulutuksen osalta opiskelijoilta perittävien maksujen ja opintososiaalisten etuuksien vaikutusta opiskelijarekrytointiin ja tasa-arvon toteutumiseen.

Sisäoppilaitosmuoto

Vuoden 1999 lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä säännöksiä muutettiin niin, että opiston ulkopuolella asuvien opiskelijaviikoista otetaan huomioon vain 90 %. Menettely oli erilainen kuin tutkintotavoitteisen koulutuksen puolella, jossa majoitettujen osalta korotus on 37 %:ia ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta.

Tällä hetkellä noin kolmannes opiskelijaviikoista muodostuu opiston ulkopuolella

asuvien opiskelijaviikoista. Esimerkiksi vuonna 2003 kansanopistojen opiskelijaviikkototeutuma oli yhteensä 301 309 opiskelijaviikkoa mukaan lukien kirjeopetuksen opiskelijaviikot. Tästä opiston ulkopuolella asuvien viikkojen osuus oli 95 000. Kansanopistot ovat hyvin erilaisessa asemassa sijainnista riippuen. Erityisesti kaupunkiopistot ovat voineet kasvattaa viikkovolyymiaan tarjoamalla kolutusta ilman majoitusta.

Tehdyn selvityksen mukaan opiston ulkopuolella asuvista aiheutuvat kustannukset ovat noin 20 prosenttia alhaisemmat kuin sisäoppilaitoksessa asuvien kustannukset.

Vammaisten koulutus

Erityiskansanopistoja ovat Lehtimäen opisto, Hoikan opisto ja Kuurojen kansanopisto. Niiden yksikköhinta on 75 %:ia korkeampi kuin muiden opistojen. Opistot saavat yksikköhinnan korotuksen koko toimintaansa. Lisäksi yhdeksällä kansanopistolla on osana koulutus-tehtäväänsä vammaisten koulutus ja niiden vammaisten koulutuksen opiskelijaviikkojen yksikköhinta on 20 %:ia korkeampi kuin muiden opistojen yksikköhinta.

Virkamiesryhmä on selvittänyt vaihtoehtoja vammaisten koulutuksen järjestämiseksi. Ryhmän mukaan vaihtoehtoina ovat lähinnä nykyisen kaltainen määrittely tai yksikköhinnan/valtionosuusprosentin porrastaminen vammaisuusasteen mukaan. Tällöin vammaisuuden asteet tulisi määritellä yksityiskohtaisesti laissa.

Erityiskansanopiston kannatusyhdistys ry:n ylläpitämä Lehtimäen opiston koulutus on suunnattu lievästi kehitysvammaisille, cp- ja liikuntavammaisille sekä monivammaisille. Koulutuksen tavoitteena on itsenäisyyden tukeminen ammatilliseen koulutukseen ja työtoimintaan valmentautuminen ja elämänhallinnan lisääminen. Kullekin laaditaan henkilökohtainen HOJKS. Tavoitteet ovat käytännössä pitkälti samat kuin vammaisten valmentavassa koulutuksessa. Oppilaitoksen ylläpitäjällä ei kuitenkaan ole ammatillisen koulutuksen eikä perusopetuksen tai lukion järjestämislupaa.

Lehtimäen opiston opiskelijoiden edellyttämät tukipalvelut (sekä ylläpitäjän taloudelliset edellytykset) ovat erilaiset kuin Hoikan opiston ja Kuurojen kansanopistojen. Opiskelijahuollon osuus (henkilökohtaiset avustajat) on noin 40 % henkilöstömenoista. Vuoden 2003 kustannusraportin mukaiset opiskelijaviikkokohtaiset kustannukset olivat 441 euroa ja vuoden 2005 yksikköhinta 437,32 euroa.

Hoikan opisto on Hengityslitto HELIn ylläpitämä hengityselinsairauksista kärsiville suunnattu opisto. Käytännössä oppilaitoksessa on myös muita kuin vammaisopiskelijoita. Opiston ylläpitäjällä on ammatillisen koulutuksen järjestämislupa (ja Hoikan opiston osalta myös sisäoppilaitoslisä). Vuoden 2003 kustannusraportin mukaiset opiskelijaviikkokohtaiset kustannukset olivat yhteensä 303 euroa ja vuoden 2005 yksikköhinta 437,32 euroa.

Kuurojen Liitto ry:n ylläpitämässä Kuurojen kansanopistossa koulutetaan kuulovammaisten ohella myös muita järjestämällä mm. viittomakielen opetusta vapaatavoitteisena koulutuksena. Ylläpitäjällä ei myöskään ole tutkintotavoitteisen koulutuksen järjestämislupaa. Kuurojen kansanopiston vuoden 2003 kustannusraportin mukaiset opiskelijaviikkokohtaiset kustannukset olivat 444 euroa ja vuoden 2005 yksikköhinta 496,35 euroa.

Lyhytkurssiopistot

Ylläpitämisluvassa määritelty erityistehtävä lyhytkurssitoimintaan on Toimihenkilöjärjestöjen opintoliitto ry:n ylläpitämällä Aktiivi-instituutilla, SAK:n koulutussäätiön ylläpitämällä Kiljavan opistolla, Kunta-alan opistolla, Metallityöväen Murikka opistolla ja Valamon kansanopistolla. Yksikköhinnan 20 prosentin korotus koskee opistojen koko vapaan sivistys-

työn toimintaa. Lyhytkurssiopistojen kustannukset ovat regressioanalyysin perusteella yli 20 prosenttia kalliimmat kuin muiden opistojen. Kustannusraportin mukaan mainittujen opistojen henkilöstö-, ruokailu- majoitus- ja kiinteistömenot ovat keskimääräistä korkeammat. Osalla vuokrat nostavat kiinteistökuluja. Nykyisen korotuksen säilyttäminen toistaiseksi voi kustannusten kannalta tarkasteltuna olla perusteltua, edellyttäen kuitenkin, että kustannukset ovat toiminnan laajuus huomioon ottaen hyväksyttäviä.

Käytännössä ongelmia on tuottanut myös lyhytkurssitoimintaa koskeva erityistehtävän määrittely. Osa opistoista, joiden toiminnasta suurin osa on tutkintotavoitteista koulutusta, on vuoden 1999 lainsäädäntöuudistuksesta alkaen toiminut vapaan sivistystyön koulutuksessa lyhytkurssien järjestäjänä.

Kirjeopetus

Vuoden 1999 alusta voimaan tullessa muutoksessa kaksi ylläpitäjää, joilla vanhastaan on ollut myös kirjeoppilaitos, Finns Folkhögskola ja KVS-instituutti, ovat saaneet kirjeoppilaitoksen ylläpitämisestä kompensaaiona opiskelijaviikkoja niin, että opintokirjeet on muunnettu opiskelijaviikoiksi jakamalla kirjeiden määrä luvulla 2.

Toiminnan määrä on kasvanut järjestelmän voimassa ollessa. Virkamiesryhmä selvittää kirjeopetuksen kustannukset ja toimintamallit ennen kannanottoa tuen tarpeeseen ja sen mahdolliseen muotoon. Vaihtoehtona on myös jatkaa nykyistä menettelyä kunnes kirje-, etä- ja monimuoto-opetuksen määrittelyperiaatteet on selvitetty laajemmin.

Perustamishankejärjestelmän kehittämisenäkymiä kansanopistoissa

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen osalta on valmisteltu hankekohtaisista perustamishankkeiden valtionosuuksista luopumista siten, että muutoksessa poistuvat erät korvattaisiin käyttökustannuksiksi luettavilla poistoilla. Siirtymäkauden aikana, kun poistot mm. hankekohtaisista valtionosuuksista johtuen eivät vastaa poistuvia eriä, korotettaisiin yksikköhintaa ns. takuusummalla, jonka suuruus määritetään poistuvien erien perusteella. Takuusummaa laskettaessa perustamishankkeiden valtionosuuksien tasona käytettäisiin 10 viimeisen vuoden keskiarvoa. Virkamiesryhmä on alustavasti selvittänyt kansanopistojen rahoitusta samoista lähtökohdista.

Ongelmana on, ettei poistojen osalta ei ole ollut käytettävissä kattavia tietoja. Pohjana on käytetty kansanopistoyhdistyksen kyselyä kansanopistojen rakennusten poistoista v. 2001, johon on vastannut 90 opistosta vain 58. On oletettu, että opistojen, jotka eivät vastanneet kyselyyn, poistot ovat keskimäärin pienempiä kuin kyselyyn vastanneilla. Kun mainitussa kyselyssä ilmoitetut vapaan sivistystyön poistot on jaettu näiden opistojen opiskelijaviikkomäärällä, on poistoiksi saatu 8,74 €/opiskelijaviikko. Toisaalta kartoituksessa ei selvitetty irtaimen omaisuuden poistoja. Poistojen kokonaismääräksi voidaan arvioida 8–10 €/opiskelijaviikko. Tähän sisältyy myös pienistä, alle 80 000 euron hankkeista tehdyt poistot.

Kansanopistojen perustamishankkeisiin vuosina 1994–2003 on myönnetty valtionosuuksia vuoden 2003 kustannustasossa keskimäärin 1 898 000 euroa, jolloin tätä valtionavustusta vastaava käyttökustannusten yksikköhinnan korotus olisi 9,68 €/opiskelijaviikko. Vuonna 2004 myönnettyjä valtionavustuksia (944 000 euroa) vastaava yksikköhinnan korotus vuoden 2003 hintatasossa olisi 4,75 €/opiskelijaviikko.

Jos perustamishankkeiden hankekohtaisista valtionavustuksista luovuttaisiin, nykyisin käyttökustannuksiin sisältyviä ns. pieniä eli alle 80 000 euron hankintoja ja hankkeita ei enää luettaisi käyttökustannuksiin, vaan ne otettaisiin huomioon poistojen kautta. Pienten

hankkeiden poistaminen pienentäisi yksikköhintaa 3,78 €.

Perustamishankkeiden valtionosuuksista luopumiseen liittyen tulisi luopua samalla erillisistä vuokrista. Tämän seurauksena yksikköhinta 4,91 • nousisi niillä opistoilla, joilla ei ole erikseen hyväksytyjä vuokratiloja, kun suurin erillinen vuokra vuonna 2003 oli 90,38 €/opiskelijaviikko (98,05 € vuonna 2005).

Mikäli perustamishankkeen rahoituksesta luovuttaisiin, tulisi alkuvaiheessa korvata poistot ns. takuukorotuksella, jossa otetaan huomioon perustamishankkeiden valtionavustukset 10 vuoden keskiarvon mukaan (9,68 €) ja käyttökustannuksista pois jäävät pienten hankkeet (3,78 €) eli yhteensä 13,46 €/opiskelijaviikko. Mikäli jouduttaisiin käyttämään vain viimeisen vuoden perustamishankkeiden rahoitusta, voitaneen siirtyä suoraan käyttämään poistoja, mikä edellyttää niiden kattavaa selvittämistä.

Etuna hankekohtaisista perustamishankkeiden valtionavustuksista luopumisessa on se, että hankkeiden toteuttaminen ei enää ole riippuvainen valtion rahoitusmahdollisuuksista, vaan hankkeet voidaan toteuttaa toiminnan muutosten ja rakennusten kunnon edellyttämällä tavalla. Ongelmia syntyy erityisesti pienten opistojen hankkeiden toteutuksessa, kun nykyinen 40 % valtionavustus ei aina tunnu riittävältä välttämättömien ja kiireellisten hankkeiden toteuttamiseen.

Suurimpia häviöitä uudistuksessa olisivat ne opistot, jotka toimivat kokonaan tai pääosin vuokratiloissa ja ovat saaneet yksikköhintaan vuokrien perusteella korotuksen. Pitemmällä aikavälillä muut opistot olisivat voittajia. Alkuvaiheessa opistoille, jotka ovat laskeneet hankkeidensa rahoituksen valtionavustuksen varaan, voi tulla vaikeuksia ja kiireellisiäkin hankkeita siirtyä myöhemmäksi tai jää toteuttamatta. Pitemmällä aikavälillä ongelmaksi saattaa tulla se, että osalla opistoja lisärahoitus menee käyttömenoihin eikä hankkeiden tullessa ajankohtaiseksi, niihin ei löydy rahoitusta.

Maksut ja opintososiaaliset etuudet

Opiskelijoilta perittävillä maksuilla on merkittävä osuus kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutuksen rahoituksessa. Raportin perusteella voidaan todeta maksujen osuuden vaihtelevan huomattavasti opistoittain. Yhden lukukauden (13 viikkoa) mittaisen opiskelun hinta kansanopistoissa vaihtelee ilman majoitusta 600 eurosta 1 700 euroon (sisältää yleensä lounaan ja päiväkahvin), opiston asuntolassa majoittuville 1 400 eurosta 2 500 euroon majoituksen tasosta riippuen (sisältää myös päivällisen ja iltapalan).

Kansanopistossa opiskelevalle voidaan myöntää opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea, joka koostuu opintorahasta, asumislisästä ja valtiontakauksesta opintolainaan. Opintorahan määrä on kansanopistossa opiskelevalla 21,86–13,60 euroa kuukaudessa riippuen opiskelijan iästä, asumismuodosta ja tarveharkinnasta. Tarveharkinnassa otetaan huomioon opiskelijan omien tulojen lisäksi myös vanhempien tulot myönnettäessä opintorahaa alle 20-vuotiaalle, naimattomalle ja lapsettomalle opiskelijalle ja vastaavasti asumislisää myönnettäessä, kun opiskelija on alle 18-vuotias. Opintolainan valtiontakauksen määrä on alle 18-vuotiailla 160 euroa kuukaudessa ja 18 vuotta täyttäneillä 220 euroa kuukaudessa. Asumislisän kuukausittainen määrä on 26,90–171,55 euroa kuukaudessa.

Asumislisää voidaan myöntää vuokra- tai asumisoikeusasunnossa asuvalle opiskelijalle. Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka asuu vanhempansa luona, asuu samassa asunnossa oman tai puolisonsa lapsen kanssa tai asuu puolisonsa omistamassa asunnossa. Asumislisään ei myöskään ole oikeutettu opiskelija, joka on oikeutettu maksuttomaan asuntolapaikkaan, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan. Tällöin ei voi saada myöskään asumistukilain (408/1975) mukaista

ruokakuntakohtaista asumistukea. Muussa tapauksessa asumistukea voidaan myöntää muille kuin asumislisän piiriin kuuluville opiskeljaruokakunnille. Opiskelijalle voidaan kuitenkin myöntää asumislisä sellaisen asunnon asumismenoihin, joka on vuokrattu opiskelun vuoksi ja sijaitsee muulla paikkakunnalla kuin perheen vakituinen asunto.

Asumislisä voidaan Kansaneläkelaitoksen tulkinnan mukaan kuitenkin myöntää huolimatta mahdollisuudesta maksuttomaan asuntolapaikkaan, jos opiskelija on entuudestaan asunut asunnossa, jossa hän voi asua opiskeluaikana, opiskelija on avo- tai avioliitossa ja on muuttanut yhteiseen asuntoon puolisonsa kanssa, taikka opiskelija ei voi terveydellisistä tai muista syistä asua oppilaitoksen asuntolassa. Tarvittaessa opiskelijan on esitettävä lääkärin-todistus tai muu vastaava selvitys. Asumislisää voidaan myös myöntää, jos asuntolassa ei saa asua viikonloppuisin tai opiskeluaikaan sisältyvinä loma-aikoina taikka viikonloppuasumisesta peritään korvausta ja opiskelija on näiden syiden takia vuokrannut asunnon muualta. Asuntolapaikkojen viikonloppukorvauksiin ei kuitenkaan myönnetä asumislisää tai asumistukea.

Asumislisää maksetaan kohtuullisten kuukausittaisten asumismenojen korvaamiseen. Asumislisän määrä on 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruista kuukausittaisista asumismenoista. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 214,44 euron ylittävältä osalta. Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 58,87 euroa kuukaudessa. Kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen maksullisella linjalla opiskelevan, oppilaitoksen asuntolassa asuvan opiskelijan asumislisän määrä on 58,87 euroa kuukaudessa.

Suomen Kansanopistoyhdistys on kuulemistilaisuudessa kiinnittänyt huomiota opintotuen asumislisäkysymykseen. Se pitää epäkohtana sitä, että nykyisen asumislisäkäytännön mukaan kansanopisto-opiskelijalle on edullisempaa vuokrata asunto vapailta markkinoilta kuin asua kansanopiston asuntolassa. Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan kiinteää asumislisää tulisi korottaa vähintään 25 eurolla. Muutos antaisi sisäoppilaitoksena toimiville oppilaitoksille entistä paremman mahdollisuuden kehittää opiskelija-asuntoloitaan vuokra-asuntojen vaihtoehdoksi.

4.4.2 Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset

7. Virkamiesryhmä arvioi, että kansanopistojen osalta ehdotusten toteuttaminen edellyttää vuositasolla yhteensä 1,5 miljoonan euron määrärahalisäyksiä momentille 29.69.50. vuodesta 2006 lähtien. Tästä 700 000 euroa on tarkoitettu erityiskansanopistoille vaikeavammaisten koulutukseen ja 800 000 euroa vuonna 2006 käynnistettäväksi esitettyyn opintosetelikokeiluun kompensoimaan opistoille myönnettävinä avustuksina suuntaviivakoulutukseksi määriteltujen muiden erityisryhmien koulutukseen hakeutumisen tukemiseen.
8. Virkamiesryhmä katsoo, että kansanopistojen rahoitusjärjestelmän tulee säilyä laskennallisena, jolloin valtionosuuden perusteen muodostavat opiskelijaviikko ja opiskelijaviikkoa kohti käyttökustannusten pohjalta laskettava yksikköhinta. Virkamiesryhmä pitää myös lähtökohtana, että kansanopistot säilytetään edelleen sisäoppilaitoksina. Opiskelu kansanopistossa säilytettäisiin edelleen päätoimisena ja opiskelijaviikon määrittely nykyisenä (keskimäärin 5 t/päivä). Opiskelujakson pituus, vähintään 15 tuntia, ehdotetaan säilytettäväksi samoin nykyisellään.

9. Virkamiesryhmä pitää perusteltuna, että sisäoppilaitosmuotoisuutta vahvistettaisiin korvaamalla nykyinen opiskelijaviikkovähennykseen perustuva ns. eksternaattivähennys yksikköhinnasta tehtävällä vähennyksellä opiston ulkopuolella asuvien opiskelijaviikkojen osalta. Opiston ulkopuolella asuvien viikkojen osalta yksikköhinta on 20 % pienempi kuin muiden viikkojen. Kansanopistoja koskevassa kuulemistilaisuudessa esitettiin erilaisia näkemyksiä sisäoppilaitosvähennyksen huomioon ottamisesta yksikköhinnassa. Kansanopistot ovat toisaalta eri yhteyksissä tuoneet esille sisäoppilaitosmuodon merkitystä paitsi oppimisprosessissa myös sen korostumista rahoituksessa. Tämä aiheuttaa opistojen välillä merkittäviä muutoksia, mitä voitaisiin tasoittaa siirtymävaiheen aikana ylimääräisillä avustuksilla.
10. Virkamiesryhmä katsoo, että vammaisuuteen perustuva korotus rajattaisiin nykyisissä erityiskansanopistoissa koskemaan vain vaikeasti vammaisten koulutuksen opiskelijaviikkoja. Vaihtoehdot säädellä rahamääräistä omakustannusosuutta ja samalla alentaa opiskelijalta perittäviä maksuja olisivat vaikeavammaisten (erityisesti Lehtimäen opiston) koulutuksessa yksikköhinnan korotus ja valtionosuusprosentin korotus. Yksikköhinnan korotus olisi edelleen 75 % ja valtionosuusprosentti 70–75 %. Korotusprosentti olisi myös mahdollista porrastaa vammaisuusasteen mukaan. Tällöin vammaisuus tulisi määritellä lainsäädännössä.
11. Virkamiesryhmä ei pidä erityiskansanopistojen koulutustehtävän laajentamista opistojen esittämällä tavalla resurssi- ja palvelukeskukseksi mahdollisena. Ryhmä toteaa, että esitetyllä tavalla toteutettuna esimerkiksi muiden oppilaitosten konsultointi ja henkilöstökoulutus kuuluvat maksullisen palvelutoiminnan piiriin, jonka kustannukset maksaa asiakas. Virkamiesryhmä katsoo, että erityiskansanopistojen toimintaan ehdotettu valtionosuuskorotus samalla luo edellytyksiä palvelutehtävän hoitamiseen.
12. Laatimansa selvitykset ja eduskunnan kannanotot huomioonottaen virkamiesryhmä toteaa, että vaikeavammaisten opiskelijoiden koulutuksen hoitaminen erityiskansanopistoissa vaatii sensuuruisia korotusjärjestelyjä, että niitä ei voida toteuttaa nykyisen määrärahatason puitteissa muiden opistojen valtionosuutta vähentämällä. Virkamiesryhmä on arvioinut, että vaikeavammaisten koulutuksen hoitamiseksi tarvittaisiin vuodesta 2006 lähtien vuositason vähintään 700 000 euron lisäys momentille 29.69.50. Korkeampi valtionosuusprosentti kohdennettaisiin erityiskansanopistoille muiden opistojen vos-prosenttia alentamatta.
13. Lehtimäen opiston osalta on tarpeen selvittää myös mahdollisuudet vammaisten valmentavan koulutuksen järjestämisluvan saamiseen siltä osin kuin toiminnan voidaan katsoa vastaavan tälle koulutukselle asetettuja vaatimuksia. Vaihtoehtoina tulisivat kysymykseen järjestämisluvan myöntäminen Erityiskansanopiston kannatusyhdistykselle (Lehtimäen opisto) tai toiminnan järjestäminen yhteistyönä sellaisen alueella toimivan järjestäjän kanssa, jolla jo on ammatillisen koulutuksen vammaisten valmentavan koulutuksen koulutustehtävä ja ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa (esimerkiksi Alavuden ammatillisen erityisoppilaitos, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä). Lehtimäen opiston tulee esitettyjen toimintaedellytyksiä koskevien kehittämistoimien lisäksi parantaa toimintansa taloudellisuutta ja kustannustietoisuutta.

14. Lyhytkurssiopistojen yksikköhinnan korotukset ovat nykyisin 20 prosenttia.
Virkamiesryhmä ei tässä vaiheessa esitä muutosta nykyiseen käytäntöön, mutta katsoo, että kustannusrakennetta tulee edelleen selvittää.
15. Virkamiesryhmä katsoo, että kirjeopetuksen kustannukset ja toimintamallit edellyttävät vielä lisäselvitystä. Yhtenä vaihtoehtona on jatkaa nykyistä menettelyä, kunnes kirje-, etä- ja monimuoto-opetuksen määrittelyperiaatteet on selvitetty laajemmin.
16. Virkamiesryhmä katsoo, ettei tässä vaiheessa ole mahdollisuutta ottaa kantaa investointien rahoitusjärjestelmän muuttamiseen ja ehdottaa, että rahoitusjärjestelmä säilytettäisiin toistaiseksi nykyisellään. Mahdollisuus luopua perustamishankkeiden hankekohtaisesta rahoituksesta erityisesti kansanopistoissa selvitetään.
Samassa yhteydessä tulee selvittää myös muiden vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen perustamishankejärjestelmä. Mm. poistoista tulee tehdä yksityiskohtaisempi selvitys ja liittää poistoja koskeva kysely jatkossa kustannustietojen keruuseen. Mikäli kansanopistojen osalta luovutaan perustamishankkeiden hankekohtaisesta rahoituksesta, samassa yhteydessä tulee selvittää myös kansalaisopistojen, opintokeskusten ja kesäyliopistojen rahoitusjärjestelmät.
17. Virkamiesryhmä esittää, että pitkäkestoisten, yhteiskunnallisesti merkittävien vapaatavoitteisten linjojen lukukausimaksuja pyrittäisiin kompensoimaan niin, että niiden taso ei olisi este koulutukseen hakeutumiselle. Toisaalta ryhmä katsoo, että rahoitusjärjestelyillä tulee myös tukea kansanopistojen mahdollisuuksia edistää suuntaviivakoulutukseksi määriteltyjen muiden erityisryhmien koulutukseen hakeutumista. Virkamiesryhmä esittää, että aikuisten opintosetelikokeilun toinen vaihe käynnistettäisiin selvitysmies Pentti Arajärven ehdotuksia soveltaen kansanopistoissa vuonna 2006. Kokeilussa opintosetelit osoitettaisiin kansanopistoille avustuksina, jotka olisi tarkoitettu ns. pitkien linjojen koulutuksesta perittävien lukukausimaksujen kompensatioksi erityisesti opinnollista kuntoutusta vaativille opiskelijoille ja muille erityisryhmille. Avustuksiin esitetään momentille 29.69.50. vuositasolla 800 000 euron lisäystä.
18. Virkamiesryhmä pitää perusteltuna myös kansanopistojen maksullisilla linjoilla opiskelevien opintososiaalisen aseman parantamista. Kansanopiston pitkäkestoisilla linjoilla opiskelevien asumislisän määrätymisperusteiden tulisi olla tasaveroiset toisen asteen opiskelijoiden vastaaviin etuuksiin verrattuna. Virkamiesryhmä myös yhtyy kansanopistoyhdistyksen näkemykseen (ks. luku 4.4.1) kiinteän asumislisän korotustarpeesta internaattiasumisen kilpailukykyisyyden turvaamiseksi. Virkamiesryhmä esittää, että tarkistus tehdään osana toisen asteen opintotuen kehittämistä. Selvitysmies Pentti Arajärvi esitti aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten parantamista koskevassa raportissaan, että aikuiskoulutustukea myönnettäisiin myös pitkäkestoisiin, päätoimisiin ja todistuksen antamiseen päättyviin vapaan sivistystyön opintoihin. Valmisteluryhmä pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutettavissa jatkotoimissa viedään eteenpäin selvitysmiehen ehdotusta.

Kansanopistokohtaiset uudistuksen vaikutukset on esitetty liitteessä 2. Laskelma eksternaattivähennyksestä on esitetty liitteessä 3.

4.5 Opintokeskukset

Opintokeskukset ovat vapaan sivistystyön valtakunnallisia aikuisoppilaitoksia. Ne järjestävät opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa. Opintokeskukset ovat yksityisten ylläpitämiä. Ylläpitäjät ovat erilaisiin arvopohjiin sitoutuneita sivistysjärjestöjä. Opintokeskusten moniarvoisuus ilmenee opintokeskusten ylläpitäjien aatteellisten lähtökohtien eroissa ja niiden jäsenjärjestöjen kirjossa.

Vuonna 1997 Opetushallitus toteutti opintokeskusten toiminnan arvioinnin kansallisen koulutuspolitiikan näkökulmasta³. Arvioinnin yhtenä johtopäätöksenä oli, että vuonna 1997 voimassa ollut opintokeskuslaki oli laskennallinen jakojärjestelmä, joka antoi toiminnan järjestämiseen väljyyttä, mutta satoi samalla valtionosuuden tiukasti suoritteisiin, jotka tulivat pitkälti muiden tekemisistä. Opintokeskustoiminta oli järjestöllistä sivistystyötä, jossa järjestöpohjainen toiminta oli perustana. Opintokeskustoiminnan keskeinen heikkous oli arvioinnin mukaan se, että järjestöt eivät kyenneet määrittelemään omaa tehtävänsä moniarvoisuuden ja sivistystyön edistämiseksi. Valtiovallan aikuispoliittisten linjausten tarvetta opintokeskusten toiminnasta pidettiin ilmeisenä. Valtiovallan tulisi arvioinnin mukaan selkiinnyttää koulutus- ja sivistyspoliittiset pyrkimyksensä opintokeskustoiminnan suhteen. Opintokeskustoiminnan kriisiytymistä pidettiin ilmeisenä siinä tapauksessa, että valtion rahoitusosuutta ei pyrittäisi lisäämään. Kyse olisi toisaalta opintokeskusten ja sivistysjärjestöjen perusrahoituksesta ja toisaalta kohdennetusta rahoituksesta.

Vapaasta sivistystyöstä annettu laki tuli voimaan vuoden 1999 alusta. Siinä säädetään myös opintokeskusten toiminnasta ja rahoituksesta. Lain mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Kuten tämän raportin luvussa 4.1. on selostettu, kunkin vapaan sivistystyön työmuodon toiminta on määritelty lain 2 §:ssä.

Opintokeskusten kuulemistilaisuudessa osa opintokeskuksista esitti, että virkamiesryhmä tekisi ehdotuksen vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n 4 momentin muuttamisesta. Näiden näkemyksen mukaan laissa tulisi nykyistä selkeämmin kuvata opintokeskusten demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen tähtäävää toimintaa. Osa opintokeskuksista puolestaan oli tyytyväisiä lain nykyiseen sanamuotoon eikä kannattanut lain muuttamista tältä osin.

Opintotoiminta

Opintokeskusten opintotoiminnan valtionosuuden perusteena oleva suorite on opetustunti. Viime vuosina opintokeskusten toteutuneet opetustunnit ovat olleet valtion talousarvion mukaisia ja opetusministeriön vahvistamia opetustuntimääriä huomattavasti suuremmat. Esimerkiksi vuonna 2003 toteutuneita opetustunteja oli noin 64 000 ministeriön vahvistamia opetustunteja enemmän. Vielä vuonna 1995 opintokeskusten toteutunut opetustuntimäärä oli noin 195 790 tuntia. Ensimmäisen kerran toteutuneet opetustunnit ylittivät 200 000 rajan vuonna 1996, jolloin toteutuma oli noin 200 320 opetustuntia.

Opetusministeriö vahvistaa vuosittain valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävien

³ Siinä arvioitiin millä tavalla opintokeskukset pyrkivät tavoitteisiinsa ja kuinka hyvin tavoitteet saavutetaan. Pentti Yrjölä: Opintokeskusten arviointi 1997. Opetushallitus, arviointi 4/97, 1997.

opetustuntien määrän ja määrää niiden yksikköhinnat. Opintokeskusten opetustuntien yksikköhintajärjestelmässä ei ole korotusperusteita. Opetustuntien jakomalliksi on pyritty rakentamaan malli, joka olisi ennustettava, objektiivinen ja laskennallinen. Viime vuosina opetustuntien jakotavan pohjana on ollut kolmen edeltävän vuoden tuntimäärien keskiarvo. Keskiarvoa on verrattu jakovuotta edeltäneenä vuonna vahvistettuun jakoon, johon nähden tuntimäärämuutokset ylös- ja alaspäin on otettu huomioon tiettyyn prosenttiin saakka (niin sanottu jarrutusprosentti). Vuonna 2004 prosentti oli kolme ja vuonna 2005 puolitoista. Tällä jakoperiaatteella on pyritty yhtäältä ehkäisemään suuria vuosittaisia valtionosuuden vaihteluita opintokeskusten välillä ja toisaalta reagoimaan opintokeskusten toiminnan määrässä tapahtuneisiin muutoksiin. Käytetyn jakomallin tavoitteena on myös ollut ottaa huomioon valtion talousarviossa määrätyn opetustuntien enimmäiskiintiön ja opintokeskusten järjestämisen koulutuksen tuntimäärien ero.

Suhtautuminen jarrutusprosentin käyttöön on ollut kahtalainen. Volyymiään kasvattavat opintokeskukset pitävät jarrutuksen käyttöä epäoikeudenmukaisena ja ei-kannustavana, kun taas toiminnan supistamisesta kärsivät tai volyyymi- ja laatutavoitteita toisilleen vaihtoehtoisina ja jopa vastakkaisina pitävät opintokeskukset katsovat järjestelmän pakottavan toiminnan volyymin kasvattamiseen eli niin sanottuun tuntijahtiin jarrutusprosentin käytöstä huolimatta.

Opintokeskusten valtionosuuden perusteena käytettyyn suoritteeseen eli opetustuntiin ei ole oltu täysin tyytyväisiä. On katsottu, että opetustunti on epämääräinen suorite, koska opintotoiminnaksi voidaan rekisteröidä laaja erilaisten toimintojen kirjo. Kehitys on mennyt suuntaan, jossa opintokeskusten jäsenjärjestöt voivat sanella opintokeskusten valtionosuuden suuntaamisen. Nykyinen järjestelmä mahdollistaa sen, että valtionosuutta voi saada absoluutisesti enemmän kuin mitä koulutuksen todelliset kulut ovat olleet. Nykyjärjestelmän vaihtoehdoksi on esitetty mallia, jossa tietty prosentuaalinen osuus valtionosuudesta muodostuisi nykymallin mukaisen opetustuntisuoritteiden pohjalta ja tietty osuus hankerahoituksena.

Osa opintokeskuksista on puolestaan korostanut, että opintokeskusten valtionosuuksissa viime vuosina syntynyt vinoutuma tulisi korjata siten, että kaikki opintokeskukset saisivat valtionosuutta samoin perustein eli nykyisellään 80 prosenttia kolmen edellisen vuoden toteutuneen toiminnan keskiarvon mukaisesta määrästä.

Virkamiesryhmä on esitetyistä näkökulmista huolimatta pitänyt tärkeänä, että opintokeskusten opintotoiminnan valtionosuus säilyy laskennallisena sekä että laskennallisen perusteen muodostavat opetustunti ja opetustuntikohtainen yksikköhinta.

Opintokerhotoiminta

Opintokerhotoimintaa voidaan pitää sivistysjärjestöjen erityislaatuisena työmuotona, jolla on vahva pohjoismainen perinne. Opintokerhojen perinteinen tunnuspiirre on suunnittelun ja toiminnan jäsenkeskeisyys: opiskelijat päättävät itse esimerkiksi kerhon perustamisesta, tavoitteista, oppisisällöistä, työtavoista ja kokoontumispaikoista. Opintokerho on määritelty vapaasta sivistystyöstä annetun asetuksen 4 §:ssä. Vuonna 2003 opintokerhoja oli yhteensä 11 740.

Opintokeskukset saavat opintokerhotoimintaa varten valtionosuutta. Opintokeskukset jakavat valtiolta saamaansa valtionosuutta valtionapuna opintokerhoille. Valtionapua jaetaan opintokerhojen toteutuneiden ja opintokeskuksen hyväksymien tuntien lukumäärän perusteella. Opintokeskuksille järjestetyssä kuulemistilaisuudessa opintokeskukset pitivät opintokerhoille osoitettua valtionosuutta liian alhaisena.

Valtionavustukset

Laskennallisen valtionosuuden lisäksi opintokeskuksille voidaan myöntää kokeilu- ja kehittämisavustuksia sekä ylimääräisiä avustuksia. Opintokeskuksille myönnettävien kokeilu- ja kehittämisavustusten määrä on ollut neljästä vapaan sivistystyön työmuodosta suhteellisesti suurin. Tämän lisäksi opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyötä on tuettu harkinnanvaraisella valtionavustuksella. Opintokeskuksille järjestetyssä kuulemistilaisuudessa opintokeskukset korostivat kokeilu- ja kehittämisavustusten merkitystä.

Virkamiesryhmä suhtautui kuulemistilaisuudessa varovaisesti suureen hankerahoitukseen ja valtionavustusten määrään muun muassa kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistuksen sisältämän valtionavustusten nettouttamisen takia. Nettouttaminen koskisi toteutuessaan myös vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisia valtionavustuksia.

Kuulemistilaisuudessa keskusteltiin myös valtion talousarvion momentilla 29.69.53. opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön tarkoitettujen avustusten lisäystarpeesta ja niiden yhteyksistä opintokeskusten sivistystoiminnan pitkäjänteisempään kehittämis- ja laatutyöhön. Valtion vuoden 2005 talousarviossa opintokeskuksia ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön on osoitettu 1 253 000 euroa. Nämä avustukset eivät sisälly tämän raportin luvussa 2.1. esitettyyn vapaan sivistystyön eri työmuotojen valtionosuus- ja valtionavustusrahoituksen kehitystä vuosina 2001–2005 selostavaan yhteenvetotaulukkoon.

4.5.1 Virkamiesryhmän alustavat ehdotukset

Lähtökohdat:

Ehdotusten taustalähtökohtana on,

- A. että opintokeskusten opintotoiminnan rahoitusjärjestelmä säilyy laskennallisena. Valtionosuuden laskennallisen perusteen muodostavat opetustunti ja opetustuntikohtainen yksikköhinta. Valtion talousarviossa vuosittain määrättävä kiintiö toimii kehyksenä valtion rahoittamalle opintokeskusten opintotoiminnalle; ja
- B. että opintokeskukset hoitavat lakisääteistä tehtäväänsä järjestämällä koulutusta itse sekä yhteistyössä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa;

Ehdotukset:

19. Opintokeskusten opintotoiminnan opetustuntien jakamiseksi virkamiesryhmä esittää kaksi vaihtoehtoa:

Vaihtoehto 1.

opetustuntien jako muodostuisi kahdesta osasta: 50–70 prosenttia opetustunneista jaettaisiin opetusministeriön vuoden 2005 vahvistaman opetustuntijaon tasolle (ns. kiinteä osa) ja 50–30 prosenttia opetustunneista jaettaisiin kolmen toteutuneen vuoden tuntimäärän keskiarvoon suhteutettuna (ns. liikkuva osa).

Vaihtoehto 2.

opetustuntijaon pohjana olisi kolmen edeltävän vuoden tuntimäärän keskiarvo. Keskiarvoa verrattaisiin opetusministeriön jakoa edeltäneenä vuonna vahvistamaan tuntijakoon, johon nähden tuntimäärämuutokset ylöspäin otettaisiin huomioon plus-kolmeen prosenttiin ja vähennykset vastaavasti miinus-kolmeen prosenttiin.

20. Kuten väliraportin alkuosassa todetaan, virkamiesryhmä arvioi loppuraportissaan kuulemistilaisuudessa esitetyn vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n muutostarpeen.
21. Virkamiesryhmä jatkaa opintokeskusten kokeilu- ja kehittämisavustusten sekä opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyön tukemiseen tarkoitettua harkinnanvaraisen valtionavustuksen tasoa ja suuntaamista koskevaa selvitystään ja pyrkii muodostamaan näkemyksensä asiasta loppuraportissa. Selvitystyössä kiinnitetään erityistä huomiota kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamishdotuksessa esitetyn nettouttamisen vaikutuksiin. Lisäksi jatkotyössä on tarkoitus selvittää, miten kokeilu- ja kehittämisavustuksia olisi mahdollista kohdentaa nykyistä vahvemmin niin sanotun "keskuskonttorin" hoitamaan opintokeskuksen laatutyöhön.
22. Opetusministeriö on 3.3.2005 tekemällään päätöksellä myöntänyt rahoituksen Opintokeskuseuran (opintokeskusten) esittämään opintokerhotoimintaa koskevaan selvitys- ja kehittämishankkeeseen. Hankkeen ensimmäinen vaihe valmistuu vasta touko-kesäkuussa 2005, eikä se siten ole virkamiesryhmän käytettävissä. Selvitystyön vuoksi virkamiesryhmä ei tee varsinaista opintokerhotoimintaa koskevia ehdotuksia, vaan keskittyy jatkossa selvittämään opintokerhotoiminnan suhteellista osuutta opintokeskusten valtionosuusmomentin kokonaisuudessa. Virkamiesryhmän näkemyksen mukaan jatkoselvittelyn kohteena tulee myös olla tieto- ja viestintäteknikan vaikutus opintokerhotoimintaan.

5 Väliraportista saatu palaute ja virkamiesryhmän ehdotukset

Virkamiesryhmän 21.3.2004 päivätty väliraportti sisälsi alustavat ehdotukset vapaan sivistystyön eri työmuotojen rahoitusperusteiden tarkistamisesta sekä niihin liittyvistä muista tarpeellisista muutoksista.

Väliraportista pyydettiin lausunnot 4.4.2005 mennessä. Lausunnot saatiin seuraavilta tahoilta: Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL ry, Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMI rf, Bildningsforum rf, Suomen kansanopistoyhdistys ry, Suomen kesäyliopistot ry, Suomen Kuntaliitto, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ja Aikuiskoulutusneuvosto. Opintokeskusten osalta on saatu kolme erillistä lausuntoa.

Liiteaineistona esitetään päätöksentekijän käyttöön sekä väliraportin alustavia ehdotuksia että tarkistettuja ehdotuksia koskevat koelaskelmat ja taulukot.

Loppuraportin liitteenä on myös ehdotus hallituksen esitykseksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta.

5.1 Kansalaisopistot

5.1.1 Palaute

Kansalais- ja työväenopistojen rahoitusjärjestelmää koskevat lausunnot saatiin Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL ry:ltä, Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMI rf:lta ja Suomen Kuntaliitosta.

Kansalais- ja työväenopistojen liitto esitti lausunnossaan virkamiesryhmän väliraportissa olevaa esitystä muutettavaksi siten, että asukastiheydeltään yli 100 asukkaan kunnille ja ylläpitäjille tehtävä korotuksen määrä jaettaisiin kahteen luokkaan. Luokitus tehtäisiin siten, että asukastiheydeltään 100-700 asukkaan ylläpitäjillä yksikköhinta olisi 10 % korkeampi kuin muilla ja asukastiheydeltään yli 700 asukkaan kunnissa yksikköhinta olisi 15 % korkeampi kuin muilla. Samassa yhteydessä KTOL ehdottaa luopumista korotusten yhteydessä sovellettavasta liukumasta. Perusteluna on se, että nykyisen asukasrakenneryhmään V kuuluvien opistojen todellisten kustannusten erot ovat suuret. Vain 16 suurimman kaupungin opistojen kustannukset ovat sen suuruiset, että 15 prosentin korotus on perusteltu. Yli 40 opiston

kustannukset ovat huomattavasti alhaisemmat ja ne ovat saaneet korkeaa yksikköhintaa vain siksi, että ovat asukastiheydensä perusteella kuuluneet ryhmään V.

Lisäksi KTOL ehdottaa yksikkökustannusten perusteella tehtävää kompensatiota tietyille niiden kansalaisopistojen ylläpitäjille, jotka jäävät muuten em. korotustekijöiden ulkopuolelle sekä erikseen käyttöön otettavaksi nk. kannustavuus- ja vaikuttavuuslisää.

FAMIn lausunnossa ehdotetaan luovuttavaksi kokonaan asukastiheyteen perustuvasta laskentatavasta ja siirtymistä yhteen yksikköhintaan. Lisäksi FAMI ehdottaa ylimääräisiä avustuksia nk. toimintaolosuhteiden perusteella jaettavaksi.

Suomen kuntaliiton lausunnon mukaan työryhmän esittämät korotusperusteet ovat perusteltuja, mutta sen sijaan laatu ja tuloksellisuus eivät saisi olla valtionosuuden määräytymisen perusteita. Kuntaliitto ei hyväksy myöskään nk. suuntaviivaohjausmenettelyä toiminnan ohjausmuotona.

5.1.2 Ehdotukset

Väliraportissa esittämänsä ehdotuksen vaihtoehdoksi ja tarkennukseksi virkamiesryhmä esittää edellä selostettu palaute huomioonottaen todellisia kustannuksia paremmin vastaavan esityksen.

1. **Muutettu:** Asutusrakenneryhmykseen perustuvasta yksikköhinnan laskentatavasta luovutaan vuonna 2006 ja keskimääräinen yksikköhinta lasketaan kaikkien opistojen valtionosuuden perusteena olevien käyttökustannusten pohjalta. Laskennallinen yksikköhinta olisi nykyiseen asutusrakenneryhmä V:een kuuluvissa kaikkein tiheimmin asutuissa kunnissa sijaitsevien opistojen osalta (tällä hetkellä 16–20 kansalaisopistoa) 15 prosenttia korkeampi ja 10 prosenttia korkeampi muissa tähän ryhmään kuuluvissa kunnissa. Virkamiesryhmän ehdotus tarkoittaa, että laskennallinen yksikköhinta olisi 15 prosenttia korkeampi kuin muiden yksikköhinta niiden ylläpitäjien kohdalla, joiden sijaintikunnan asukastiheys on yli 620 asukasta maaneliökilometriä kohden ja 10 prosenttia korkeampi asukastiheydeltään 115–580 kunnissa sijaitsevilla ylläpitäjillä. Korotusprosentti olisi liukuva asukastiheydeltään 580–620 ja 100–115 olevissa kunnissa. Rajojen ja prosenttien liukumalla varmistettaisiin asukastiheyden muuttuessa se, että järjestelmä kohtelee eri opistoja oikeudenmukaisesti ja paremmin ennakoitavasti.

Saaristokunnissa sekä niissä harvaanasutuissa kunnissa, joissa asukastiheys on 0–1,9 asukasta maaneliökilometriä kohden, sijaitsevien opistojen laskennallinen yksikköhinta olisi 5 prosenttia korkeampi.

Lisäksi muutoksen vaikutusta tasoitettaisiin ylimääräisillä avustuksilla siirtymävaiheen aikana. Tämä on tarpeen erityisesti yksityisten kansalaisopistojen toimintaedellytysten turvaamiseksi, koska selvityksen yhteydessä tehdyt laskelmat osoittavat, että uudistuksella on vaikutuksia niiden yksikköhintoihin.

2. **Väliraportin mukainen:** Määräytymiskriteereitä ja tiedonkeruuta koskevan valmistelun jälkeen kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmään esitetään liitettäväksi laatua ja tuloksellisuutta kannustava/palkitseva osa aikaisintaan vuonna 2008. Kriteerien määrittelyssä painotettaisiin kansalaisopistojen tehtäviä tasa-arvon ja aktiivisen kansalaisuuden edistämisessä.

3. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä esittää otettavaksi käyttöön jo vuonna 2006 kansalaisopistojen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen liittyvän laatupalkinnon. Laatupalkinnon kriteerit määriteltäisiin vuoden 2005 aikana yhteistyössä valtakunnallisten keskusjärjestöjen kanssa. Ehdotuksen laatupalkintojen saajista (esim. 15–20 opistoa/vuosi) tekisi Opetushallitus tai Koulutuksen arviointineuvosto. Laatupalkinto jaettaisiin ylläpitäjien hakemuksesta päätettyjen kriteerien perusteella ja siihen käytettäisiin tarkoituksenmukainen summa momentin 29.69.30. avustuksista. Laatupalkintoprosessi edistäisi myös myöhemmin käyttöönotettavien laatu- ja tuloksellisuuskriteerien laatimista.

Lisätty: Laatupalkinnon kriteerien ja laatu- ja tuloksellisuuskriteerien valmistelua varten esitetään asetettavaksi työryhmä, jossa olisivat opetusministeriön lisäksi mukana kansalaisopistoja edustavien keskusjärjestöjen, Suomen Kuntaliiton ja Opetushallituksen edustajat.

Muutokset ehdotusten vaikutuksiin

Verrattuna virkamiesryhmän alustavien ehdotusten vaikutuksiin korotusperusteiden muuttuminen vaikuttaisi kaikkien kansalais- ja työväenopistojen ylläpitäjien yksikköhintoihin. Yksityiskohtainen laskelma ylläpitäjäkohtaisista vaikutuksista on loppuraportin liitteenä.

Asukastiheydeltään yli 620 asukkaan kunnissa esitys vaikuttaisi siten, että yksikköhinta laskisi nykyiseen verrattuna 2,26 euroa, mikä on 0,70 euroa vähemmän kuin väliraportin mukaisessa laskelmassa. Käytetyllä asukastiheyden liukuma-alueella 580–620 (tällä hetkellä ko. alueella ei ole yhtään kuntaa) kokonaistappio yksikköhinnassa vaihtelisi 5,27 ja 2,26 euron välillä. Väliraporttiin nähden muutos toisi lisää valtionosuutta tälle ryhmälle 139 000 euroa.

Esitys muuttaisi eniten yksikköhintoja asukastiheydeltään 115–580 asukkaan kunnissa. Väliraportin esitykseen nähden yksikköhinta laskisi 2,31 euroa, jolloin kokonaistappio olisi 5,27 euroa. Asukastiheydeltään liukuma-alueella 100–115 asukasta olevien kuntien (tällä hetkellä 4 kuntaa) kokonaistappio oli väliraportissa suurin ja se kasvaisi uudessa laskelmassa vielä jonkin verran (0,85–2,31 euroa). Väliraporttiin verrattuna muutos vähentäisi näille ryhmille tulevaa valtionosuutta noin 563 000 euroa.

Asukastiheydeltään alle 85 asukkaan kunnissa esitys vaikuttaisi siten, että yksikköhinta nousisi väliraportin mukaiseen esitykseen nähden 0,61–0,64 euroa lisää. Asukastiheydeltään liukuma-alueella 85–100 asukasta olevat kunnat (tällä hetkellä 5 kuntaa) olisivat yksikköhinnassa edelleen voittajia (1,74–4,75 euroa), mutta väliraporttiin nähden alueen yläpäässä olevien suurimpien voittajien yksikköhinnan kasvu pieneni hieman. Väliraportin esitykseen nähden muutos toisi lisää valtionosuutta asukastiheydeltään alle 100 asukkaan kunnissa noin 424 000 euroa.

Väliraportin ehdotuksiin verrattuna tarkistettujen ehdotusten aiheuttamat lisäykset yksikköhintojen ja valtionosuuksien tasoon kohdentuvat johdonmukaisesti yksikkökustannuksiltaan korkeampiin kuntiin. Lisäys on suurinta asukastiheydeltään yli 600 asukkaan kunnissa, joissa yksikkökustannustaso on huomattavasti muita kuntia korkeampi.

5.2 Kesäyliopistot

5.2.1 Palaute

Väliraportin johdosta saadussa palautteessa ei esitetty huomautuksia virkamiesryhmän ehdotuksista, joten ehdotuksia ei ole ollut tarvetta tarkistaa.

5.2.2 Ehdotukset

4. **Väliraportin mukainen:** Kesäyliopistojen rahoitusjärjestelmän uudistamista koskeva esitys sisältyy edellä mainittuun (ks. luku 3.3) sisäasiainministeriön valtiosuus uudistusta koskevaan raporttiin. Esityksen mukaan kesäyliopistoille laskettaisiin omien käyttökustannusten pohjalta yksikköhinta. Avoimeksi on jätetty, sisällytetäänkö vuokrat kustannuspohjaan. Virkamiesryhmän näkemyksen mukaan kustannuspohjasta ei tulisi vähentää vuokrien osuutta, koska ei ole perusteltua muodostaa erilaista järjestelmää ainoastaan kesäyliopistoille. Lisäksi tulee huomioida sisäasiainministeriön valtiosuus uudistusta koskevaan raporttiin sisältyvät esitykset mm. kustannusten jaon määräytymisestä ja nettouttamisesta.
5. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä esittää, että kesäyliopistoille lasketaan omien käyttökustannusten pohjalta yksikköhinta, joka on sama kaikille ylläpitäjille. Siihen liittyen ryhmä on tehnyt koelaskelman yhteen yksikköhintaan siirtymisestä. Laskelma on tehty vuoden 2005 hintatasossa. Siirtyminen yhteen yksikköhintaan aiheuttaisi huomattavan korotuksen yksikköhintaan. Virkamiesryhmä ehdottaa, että muutos toteutetaan vuoden 2006 talousarviossa käytettävissä olevan valtiosuuden määrän rajoissa laskemalla jaettavaa suoritteiden määrää.
6. **Väliraportin mukainen:** Kuulemistilaisuudessa Suomen kesäyliopistot ry hyväksyi ehdotetut linjaukset. Yhdistyksen edustajat kiinnittivät huomiota kuntarahoituksen vähenemisen vaikutuksiin sekä etä- ja monimuoto-opetuksen aiheuttamiin lisäkustannuksiin. Virkamiesryhmä yhtyy Kesäyliopistot ry:n näkemykseen ja katsoo, että sekä kesäyliopistojen että muidenkin vapaan sivistystyön työmuotojen osalta tulisi käynnistää selvitys etä- ja monimuoto-opetuksen kustannuksista.

5.3 Kansanopistot

5.3.1 Palaute

Bildningsforum yhtyy väliraportin johdosta antamassaan lausunnossa virkamiesryhmän esityksiin, mutta painottaa, että pitkät kurssit tulisi opintososiaalisesti rinnastaa ammatilliseen koulutukseen.

Suomen Kansanopistoyhdistys esittää lausunnossaan, että opiskelujakson pituuden määrittelyyn palataan monimuoto-opintojen valtiosuus käytäntöjä määriteltäessä. Samassa yhteydessä tulisi tarkastella myös 15 tuntia kestäväksi määritellyn minimiopintojakson ja opetussuunnitelmaan / dokumentoituun opetusjärjestelyyn perustuvan monimuoto-opetuksen yhdistelemistä (aikuis)opiskelijoiden tarpeita vastaavalla tavalla.

Kansanopistoyhdistys pitää kaksihintajärjestelmää tarkoituksenmukaisena tapana vahvistaa

kansanopistojen sisäoppilaitosmuotoa, mutta katsoo, että esitetty valtionosuuspohjan siirto eksternaatista internaatin hyväksi ei sellaisenaan turvaa internaatin korkeaa käyttöastetta. Tarvitaan kiinteän asumislisän piirissä olevien opiskelijoiden asumistuen korotus. Kansanopistoyhdistys pitää välttämättömänä, että jo vuoden 2006 talousarvioesitykseen tehdään sisäoppilaitosten opiskelijoiden asumislisään vastaava keskimääräinen korotus (25 euroa) kuin mitä muut asumistukea saavat opiskelijat ovat saaneet vuoden 2005 alusta. Kansanopistojen tulisi voida edelleen myös kehittää koulutustaan eksternaattina; yksikköhinnan vähennys ei saisi estää kansanopistotyön kokonaisvaltaista kehittämistä. Eri kohderyhmille tarkoitettua kansanopistokoulutuksen mahdollistamiseksi tarvitaan rinnakkaisratkaisuja (esimerkiksi opintoseteli).

Kansanopistoyhdistys kannattaa vammaisuusasteen huomioimista ja esittää valtionosuuden porrastamista erityisten kohderyhmien osalta yleisemminkin ja myös muissa kuin erityiskansanopistoissa. Lehtimäen opiston toiminta kansanopistona tulee turvata. Korotettua valtionosuusprosenttia tulisi voida soveltaa vaikeavammaisten opiskelijoiden osalta myös muissa (9) erityisopetusta järjestävissä kansanopistoissa. Kansanopistoyhdistys pitää ns. resurssiopisto-ajatusta kannatettavana ja tärkeänä. Lausunnon mukaan liitetyssä erityiskansanopistojen edustajien kannanotossa katsotaan, että korotusperusteen tulisi olla 2–3 -portainen opiskelijan tarvitseman tuen ja avun perusteella. Yksistään vaikeasti vammaisten opetuksen osalta koelaskelmien 64,80 euroa/opiskeluvuorokausi ei turvaa vaikeavammaisen opiskelua kansanopistossa. Lisäksi esitetään, että erityiskansanopistojen valtionosuuden lisääminen tulee toteuttaa vähentämättä muiden opistojen valtionosuutta.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että yksikköhintaan vuokrien perusteella tehtävät korotukset voitaisiin säilyttää nykyisellä tasolla.

5.3.2 Ehdotukset

7. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä arvioi, että kansanopistojen osalta ehdotusten toteuttaminen edellyttää vuositasolla yhteensä 1,5 miljoonan euron määrärahalisäyksiä momentille 29.69.50. vuodesta 2006 lähtien. Tästä 700 000 euroa on tarkoitettu erityiskansanopistoille vaikeavammaisten koulutukseen ja 800 000 euroa vuonna 2006 käynnistettäväksi esitettyyn opintosetelikokeiluun kompensoimaan opistoille myönnettävinä avustuksina suuntaviivakoulutukseksi määriteltujen muiden erityisryhmien koulutukseen hakeutumisen tukemiseen.
8. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä katsoo, että kansanopistojen rahoitusjärjestelmän tulee säilyä laskennallisena, jolloin valtionosuuden perusteen muodostavat opiskelijaviikko ja opiskelijaviikkoa kohti käyttökustannusten pohjalta laskettava yksikköhinta. Virkamiesryhmä pitää myös lähtökohtana, että kansanopistot säilytetään edelleen sisäoppilaitoksina. Opiskelu kansanopistossa säilytettäisiin edelleen päätoimisena ja opiskelijaviikon määrittely nykyisenä (keskimäärin 5 t/päivä). Opiskelujakson pituus, vähintään 15 tuntia, ehdotetaan säilytettäväksi samoin nykyisellään.
9. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä pitää perusteltuna, että sisäoppilaitosmuotoisuutta vahvistettaisiin korvaamalla nykyinen opiskelijaviikkovähennykseen perustuva ns. eksternaattivähennys yksikköhinnasta tehtävällä vähennyksellä opiston ulkopuolella asuvien opiskelijaviikkojen osalta. Opiston ulkopuolella asuvien viikkojen osalta yksikköhinta on 20 % pienempi kuin muiden viikkojen. Kansanopistoja koskevassa kuulemistilaisuudessa esitettiin erilaisia näkemyksiä sisäoppilaitosvähennyksen huomioon

ottamisesta yksikköhinnassa. Kansanopistot ovat toisaalta eri yhteyksissä tuoneet esille sisäoppilaitosmuodon merkitystä paitsi oppimisprosessissa myös sen korostumista rahoituksessa. Tämä aiheuttaa opistojen välillä merkittäviä muutoksia, mitä voitaisiin tasoitaa siirtymävaiheen aikana ylimääräisillä avustuksilla.

10. **Muutettu:** Virkamiesryhmä katsoo, että vammaisuuteen perustuva korotus rajattaisiin nykyisissä erityiskansanopistoissa koskemaan vain vaikeasti vammaisten koulutuksen opiskelijaviikkoja. Yksikköhinnan korotus olisi edelleen 75 %. Vaihtoehdot säädellä rahamääräistä omakustannusosuutta ja samalla alentaa opiskelijalta perittäviä maksuja olisivat vaikeavammaisten (erityisesti Lehtimäen opiston) koulutuksessa yksikköhinnan korotus ja valtionosuusprosentin korotus. Erityiskansanopistojen valtionosuusprosentti korotettaisiin 70 %:iin. Saadun palautteen perusteella virkamiesryhmä ehdottaa, että vaikeasti vammaisten koulutuksen yksikköhinta muissa kuin erityiskansanopistoissa korotetaan nykyisestä 20 %:sta 25 %:iin. Korotus voitaisiin tehdä silloin, kun vaikeasti vammaisten koulutus on sisällytetty opiston ylläpitämislupaan. Korotuksen saavien opistojen yksikköhinnat kohoaisivat suurimmillaan 5–6 euroa, muilla yleensä alle 3 euroa, tai jopa alle euron kun vammaisten opintoviikkojen osuus on vähäinen. Muiden opistojen yksikköhinnat laskisivat suhteellisesti saman verran, mutta vähintään 0,10 euroa ja enintään 0,22 euroa.
11. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä ei pidä erityiskansanopistojen koulutustehtävän laajentamista opistojen esittämällä tavalla resurssi- ja palvelukeskukseksi mahdollisena. Ryhmä toteaa, että esitetyllä tavalla toteutettuna esimerkiksi muiden oppilaitosten konsultointi ja henkilöstökoulutus kuuluvat maksullisen palvelutoiminnan piiriin, jonka kustannukset maksaa asiakas. Virkamiesryhmä katsoo, että erityiskansanopistojen toimintaan ehdotettu valtionosuuskorotus samalla luo edellytyksiä palvelutehtävän hoitamiseen.
12. **Väliraportin mukainen:** Laatimansa selvitykset ja eduskunnan kannanotot huomioonottaen virkamiesryhmä toteaa, että vaikeavammaisten opiskelijoiden koulutuksen hoitaminen erityiskansanopistoissa vaatii sensuuruisia korotusjärjestelyjä, että niitä ei voida toteuttaa nykyisen määrärahatason puitteissa muiden opistojen valtionosuutta vähentämällä. Virkamiesryhmä on arvioinut, että vaikeavammaisten koulutuksen hoitamiseksi tarvittaisiin vuodesta 2006 lähtien vuositasolla vähintään 700 000 euron lisäys momentille 29.69.50. Korkeampi valtionosuusprosentti kohdennettaisiin erityiskansanopistoille muiden opistojen vos-prosenttia alentamatta.
13. **Väliraportin mukainen:** Lehtimäen opiston osalta on tarpeen selvittää myös mahdollisuudet vammaisten valmentavan koulutuksen järjestämisluvan saamiseen siltä osin kuin toiminnan voidaan katsoa vastaavan tälle koulutukselle asetettuja vaatimuksia. Vaihtoehtoina tulisivat kysymykseen järjestämisluvan myöntäminen Erityiskansanopiston kannatusyhdistykselle (Lehtimäen opisto) tai toiminnan järjestäminen yhteistyönä sellaisen alueella toimivan järjestäjän kanssa, jolla jo on ammatillisen koulutuksen vammaisten valmentavan koulutuksen koulutustehtävä ja ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa (esimerkiksi Alavuden ammatillisen erityisoppilaitos, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä). Lehtimäen opiston tulee esitettujen toimintaedellytyksiä koskevien kehittämistoimien lisäksi parantaa toimintansa taloudellisuutta ja kustannustietoisuutta.

14. **Väliraportin mukainen:** Lyhytkurssiopistojen yksikköhinnan korotukset ovat nykyisin 20 prosenttia. Virkamiesryhmä ei tässä vaiheessa esitä muutosta nykyiseen käytäntöön, mutta katsoo, että kustannusrakennetta tulee edelleen selvittää.
15. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä katsoo, että kirjeopetuksen kustannukset ja toimintamallit edellyttävät vielä lisäselvitystä. Yhtenä vaihtoehtona on jatkaa nykyistä menettelyä, kunnes kirje-, etä- ja monimuoto-opetuksen määrittelyperiaatteet on selvitetty laajemmin.
16. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä katsoo, ettei tässä vaiheessa ole mahdollisuutta ottaa kantaa investointien rahoitusjärjestelmän muuttamiseen ja ehdottaa, että rahoitusjärjestelmä säilytettäisiin toistaiseksi nykyisellään. Mahdollisuus luopua perustamishankkeiden hankekohtaisesta rahoituksesta erityisesti kansanopistoissa selvitetään. Samassa yhteydessä tulee selvittää myös muiden vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen perustamishankejärjestelmä. Mm. poistoista tulee tehdä yksityiskohtaisempi selvitys ja liittää poistoja koskeva kysely jatkossa kustannustietojen keruuseen. Mikäli kansanopistojen osalta luovutaan perustamishankkeiden hankekohtaisesta rahoituksesta, samassa yhteydessä tulee selvittää myös kansalaisopistojen, opintokeskusten ja kesäyliopistojen rahoitusjärjestelmät.
17. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä esittää, että pitkäkestoisten, yhteiskunnallisesti merkittävien vapaatavoitteisten linjojen lukukausimaksuja pyrittäisiin kompensoimaan niin, että niiden taso ei olisi este koulutukseen hakeutumiselle. Toisaalta ryhmä katsoo, että rahoitusjärjestelyillä tulee myös tukea kansanopistojen mahdollisuuksia edistää suuntaviivakoulutukseksi määriteltujen muiden erityisryhmien koulutukseen hakeutumista. Virkamiesryhmä esittää, että aikuisten opintosetelikokeilun toinen vaihe käynnistettäisiin selvitysmies Pentti Arajärven ehdotuksia soveltaen kansanopistoissa vuonna 2006. Kokeilussa opintosetit osoitettaisiin kansanopistoille avustuksina, jotka olisi tarkoitettu ns. pitkien linjojen koulutuksesta perittävien lukukausimaksujen kompensatioksi erityisesti opinnollista kuntoutusta vaativille opiskelijoille ja muille erityisryhmille. Avustuksiin esitetään momentille 29.69.50 vuositasolla 800 000 euron lisäystä.
18. **Väliraportin mukainen:** Virkamiesryhmä pitää perusteltuna myös kansanopistojen maksullisilla linjoilla opiskelevien opintososiaalisen aseman parantamista. Kansanopiston pitkäkestoisilla linjoilla opiskelevien asumislisän määräytymisperusteiden tulisi olla tasaveroiset toisen asteen opiskelijoiden vastaaviin etuuksiin verrattuna. Virkamiesryhmä myös yhtyy kansanopistoyhdistyksen näkemykseen (ks. luku 4.4.1) kiinteän asumislisän korotustarpeesta internaattiasumisen kilpailukykyisyyden turvaamiseksi. Virkamiesryhmä esittää, että tarkistus tehdään osana toisen asteen opintotuen kehittämistä. Selvitysmies Pentti Arajärvi esitti aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten parantamista koskevassa raportissaan, että aikuiskoulutustukea myönnettäisiin myös pitkäkestoisiin, päätoimisiin ja todistuksen antamiseen päättyviin vapaan sivistystyön opintoihin. Valmisteluryhmä pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutettavissa jatkotoimissa viedään eteenpäin selvitysmiehen ehdotusta.

5.4 Opintokeskukset

5.4.1 Palaute

Väliraporttiluonnoksesta saaduista lausunnoista viidessä käsiteltiin opintokeskuksia koskevia osuuksia ja ehdotuksia.

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n, Kansallinen Sivistysliitto ry:n, Maaseudun Sivistysliitto MSL ry:n ja SSC:n yhteisen lausunnon mukaan valtionosuusrahoituksessa tulisi siirtyä pysyvästi sellaiseen järjestelmään, jossa 70 prosentti opintokeskusten valtionosuudesta muodostuisi nykymallin mukaisen opetustuntisuoritteiden pohjalta ja 30 prosenttia hankerahoituksena nykyisten käyttökustannusten valtionosuudesta. Hankerahoitusosuus tulisi siirtää vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettuihin valtionavustuksiin. Lausunnossa esitetään myös vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n muuttamista opintokeskusten osalta. Lopuksi lausunnonantajat katsovat, että väliraportissa tulisi tarkemmin selittää opintokeskusten valtionosuusuudistuksia koskevia näkemyksiä samoin kuin eduskunnan opintokeskusten rahoitusta koskevia kannanottoja.

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry:n lausunnossa esitetään myös vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n muuttamista sekä siirtymistä rahoitusjärjestelmään, jossa 70 prosenttia tulisi opetustuntisuoritteena ja 30 prosenttia hankerahoituksena. Nettouuttamiseen liittyen KSL korostaa, että ylläpitäjän ja opintokeskuksen taloudet ovat selkeästi erillään, minkä vuoksi rahoituksen päällekkäisyys ei ole mahdollista. Väliraportissa esitetyistä vaihtoehdoista KSL kannattaa vaihtoehtoa 2.

Demokraattisen Sivistysliiton, Kirkkopalvelujen, Opintotoiminnan Keskusliitto OK ry:n, Sivistysliitto Kansalaisfoorum - SKAFin, Toimihenkilöjärjestöjen Sivistysliiton sekä Vihreä Sivistysliitto ry:n yhteisessä lausunnossa virkamiesryhmän kolme ensimmäistä ehdotusta pidetään perusteltuina. Väliraportissa esitetyistä vaihtoehdoista lausunnonantajat pitävät suositeltavampana vaihtoehtoa 2. Vaihtoehto 1 olisi mahdollinen siinä tapauksessa, että esitetty kiinteä osa olisi enintään 50 prosenttia. Lausunnonantajat katsovat, että vaihtoehto 1 johtaa pitkällä aikavälillä vinoutumaan tasapuolisuudessa. Sen korjaamiseksi esitetään, että viiden vuoden välein tarkistettaisiin kiinteän osan jakosuhteet sellaisiksi, että ne vastaisivat opintokeskusten suhteita toteutuneessa toiminnassa. Valtionosuuden jakamisessa tulisi noudattaa seuraavia kriteerejä: läpinäkyvyys, tasapuolisuus, ennustettavuus, vakaus ja kyky vastata muutoksiin. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n muuttamisesta lausunnonantajat toteavat, ettei siihen ole tarvetta. Perusteluinaan he toteavat, että nykyinen muotoilu vastaa hyvin kaikkien opintokeskusten nykyistä tehtävää ja että uuden muotoilun laatiminen edellyttää laajaa keskustelua ja pohdintaa, minkä vuoksi määrittely tulisi toteuttaa suunta- viivaohjauksokokeilun päätyttyä. Valtionavustuksista lausunnonantajat toteavat, että niiden suhteellisen osuuden kasvattaminen opintotoiminnan valtionosuuksien kustannuksella ei ole perusteltua. Mikäli kuitenkin tällaiseen ratkaisuun päädytään, opintokeskuksia tulisi kohdella tasapuolisesti.

Bildningsforum rf. katsoo lausunnossaan, että nykyinen opetustuntisuoritteeseen pohjautuva valtionosuusjärjestelmä ei tue opintokeskusten nykyisin pysyväksi työskentelymuodoksi muodostunutta projektityöskentelyä. Bildningsforum rf:n näkemyksen mukaan esitetyistä vaihtoehdoista vaihtoehto 2 tukee vaihtoehtoa 1 paremmin pieniä opintokeskuksia.

Aikuiskoulutusneuvosto toteaa lausunnossaan, että vapaan sivistystyön rahoituksessa on edelleen keskeisiä kysymyksiä ratkaisematta, kuten esimerkiksi suoriteperusteisen rahoituksen ja toiminnan laadun ja vaikuttavuuden välinen suhde. Kallis tai harkinnanvarainen ei aina ole vaikuttavaa tai laadukasta. Aikuiskoulutusneuvoston näkemyksen mukaan virkamiesryhmän

tulisi tehdä väliraportissa esitettyjä ehdotuksia pidemmälle meneviä esityksiä, jotta vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmä riittävästi ohjaisi ja tukisi suuntaviivojen toteutumista. Vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmää kehitettäessä on otettava huomioon eri työmuotojen erityisluonne ja niiden tasapuolinen kohtelu.

Opintokeskusten edustajille järjestettiin 11.4.2005 tilaisuus, jossa keskusteltiin väliraportin rakenteesta ja asioiden esitystavasta sekä nettouttamisen vaikutuksista.

5.4.2 Ehdotukset

Lähtökohdat:

Ehdotusten taustalähtökohtana on,

- A. että opintokeskusten opintotoiminnan rahoitusjärjestelmä säilyy laskennallisena. Valtionosuuden laskennallisen perusteen muodostavat opetustunti ja opetustuntikohtainen yksikköhinta. Valtion talousarviossa vuosittain määrättävä kiintiö toimii kehyksenä valtion rahoittamalle opintokeskusten opintotoiminnalle; ja
- B. että opintokeskukset hoitavat lakisääteistä tehtävänsä järjestämällä koulutusta itse sekä yhteistyössä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa;

Ehdotukset:

- 19. **Muutettu:** Virkamiesryhmä esittää, että opintokeskusten opintotoiminnan opetustuntien jaon pohjana on kolmen edeltävän vuoden tuntimäärän keskiarvo. Keskiarvoa verrataan opetusministeriön jakoa edeltäneenä vuonna vahvistamaan tuntijakoon, johon nähden tuntimäärämuutokset ylöspäin otetaan huomioon plus-kahteen tai -kolmeen prosenttiin ja vähennykset vastaavasti miinus-kahteen tai -kolmeen prosenttiin.
- 20. **Muutettu:** Virkamiesryhmä esittää, että vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:n 4 momentti muutetaan seuraavasti:

Opintokeskukset toimivat sivistystyön valtakunnallisina aikuisoppilaitoksina järjestämällä opintoja itseä sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi.
- 21. **Muutettu:** Virkamiesryhmä esittää harkittavaksi, että valtion talousarvion momentilta 29.69.55 (valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin) siirrettäisiin opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön myöhemmin harkittava summa momentille 29.69.53 (valtionavustus järjestöille) pitkäjänteisen laatu- ja kehittämistyön vahvistamiseksi. Momentilta 29.69.53 rahoitettava toiminta kuuluu valtionavustuslain (688/2001) soveltamisalaan. Siihen ei sovelleta vapaasta sivistystyöstä annettua lakia.
- 22. **Muutettu:** Virkamiesryhmä ei esitä muutoksia opintokerhotoimintaa koskeviin rahoitusperusteisiin. Opetusministeriö on 3.3.2005 osoittanut rahoituksen opintokeskusten esittämään opintokerhotoimintaa koskevaan selvitykseen. Virkamiesryhmä on esittänyt työryhmän asettamista laatimaan selvityksiä ja esityksiä tieto- ja viestintätekniikan vaikutuksista ja huomioonottamisesta vapaan sivistystyön rahoitusperusteissa. Samassa yhteydessä selvitetään muutostarpeet myös opintokeskusten ja opintokerhotoiminnan rahoitusperusteisiin aiempia selvityksiä hyödyntäen.

5.5 Vapaan sivistystyön kaikkia työmuotoja koskevat esitykset

Kuten edellä on selostettu, virkamiesryhmä on pyrkinyt tehtäväksiantonsa mukaisesti ennakoimaan ja ottamaan huomioon kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän toimeenpanovaiheessa olevat vaikutukset. Tässä tarkoituksessa on tehty kaikkia työmuotoja yhteisesti koskeva ns. nettoutusperiaatteen vaikutuksia koskeva ehdotus.

Virkamiesryhmän työ on ollut hyvin käytännöllinen ja tehdyt ehdotukset on tarkoitettu pääosin pantavaksi toimeen vuoden 2006 alusta. Eri työmuotojen osalta on kuitenkin kirjattu tarpeellisia pitemmällä aikavälillä toimeenpantavaksi tarkoitettuja tai virkamiesryhmän tehtävää ja toimikautta laajempaa valmistelua edellyttäviä ehdotuksia. Yksi tällainen on tieto- ja viestintätekniikan vaikutuksia ja soveltamista koskeva selvitys.

23. Kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistukseen liittyvä nettouttamista koskeva muutos koskee myös vapaan sivistystyön 14 §:n mukaisia avustuksia. Virkamiesryhmä esittää, että avustusten nettouttamisen kautta vapautuvat resurssit käytettäisiin jatkossa vapaan sivistystyön eri työmuotojen toimintaedellytysten ja kehittämis- ja laatutyön vahvistamiseen.
24. Lisäksi virkamiesryhmä esittää, että asetetaan valmisteluryhmä laatimaan tieto- ja viestintätekniikan kehityksestä ja soveltamisesta aiheutuvia uudistamistarpeita vapaan sivistystyön rahoitusperusteisiin.

Liitteet

1. koelaskelma, kansalaisopistot (väliraportin esitys)
2. laskelma, kansanopistot
3. laskelma, kansanopistojen eksternaattivähennys
4. laskelma, kansalaisopistot (loppuraportin esitys)
5. ehdotus vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

VALTIONSUUSVOVELLUS 2005 *** KANSALAIISOPISTOT *** YKSIKÖHINNAN KOKEILULASKENTA *** PVM: 03.03.2005											Liite 1.	
*** RAPORTTI: V09YV6QTL ***												
Kansalaisopistojen euromääräisten yksikköhintojen ja valtionosuuksien vertailu nykyinen <---> uusi												
vuosi 2005												
	Vahvist. opetus-tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö-hinta	Uusi yksikkö-hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valit. osuuden ero yht.	Tod. VOS-kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu-tulot /tunti	Asukas-tiheys
192 kansalaisopistot												
02257	Enontekiön kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	1 729	96,63	-35,2	-34,02	9	0,3	
02295	Utsjoen kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	586	95,33	-34,3	-32,72	6	0,3	
02258	Inarin kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	6 791	59,51	5,2	3,10	7	0,5	
02262	Kittilän kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	8 219	61,36	2,0	1,25	13	0,7	
02269	Sodankylän kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	4 824	52,05	20,3	10,56	5	0,8	
02284	Sallan kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	2 630	49,35	26,9	13,26	3	0,8	
02302	Muonion kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	1 820	53,25	17,6	9,36	4	1,3	
02266	Ranuan kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	4 185	60,29	3,8	2,32	4	1,4	
02265	Posion kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	3 867	51,29	22,1	11,32	5	1,4	
02250	Puolangan kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	3 695	41,90	49,4	20,71	3	1,4	
02263	Kolarin kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	4 656	60,89	2,8	1,72	8	1,5	
02249	Pudasjärven kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	7 592	59,60	5,0	3,01	7	1,7	
02172	Rautavaaran kansalaisopisto	60,90	62,61	2,8	1,71	1 772	58,59	6,9	4,03	5	1,9	
02256	Kianta-opisto	60,90	61,81	1,5	0,91	4 420	67,75	-8,8	-5,94	7	2,0	
02254	Taivaikosken kansalaisopisto	60,90	61,63	1,2	0,73	1 370	63,34	-2,7	-1,70	13	2,0	
02279	RaJuPuSu-opisto	60,90	62,61	2,8	1,71	14 077	64,70	-3,2	-2,09	8	3,6	
02479	Skårgårdshavets medborg.	60,90	62,61	2,8	1,71	1 401	41,01	52,7	21,60	4	5,5	
02228	Malax-Korsnäs medborg.institut	60,90	62,61	2,8	1,71	5 074	61,49	1,8	1,12	12	10,9	
02089	Dragsfjärds arbetarinstitut	60,90	62,61	2,8	1,71	2 203	71,38	-12,3	-8,77	5	12,8	
02238	Kuhmon kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	14 012	48,58	22,7	11,05	18	2,2	
02294	Hyrnsälmen kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	5 243	52,54	13,5	7,09	5	2,3	
02270	Tervolan kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	10 979	42,03	41,9	17,60	3	2,4	
02161	Vaara-Karjalan kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	9 687	62,65	-4,8	-3,02	8	2,4	
02268	Simon-Kuivaniemen kansalaisop.	56,12	59,63	6,3	3,51	10 002	49,55	20,3	10,08	5	2,5	
02273	Ylitornion kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	7 787	63,54	-6,2	-3,91	5	2,6	
02264	Pellon kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	6 952	48,43	23,1	11,20	5	2,6	
02259	Kemijärven kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	15 870	58,82	1,4	0,81	8	2,8	
02244	Oulujärven kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	7 683	51,10	16,7	8,53	6	2,9	
02290	Rovaniemen mlk:n kansalaisop.	56,12	59,63	6,3	3,51	16 827	57,46	3,8	2,16	11	2,9	
02175	Sonkejärven kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	7 198	54,79	8,8	4,84	3	3,4	
02239	Kuusamon kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	11 642	53,33	11,8	6,30	8	3,5	
02253	Sotkamon kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	14 038	53,46	11,5	6,17	9	4,0	
02153	Juuan kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	10 595	56,52	5,5	3,11	6	4,1	
02155	Lieksan kansalaisopisto	56,12	59,63	6,3	3,51	15 339	46,04	29,5	13,59	7	4,2	

	Vahvist. opetus- tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö- hinta	Uusi yksikkö- hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Vait. osuuden ero yht.	Tod. VOS- kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys
02141 Heinäveden kansalaisopisto	4 259	56,12	59,63	6,3	3,51	8 530	65,05	-8,3	-5,42	8	4,3
02186 Suomenselän kansalaisopisto	5 228	56,12	59,63	6,3	3,51	10 471	59,31	0,5	0,32	11	4,3
02178 Vieremän kansalaisopisto	2 221	56,12	59,63	6,3	3,51	4 448	43,32	37,6	16,31	7	4,5
02248 Paltamon kansalaisopisto	7 064	56,12	59,63	6,3	3,51	14 148	59,70	-0,1	-0,07	5	4,6
02189 Viitaseudun opisto	7 494	56,12	59,63	6,3	3,51	15 009	63,15	-5,6	-3,52	9	4,6
02251 Pyhäjärven kansalaisopisto	3 909	56,12	59,63	6,3	3,51	7 829	69,04	-13,6	-9,41	6	4,8
02171 Pielaveden-Keiteleen kansal.op	4 329	56,12	59,63	6,3	3,51	8 670	66,16	-9,9	-6,53	9	4,9
02165 Kaavin kansalaisopisto	2 555	57,23	59,63	4,2	2,40	3 499	35,53	67,8	24,10	5	5,4
02184 Karstulan kansalaisopisto	6 177	57,23	59,63	4,2	2,40	8 459	63,29	-5,8	-3,66	8	5,5
02176 Tuusniemen kansalaisopisto	2 567	57,23	59,63	4,2	2,40	3 515	65,57	-9,1	-5,94	4	5,6
02162 Ylä-Karjalan kansalaisopisto	5 045	57,23	59,63	4,2	2,40	6 909	60,67	-1,7	-1,04	6	5,8
02247 Ruukin kansalaisopisto	6 504	57,23	59,63	4,2	2,40	8 907	50,41	18,3	9,22	4	5,9
02216 Toholamin kansalaisopisto	3 649	57,23	59,63	4,2	2,40	4 997	45,28	31,7	14,35	4	5,9
02158 Polvijärven kansalaisopisto	3 699	57,23	59,63	4,2	2,40	5 066	49,26	21,1	10,37	5	6,4
02301 Kaskikuusen kansalaisopisto	7 968	57,23	59,63	4,2	2,40	10 912	62,68	-4,9	-3,05	4	6,5
02277 Ruokolahden kansalaisopisto	3 573	57,23	59,63	4,2	2,40	4 893	50,37	18,4	9,26	7	6,5
02160 Tohmajärvi-Värtsilän kansal.op.	3 832	57,23	59,63	4,2	2,40	5 248	57,97	2,9	1,65	7	6,7
02123 Virtain kansalaisopisto	5 356	57,23	59,63	4,2	2,40	7 335	56,76	5,1	2,87	7	6,9
02142 Itä-Hämeen opisto	7 550	57,23	59,63	4,2	2,40	10 339	48,22	23,7	11,41	6	6,9
02114 Ruoveden opisto	3 377	57,23	59,63	4,2	2,40	4 625	61,14	-2,5	-1,51	4	7,0
02159 Puruveden kansalaisopisto	2 876	57,23	59,63	4,2	2,40	3 939	69,02	-13,6	-9,39	8	7,1
02148 Mäntyharjun kansalaisopisto	4 770	57,23	59,63	4,2	2,40	6 532	58,57	1,8	1,06	7	7,1
02212 Perhonjokilaakson kansalaisop.	6 524	57,23	59,63	4,2	2,40	8 934	50,25	18,7	9,38	7	7,3
02150 Enon kansalaisopisto	2 700	57,23	59,63	4,2	2,40	3 698	54,42	9,6	5,21	0	7,3
02232 Haapaveden kansalaisopisto	12 272	57,23	59,63	4,2	2,40	16 806	99,69	-40,2	-40,06	14	7,5
02166 Kiuruveden kansalaisopisto	6 803	57,23	59,63	4,2	2,40	9 316	60,50	-1,4	-0,87	7	7,5
02286 Savitaipaleen kansalaisopisto	5 572	57,23	59,63	4,2	2,40	7 631	50,52	18,0	9,11	6	7,8
02190 Pohj-Päijänteen kansalaisop.	3 400	57,23	59,63	4,2	2,40	4 656	63,17	-5,6	-3,54	6	8,1
02220 Vörrä-Oravais-Maxmo medb.inst.	5 633	57,23	59,63	4,2	2,40	7 714	52,12	14,4	7,51	9	8,3
02073 Merikarvian kansalaisopisto	5 916	57,23	59,63	4,2	2,40	8 102	41,89	42,3	17,74	6	8,3
02275 Puulan seutuopisto	9 865	57,23	59,63	4,2	2,40	13 510	48,00	24,2	11,63	5	8,4
02203 Järviseedun kansalaisopisto	7 252	57,23	59,63	4,2	2,40	9 931	57,86	3,1	1,77	7	8,4
02078 Parkanon kansalaisopisto	5 530	57,23	59,63	4,2	2,40	7 573	90,16	-33,9	-30,53	10	8,8
02287 Ristiinan kansalaisopisto	3 253	57,23	59,63	4,2	2,40	4 455	59,79	-0,3	-0,16	0	8,9
02185 Keuruun kansalaisopisto	9 091	57,23	59,63	4,2	2,40	12 450	59,15	0,8	0,48	8	9,0
02170 Nilisän kansalaisopisto	3 920	57,23	59,63	4,2	2,40	5 368	50,57	17,9	9,06	10	9,3
02224 Kronoby medborgarinstitut	6 199	57,23	59,63	4,2	2,40	8 489	47,90	24,5	11,72	9	9,5
02169 Leppävirran kansalaisopisto	9 513	57,23	59,63	4,2	2,40	13 028	53,09	12,3	6,54	8	9,7
02179 Hankasalmen kansalaisopisto	6 015	57,23	59,63	4,2	2,40	8 237	51,18	16,5	8,45	6	9,8
02227 Närpes medborgarinstitut	7 899	57,23	59,63	4,2	2,40	10 817	57,92	3,0	1,71	11	9,9
02143 Joroisten kansalaisopisto	3 314	57,23	59,63	4,2	2,40	4 538	52,03	14,6	7,60	5	9,9

	Vahvist.	Nykyinen yksikköhinta	Uusi yksikköhinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Vait. osuuden ero yht.	Tod. VOS kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys
	opetus- tuntien lukumäärä										
02293	Kaakkois-Savon kansalaisopisto	4 534	57,23	59,63	4,2	2,40	53,63	11,2	6,00	5	10,0
02063	Ikaalisten kansalaisopisto	5 491	57,23	59,63	4,2	2,40	61,32	-2,8	-1,69	9	10,1
02240	Lakeuden kansalaisopisto	3 582	57,23	59,63	4,2	2,40	49,93	19,4	9,70	2	10,1
02243	Oulujoki-opisto	6 451	57,23	59,63	4,2	2,40	57,16	4,3	2,47	11	10,2
02226	Nykarleby arbetarinstitut	6 356	57,23	59,63	4,2	2,40	54,00	10,4	5,62	12	10,3
02231	Haapajärven kansalaisopisto	4 395	57,23	59,63	4,2	2,40	55,93	6,6	3,70	6	10,3
02090	Kimitobygdens medborgarinst.	2 379	57,23	59,63	4,2	2,40	69,34	-14,0	-9,71	7	10,4
02202	Jurvan kansalaisopisto	3 899	57,23	59,63	4,2	2,40	66,03	-9,7	-6,40	6	10,4
02234	Jin ja Yli-Iin kansalaisopisto	8 151	57,23	59,63	4,2	2,40	52,03	14,6	7,60	8	10,4
02201	Jalasjärven kansalaisopisto	6 089	57,23	59,63	4,2	2,40	50,55	18,0	9,08	7	10,7
02130	Kaakon kansalaisopisto	2 824	57,23	59,63	4,2	2,40	52,61	13,3	7,02	5	10,7
02174	Sisä-Savon kansalaisopisto	10 772	57,23	59,63	4,2	2,40	51,23	16,4	8,40	7	10,8
02205	Kauhajoen kansalaisopisto	8 004	57,23	59,63	4,2	2,40	55,85	6,8	3,78	7	11,2
02215	Teuvan kansalaisopisto	3 399	57,23	59,63	4,2	2,40	62,31	-4,3	-2,68	8	11,4
02191	Saarijärven kansalaisopisto	10 552	57,23	59,63	4,2	2,40	47,88	24,6	11,75	7	11,5
02229	Kristinestads medborgarinst.	5 225	57,23	59,63	4,2	2,40	61,00	-2,2	-1,37	9	11,6
02154	Keski-Karjalan kansalaisopisto	9 655	57,23	59,63	4,2	2,40	67,13	-11,2	-7,51	4	11,6
02285	Alastaron kansalaisopisto	1 910	57,23	59,63	4,2	2,40	57,57	3,6	2,06	4	11,7
02122	Vilppulan kansalaisopisto	3 003	57,23	59,63	4,2	2,40	53,95	10,5	5,68	6	11,9
02164	Juankosken kansalaisopisto	3 344	57,23	59,63	4,2	2,40	54,96	8,5	4,67	6	12,2
02199	Lakeudenportin kansalaisopisto	16 014	57,23	59,63	4,2	2,40	50,36	18,4	9,27	9	12,3
02198	Järvi-Pohjanmaan kansalaisop.	7 529	57,23	59,63	4,2	2,40	53,71	11,0	5,92	9	12,3
02127	Iitin kansalaisopisto	3 713	57,23	59,63	4,2	2,40	45,28	31,7	14,35	8	12,5
02292	Rautjärven kansalaisopisto	2 881	57,23	59,63	4,2	2,40	54,54	9,3	5,09	4	12,5
02105	Lopen opisto	3 902	57,23	59,63	4,2	2,40	46,50	28,2	13,13	8	12,9
02204	Kannuksen kansalaisopisto	5 881	57,23	59,63	4,2	2,40	49,29	21,0	10,34	8	13,0
02139	Valkealan kansalaisopisto	4 031	57,23	59,63	4,2	2,40	60,80	-1,9	-1,17	9	13,1
02298	Pedersöre medborgarinstitut	7 167	57,23	59,63	4,2	2,40	54,91	8,6	4,72	11	13,2
02237	Kalajoen kansalaisopisto	4 080	57,23	59,63	4,2	2,40	48,02	24,2	11,61	6	13,7
02066	Mynämäen seud. kansalaisopisto	4 595	57,23	59,63	4,2	2,40	57,65	3,4	1,98	10	13,8
02242	Oulas-opisto	9 146	57,23	59,63	4,2	2,40	53,36	11,7	6,27	9	13,9
02260	Keminmaan kansalaisopisto	6 545	57,23	59,63	4,2	2,40	68,05	-12,4	-8,42	7	14,2
02210	Kyrönmaan opisto	10 050	57,23	59,63	4,2	2,40	68,16	-12,5	-8,53	8	14,3
02115	Someron kansalaisopisto	4 741	57,23	59,63	4,2	2,40	53,15	12,2	6,48	10	14,5
02048	Ingå medborgarinstitut	2 704	57,23	59,63	4,2	2,40	40,07	48,8	19,56	9	14,6
02057	Auranlaakson kansalaisopisto	5 647	58,50	59,63	1,9	1,13	36,41	70,69	-11,06	6	15,1
02079	Pernön kansalaisopisto	2 490	58,50	59,63	1,9	1,13	16,06	72,57	-12,94	5	15,1
02182	Jämsän työväenopisto	7 175	58,50	59,63	1,9	1,13	46,27	63,84	-6,6	7	15,2
02276	Kontiolahden kansalaisopisto	7 456	58,50	59,63	1,9	1,13	48,08	63,51	-6,1	8	15,5
02156	Liperin kansalaisopisto	5 197	58,50	59,63	1,9	1,13	33,51	52,23	7,40	9	15,5
02070	Laitilan-Pyhärannan kansal.op.	7 801	58,50	59,63	1,9	1,13	50,30	52,72	6,91	5	16,1

	Vahvist. opetus-tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö-hinta	Uusi yksikkö-hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Vait. osuuden ero yht.	Tod. VOS kust./tunti	Lask.		Lask. ja tod. kust. ero euroa	Maksu-tulot /tunti	Asukas-tiheys
								ja	ero %			
02109 Oriveden seud.kansalaisopisto	8 865	58,50	59,63	1,9	1,13	5 716	48,65	22,6	10,98	8	16,2	
02206 Kauhavan-Härmän kansalaisop.	7 789	58,50	59,63	1,9	1,13	5 023	50,04	19,2	9,59	9	16,7	
02068 Kokemäen kansalaisopisto	3 585	58,50	59,63	1,9	1,13	2 312	56,77	5,0	2,86	9	17,6	
02157 Outokummun työväenopisto	4 074	58,50	59,63	1,9	1,13	2 627	65,19	-8,5	-5,57	9	17,6	
02112 Pälkäneen seud.kansalaisopisto	6 753	58,50	59,63	1,9	1,13	4 355	47,76	24,9	11,87	7	18,1	
02065 Kankaanpään kansalaisopisto	9 237	58,50	59,63	1,9	1,13	5 956	56,79	5,0	2,84	7	18,5	
02271 Tornion kansalaisopisto	9 938	58,50	59,63	1,9	1,13	6 408	64,07	-6,9	-4,44	12	18,8	
02183 Jämsänkosken työväenopisto	3 368	58,50	59,63	1,9	1,13	2 172	59,84	-0,4	-0,21	10	18,9	
02211 Lapuan kansalaisopisto	9 122	58,50	59,63	1,9	1,13	5 882	53,53	11,4	6,10	9	19,0	
02200 Ilmajoki-opisto	12 161	58,50	59,63	1,9	1,13	7 842	48,39	23,2	11,23	5	19,3	
02044 Ekenäs medborgarinstitut	3 689	58,50	59,63	1,9	1,13	2 379	64,53	-7,6	-4,90	7	20,1	
02219 Korsholms medborgarinstitut	10 666	58,50	59,63	1,9	1,13	6 878	64,75	-7,9	-5,12	9	20,5	
02241 Nivalan kansalaisopisto	6 782	58,50	59,63	1,9	1,13	4 373	51,34	16,1	8,29	9	20,6	
02062 Hämeenkyrön kansalaisopisto	6 639	58,50	59,63	1,9	1,13	4 281	59,62	0,0	0,01	9	21,5	
02069 Kyröskosken kansalaisopisto	1 916	58,50	59,63	1,9	1,13	1 236	40,08	48,8	19,55	3	21,5	
02058 Euran kansalaisopisto	4 249	58,50	59,63	1,9	1,13	2 740	62,17	-4,1	-2,54	6	21,7	
02035 Pohjan työväenopisto-Pojo arb.	3 465	58,50	59,63	1,9	1,13	2 234	52,03	14,6	7,60	6	22,2	
02125 Elimäen kansalaisopisto	3 163	58,50	59,63	1,9	1,13	2 040	68,91	-13,5	-9,28	9	22,2	
02067 Kiukaisten kansalaisopisto	3 076	58,50	59,63	1,9	1,13	1 984	46,14	29,2	13,49	3	22,8	
02197 Äänekosken kansalaisopisto	5 732	58,50	59,63	1,9	1,13	3 696	53,49	11,5	6,14	9	22,9	
02209 Kurikan kansalaisopisto	5 774	58,50	59,63	1,9	1,13	3 723	61,02	-2,3	-1,39	7	23,0	
02255 Ylivieskan kansalaisopisto	11 128	58,50	59,63	1,9	1,13	7 176	59,79	-0,3	-0,16	10	23,2	
02061 Huittisten seudun kansalaisop.	6 640	58,50	59,63	1,9	1,13	4 282	53,71	11,0	5,92	10	23,3	
02097 Hausjärven kansalaisopisto	3 791	58,50	59,63	1,9	1,13	2 445	70,85	-15,8	-11,22	9	23,3	
02034 Orimattilan kansalaisopisto	7 473	58,50	59,63	1,9	1,13	4 819	58,86	1,3	0,77	14	23,5	
02137 Kymenlaakson opisto	6 648	58,50	59,63	1,9	1,13	4 287	51,08	16,7	8,55	8	23,6	
02088 Sastamalan opisto	21 806	58,50	59,63	1,9	1,13	14 061	51,27	16,3	8,36	5	25,5	
02187 Laukaan kansalaisopisto	6 609	58,50	59,63	1,9	1,13	4 262	55,18	8,1	4,45	6	26,0	
02188 Lievestuoreen kansalaisopisto	2 397	58,50	59,63	1,9	1,13	1 546	62,97	-5,3	-3,34	8	26,0	
02059 Hallikon kansalaisopisto	4 505	58,50	59,63	1,9	1,13	2 905	66,41	-10,2	-6,78	10	26,3	
02072 Loimaan työväenopisto	5 364	58,50	59,63	1,9	1,13	3 459	64,12	-7,0	-4,49	5	27,3	
02163 Iisalmen kansalaisopisto	6 506	58,50	59,63	1,9	1,13	4 195	61,67	-3,3	-2,04	8	29,7	
02033 Mäntsälän kansalaisopisto	7 012	58,50	59,63	1,9	1,13	4 522	59,98	-0,6	-0,35	24	30,1	
02140 Heinolan kansalaisopisto	11 276	58,50	59,63	1,9	1,13	7 271	58,21	2,4	1,42	12	30,7	
02235 Kainulan kansalaisopisto	3 683	58,50	59,63	1,9	1,13	2 375	45,18	32,0	14,45	7	30,9	
02236 Kaukametsän opisto	15 362	58,50	59,63	1,9	1,13	9 906	78,68	-24,2	-19,05	15	30,9	
02084 Pyhäjärvisuodun aikuisopisto	4 211	58,50	59,63	1,9	1,13	2 715	42,05	41,8	17,58	9	31,0	
02274 Jokilaanien kansalaisopisto	3 853	58,50	59,63	1,9	1,13	2 485	64,72	-7,9	-5,09	7	31,4	
02087 Uudenkaupungin kansalaisopisto	6 198	58,50	59,63	1,9	1,13	3 997	77,68	-23,2	-18,05	11	33,3	
02146 Linnalan opisto	14 072	58,50	59,63	1,9	1,13	9 074	61,44	-3,0	-1,81	19	33,5	
02086 Ulvilan kansalaisopisto	4 290	58,50	59,63	1,9	1,13	2 766	41,56	43,5	18,07	3	34,6	

	Vahvist. opetus-tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö-hinta	Uusi yksikkö-hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valit. osuuden ero yht.	Tod. VOS kust./tunti	Lask.		Lask. ja tod. kust. ero euroa	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys
								ja	ero %			
02129 Joutsenon kansalaisopisto	4 636	58,50	59,63	1,9	1,13	2 989	55,83	6,8	3,80	11	34,8	
02147 Mikkelin kansalaisopisto	19 043	58,50	59,63	1,9	1,13	12 280	50,33	18,5	9,30	8	35,3	
02126 Haminan kansalaisopisto	11 678	58,50	59,63	1,9	1,13	7 530	55,02	8,4	4,61	9	35,9	
02030 Karkkilan työväenopisto	4 722	58,50	59,63	1,9	1,13	3 045	53,99	10,4	5,64	10	36,1	
02233 Kluminkijoen opisto	24 470	58,50	59,63	1,9	1,13	15 779	55,26	7,9	4,37	15	38,2	
02076 Paimion kansalaisopisto	5 767	58,50	59,63	1,9	1,13	3 719	56,16	6,2	3,47	9	40,9	
02252 Raahen työväenopisto	8 705	58,50	59,63	1,9	1,13	5 613	63,82	-6,6	-4,19	7	42,8	
02077 Paraisten kansalaisopisto	2 773	58,50	59,63	1,9	1,13	1 788	53,32	11,8	6,31	6	44,2	
02091 Pargas-Nagu medborgarinstitut	3 684	58,50	59,63	1,9	1,13	2 376	53,32	11,8	6,31	6	44,2	
02291 Hollolan alueopisto	17 418	58,50	59,63	1,9	1,13	11 232	54,35	9,7	5,28	13	44,8	
02107 Nastolan kansalaisopisto	9 248	58,50	59,63	1,9	1,13	5 963	56,23	6,1	3,40	8	45,3	
02049 Karis sv. medborgarinstitut	4 517	58,50	59,63	1,9	1,13	2 913	62,05	-3,9	-2,42	11	45,5	
02029 Karjaan suom. kansalaisopisto	5 737	58,50	59,63	1,9	1,13	3 699	62,05	-3,9	-2,42	11	45,5	
02152 Joensuu vapaaopisto	28 942	58,50	59,63	1,9	1,13	18 663	63,07	-5,5	-3,44	22	49,0	
02173 Siilinjärvi-Maaningan kansal.op	10 516	58,50	59,63	1,9	1,13	6 781	68,27	-12,7	-8,64	12	50,0	
02594 Sibbo medb.inst.-Sipoon kans.	8 751	58,50	59,63	1,9	1,13	5 643	52,97	12,6	6,66	14	50,5	
02210 Kangasala-Opisto	6 747	58,50	59,63	1,9	1,13	4 351	48,81	22,2	10,82	16	52,1	
02214 Seinäjoen kansalaisopisto	18 069	58,50	59,63	1,9	1,13	11 652	57,96	2,9	1,66	10	61,6	
02060 Harjavalan kansalaisopisto	4 873	58,50	59,63	1,9	1,13	3 142	56,08	6,3	3,55	8	62,2	
02177 Varkauden kansalaisopisto	12 372	58,50	59,63	1,9	1,13	7 978	51,25	16,3	8,38	11	63,2	
02104 Lempäälä-opisto	8 572	58,50	59,63	1,9	1,13	5 528	51,36	16,1	8,27	12	64,0	
02043 Borgå medborgarinstitut	6 921	58,50	59,63	1,9	1,13	4 463	69,98	-14,8	-10,35	12	70,6	
02036 Porvoon kansalaisopisto	11 023	58,50	59,63	1,9	1,13	7 108	69,98	-14,8	-10,35	12	70,6	
02095 Forssan aikuisopisto	7 271	58,50	59,63	1,9	1,13	4 689	78,43	-24,0	-18,80	12	72,6	
02071 Liedon-Tarvasjoen kansalaisop.	11 011	58,50	59,63	1,9	1,13	7 100	48,75	22,3	10,88	12	74,2	
02120 Valkeakosken työväenopisto	13 838	58,50	59,63	1,9	1,13	8 923	88,14	-32,3	-28,51	10	75,0	
02135 Lappeenrannan työväenopisto	7 225	58,50	59,63	1,9	1,13	4 659	49,77	19,8	9,86	10	77,5	
02136 Saimaan kansalaisopisto	9 592	58,50	59,63	1,9	1,13	6 185	54,94	8,5	4,69	13	77,5	
02167 Kuopion kansalaisopisto	29 149	58,50	59,63	1,9	1,13	18 796	80,32	-25,8	-20,69	23	80,1	
02021 Hangon suom. kansalaisopisto	2 716	58,50	60,12	2,8	1,62	2 510	60,59	-0,8	-0,47	6	86,6	
02047 Hangö sv.medborgarinstitut	2 604	58,50	60,12	2,8	1,62	2 406	60,59	-0,8	-0,47	6	86,6	
02050 Kirkkonummen kansalaisopisto	11 721	58,50	60,18	2,9	1,68	11 210	52,70	14,2	7,48	14	86,8	
02192 Suolahden työväenopisto	3 304	58,50	62,42	6,7	3,92	7 390	60,72	2,8	1,70	6	94,4	
02108 Nokian työväenopisto	9 343	58,50	63,26	8,1	4,76	25 343	63,39	-0,2	-0,13	11	97,2	
02026 Kansalaisopisto Jukola	13 880	58,50	63,83	9,1	5,33	42 205	50,93	25,3	12,90	13	99,1	
02106 Mäntän työväenopisto	2 706	71,53	65,29	-8,7	-6,24	-9 619	63,36	3,0	1,93	7	104,0	
02549 Kokkolan seudun op.-Karlebynej	15 296	71,53	66,84	-6,6	-4,69	-40 933	58,44	14,4	8,40	7	109,2	
02124 Ylöjärven työväenopisto	9 005	71,53	66,91	-6,5	-4,62	-23 710	59,21	13,0	7,70	16	109,4	
02437 Oulunsalon kansalaisopisto	4 685	71,53	67,19	-6,1	-4,34	-11 590	40,19	67,2	27,00	6	110,4	
02297 Kempeleen kansalaisopisto	6 563	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-11 063	51,84	32,3	16,73	11	123,9	
10010 Hiden opisto	17 853	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-30 094	63,26	8,4	5,31	12	129,4	

	Vahvist. opetus- tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö- hinta	Uusi yksikkö- hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Vait. osuuden ero yht.	Tod. VOS kust. /tunti	Lask.		Lask. ja tod. kust. ero	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys
								ja tod. kust. ero %	ero			
02023 Hyvinkään kansalaisopisto	11 269	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-18 996	69,50	-1,3	-0,93	19	133,6	
02082 Rauman kaupung kansalaisopisto	11 941	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-20 128	71,37	-3,9	-2,80	12	149,2	
02075 Otsolan kansalaisopisto	11 689	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-19 704	51,93	32,0	16,64	14	151,4	
02080 Porin työväenopisto	12 302	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-20 737	66,31	3,4	2,27	0	151,4	
02025 Jokelan kansalaisopisto	3 255	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-5 487	56,62	21,1	11,96	14	154,5	
02299 Tuusulan kansalaisopisto	9 082	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-15 309	62,06	10,5	6,51	15	154,5	
02223 Kaskisten ko - Kaskö mbi	2 015	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-3 397	70,44	-2,7	-1,87	4	154,6	
10007 Akaan Opisto	9 472	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-15 966	50,71	35,2	17,87	9	163,3	
02051 Lovisa sv. medborgarinstitut	6 103	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-10 287	68,83	-0,4	-0,26	6	165,8	
02039 Valkon kansalaisopisto	6 618	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-11 156	68,83	-0,4	-0,26	6	165,8	
02083 Salon kansalaisopisto	12 155	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-20 489	58,99	16,3	9,59	7	172,9	
02111 Pirkkalan kansalaisopisto	7 232	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-12 191	42,13	62,8	26,45	9	175,8	
02134 Kuusankosken työväenopisto	8 845	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-14 910	62,31	10,1	6,27	8	179,0	
02128 Imatran työväenopisto	10 447	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-17 610	53,88	27,3	14,70	9	193,6	
02132 Kotkan opisto	22 532	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-37 981	77,12	-11,1	-8,54	16	203,5	
02138 Toukolan kansalaisopisto	4 276	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-7 208	59,89	14,5	8,69	9	203,5	
02222 Jakobstads sv.arbetsinstitut	8 368	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-14 105	60,76	12,9	7,81	12	219,7	
02213 Pietarsaaren suom. työväenop.	4 920	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-8 293	60,76	12,9	7,81	12	219,7	
02113 Riihimäen kansalaisopisto	7 475	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-12 600	73,79	-7,1	-5,22	18	220,6	
02261 Kemin työväenopisto	9 440	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-15 912	64,31	6,6	4,26	11	254,2	
02272 Toivola-Luotolan kansalop	6 022	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-10 151	53,18	29,0	15,40	10	254,2	
02074 Naantalinn opisto	6 541	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-11 026	59,57	15,1	9,01	12	268,4	
02595 Vanajaveden opisto	33 442	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-56 371	66,19	3,6	2,38	14	281,5	
02217 Vaasan työväenopisto	10 999	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-18 540	84,55	-18,9	-15,98	11	311,2	
02230 Vasa arbetsinstitut	7 779	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-13 113	84,55	-18,9	-15,98	11	311,2	
02246 Oulu-opisto	16 751	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-28 236	61,33	11,8	7,24	13	337,5	
02245 Oulun kansalaisopisto	18 598	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-31 350	53,57	28,0	15,00	15	337,5	
10027 Pieksämäen seudun aikuisopisto	13 969	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-23 547	49,64	38,1	18,93	7	347,5	
02064 Kaarinan-Piikkiön kansalaisop.	11 377	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-19 178	61,40	11,7	7,18	12	354,3	
02267 Rovaniemen kansalaisopisto	10 149	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-17 108	68,65	-0,1	-0,08	22	372,1	
02093 Ahjolan kansalaisopisto	28 356	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-47 798	52,62	30,3	15,96	19	384,5	
02116 Tampereen työväenopisto	28 632	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-48 263	56,26	21,9	12,31	18	384,5	
02081 Raision työväenopisto	6 662	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-11 230	42,13	62,8	26,45	12	479,2	
02133 Kouvolan kansalaisopisto	10 666	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-17 979	58,51	17,2	10,06	16	715,3	
02020 Espoon kaupungin työväenopisto	49 007	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-82 608	92,69	-26,0	-24,11	30	718,9	
02056 Auralan kansalaisopisto	7 465	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-12 583	49,07	39,8	19,51	15	719,3	
02085 Turun suom.työväenopisto	19 165	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-32 305	75,83	-9,6	-7,26	13	719,3	
02092 Åbo sv.arbetsinstitut	3 340	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-5 630	75,83	-9,6	-7,26	13	719,3	
02096 Harjulan kansalaisopisto	11 281	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-19 016	51,47	33,2	17,10	13	728,1	
02102 Lahden työväenopisto	15 218	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-25 652	74,24	-7,6	-5,66	18	728,1	
02040 Vantaan kpgin työväenopisto	28 986	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-48 860	81,01	-15,4	-12,44	26	764,2	

	Vahvist. opetus-tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö-hinta	Uusi yksikkö-hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Vait. osuuden ero yht.	Tod. VOS kust./tunti	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu-tulot /tunti	Asukas-tiheys
02180 Jyväskylän kansalaisopisto	2 803	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-4 725	69,87	-1,30	36	778,0
02181 Jyväskylän seudun kansalaisopisto	33 484	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-56 442	68,17	0,41	17	778,0
02027 Järvenpään työväenopisto	12 700	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-21 408	66,23	2,35	18	990,8
02031 Keravan opisto	8 332	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-14 045	70,77	-2,20	26	1013,7
02045 Kauniaisten kpgin kansalaisop.	5 055	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-8 521	62,28	6,29	15	1461,4
02046 H:fors stads sv. arbetarinst.	20 592	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-34 711	102,17	-33,60	13	3032,1
02022 H:gin kaup.suom.työväenopisto	91 146	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-153 640	102,17	-33,60	13	3032,1
02042 Helsingin aikuisopisto	14 326	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-24 149	72,87	-4,29	38	3032,1
02028 Kalliolan kansalaisopisto	10 309	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-17 377	62,30	6,27	23	3032,1
02038 Toimelan vapaaopisto	5 517	71,53	68,57	-4,1	-2,96	-9 300	57,59	10,99	20	3032,1
192 Kansalaisopistot	2 062 000	63,18	63,18	0	0,00	-930	63,15	0,1	12	34,7
Uudessa hinnassa porrastus 15 % yli 100 asukkaan ja 5 % alle 2 asukkaan asukastiheyksissä sekä saaristokunnissa, liukuen.										
Laskelmat arvonlisäverottomina. Todelliset VOS-kustannukset ovat skaalattu v. 2005 tasoon ilman pieniä hankkeita										

Liite 2.

VALTIONOSUUSKOKEILUT 2005 *** KANSANOPISTOT *** PVM: 21.03.2005 ***

KOELASKENTAA: KANSANOPISTOJEN YKSIKKÖHINNAT JA VALTIONOSUUDEN LASKENNALLINEN PERUSTE JA VALTIONOSUUS VUODELLE 2005 (yksikköhinnan pohja-arvo on 250,45 , valtionosuusprosentti on 57 tai 70)

Oppilaitos	Opisk. viikot	Porras- viikot	Porras- tus viikot	Exter- tus viikot	Tasaus- hinta	Vuokrat/ opisk. viikko	Yksikkö- hinta euroa	Valtion- osuuden laskenn. peruste euroa	Uusi valtion- osuus	Nykyinen valtion- osuus	Valtion- osuuden muutos	Muutos /opisk viikot
01705 Aktiivi-instituutti	3 258	3 258	20	0	300,54	101,18	425,82	1 387 322	790 773	769 909	20 865	6
01620 Alkio-opisto	8 331	0	0	1 718	240,12	0,00	254,53	2 120 489	1 208 679	1 191 022	17 657	2
01622 Borgå folkhögskola	545	0	0	318	221,18	0,00	221,18	120 543	68 710	71 534	-2 825	-5
01623 Etelä-Pohjanmaan opisto	8 236	0	0	2 934	232,61	0,00	246,56	2 030 668	1 157 481	1 159 333	-1 852	0
01624 Eurajoen kr.opisto	2 600	0	0	1 322	224,98	0,00	238,48	620 048	353 427	360 320	-6 892	-3
01625 Ev.folkhögsk. i södra Finland	1 842	0	0	941	224,86	0,00	238,35	439 041	250 253	255 209	-4 956	-3
01626 Ev.folkhögskolan i Österbotten	3 211	0	0	1 761	222,97	0,00	236,35	758 920	432 584	443 079	-10 494	-3
01627 Finns folkhögskola	2 269	0	0	775	233,33	0,00	247,33	561 192	319 879	379 701	-59 822	-26
01628 Fria kristliga folkhögskolan	2 158	0	0	111	247,87	24,60	288,83	623 295	355 278	345 434	9 845	5
01629 Haapaveden opisto	1 335	0	0	251	241,03	0,00	255,50	341 093	194 423	191 124	3 299	2
01683 Hankoniemen kristill. opisto	2 589	0	0	376	243,17	50,46	311,24	805 800	459 306	451 272	8 034	3
01630 Helsingin evankelinen opisto	6 480	0	0	4 396	216,47	28,29	259,44	1 681 171	958 268	992 389	-34 122	-5
01631 Helsingin kristillinen opisto	9 641	0	0	8 035	208,71	0,00	221,23	2 132 878	1 215 741	1 290 049	-74 309	-8
01632 Hoikan opisto	2 508	1 888	75	101	389,83	0,00	413,22	1 036 356	725 449	637 983	87 466	35
01633 Houtskärs kyrkl.folkhögskola	982	0	0	0	250,45	0,00	265,48	260 701	148 600	143 307	5 292	5
02460 Iso Kirja	8 050	0	0	1 983	238,11	0,00	252,40	2 031 820	1 158 137	1 146 318	11 820	1
01634 Itä-Hämeen opisto	1 984	0	0	516	237,41	0,00	251,66	499 293	284 597	282 229	2 368	1
01635 Itä-Karjalan kansanopisto	1 207	76	20	270	242,39	0,00	256,93	310 115	176 765	174 461	2 305	2
01636 Jaakkiman kristillinen opisto	2 739	0	0	251	245,86	0,00	260,61	713 811	406 872	396 111	10 761	4
01637 Jamilahden kansanopisto	2 750	349	20	198	253,20	0,00	268,40	738 100	420 717	408 391	12 326	4
01638 Joutsenon opisto	6 319	0	0	4 058	218,28	0,00	231,38	1 462 090	833 391	863 098	-29 707	-5
01639 Jyväskylän kr.opisto	2 699	0	0	1 703	218,84	0,00	231,97	626 087	356 870	369 232	-12 363	-5
01640 Jämsän kristill.kansanopisto	6 075	0	0	63	249,93	0,00	264,93	1 609 450	917 386	885 733	31 653	5
01641 Kainuun opisto	1 731	0	0	217	244,17	0,00	258,82	448 017	255 370	249 692	5 678	3
01642 Kalajoen kristill.kansanopisto	1 651	0	0	429	237,42	0,00	251,66	415 491	236 830	234 696	2 134	1
01672 Kankaanpään opisto	1 869	0	0	357	240,88	0,00	255,33	477 212	272 011	267 517	4 494	2
01643 Kanneljärven opisto	1 081	0	0	381	232,79	0,00	246,75	266 737	152 040	152 361	-321	0
10009 Kansanlähetysoopisto	9 232	0	0	1 462	242,52	0,00	257,07	2 373 270	1 352 764	1 326 265	26 499	3
01645 Karkun ja Nurmeksen ev.opisto	4 970	0	0	159	248,85	0,00	263,78	1 310 987	747 262	723 186	24 076	5
01646 Karstulan evankelinen opisto	2 534	0	0	579	239,00	0,00	253,34	641 964	365 919	361 452	4 468	2
01647 Kauhajoen ev.kansanopisto	4 117	230	20	2 394	224,13	0,00	237,57	978 076	557 503	572 657	-15 154	-4
01648 Kaustisen ev.kansanopisto	1 421	0	0	936	217,45	0,00	230,50	327 541	186 698	193 670	-6 972	-5
01649 Keski-Pohjanmaan opisto	7 716	0	0	4 937	218,40	0,00	218,40	1 685 174	960 549	994 542	-33 993	-4
01650 Keski-Suomen opisto	1 343	0	0	512	231,37	0,00	245,25	329 371	187 741	188 577	-836	-1
01621 Kiljavan opisto	5 133	5 133	20	193	298,66	0,00	316,58	1 625 005	926 253	895 670	30 583	6
01651 Kiiteen ev.kansanopisto	2 458	0	0	1 231	225,37	0,00	238,90	587 216	334 713	340 939	-6 225	-3
01652 Kr.folkhögskolan i Nykarleby	1 653	108	20	405	241,44	0,00	255,93	423 052	241 140	238 457	2 682	2

VALTIONOSUUSKOKEILUT 2005 *** KANSANOPISTOT *** PVM: 21.03.2005 ***

KOELASKENTAA: KANSANOPISTOJEN YKSIKKÖHINNAT JA VALTIONOSUUDEN LASKENNALLINEN PERUSTE JA VALTIONOSUUS VUODELLE 2005 (yksikköhinnan pohja-arvo on 250,45 , valtionosuusprosentti on 57 tai 70)													
Oppilaitos	Opisk. viikot	Porras- viikot	Porras- viikot	Ext- tus viikot	Tasaus- hinta	Vuokrat- hinta	Yksikkö- hinta	Valtion- osuuden laskenn. peruste	Uusi valtion- osuus	Nykyinen valtion- osuus	Valtion- osuuden muutos	Muutos /opisk viikot	
01653 Kronoby folkhögskola	4 760	0	0	2 408	225,11	0,00	225,11	1 071 524	610 768	622 457	-11 688	-2	
02315 Kunta-alan opisto	2 530	2 530	20	0	300,54	74,60	397,64	1 006 029	573 437	557 099	16 338	6	
02318 Kuurojen kansanopisto	1 592	1 367	75	1 206	373,78	53,10	452,50	720 380	504 266	426 885	77 381	49	
01654 Kuusamon kansanopisto	2 247	0	0	1 173	224,31	0,00	237,77	534 269	304 533	310 806	-6 272	-3	
01666 KVS-instituutti	7 967	0	0	295	248,60	0,00	263,51	2 099 384	1 196 649	1 152 542	44 107	6	
01655 Kymenlaakson Opisto	3 448	0	0	656	240,92	0,00	255,37	880 516	501 894	493 866	8 028	2	
01656 Lahden kansanopisto	7 891	0	0	4 797	220,00	0,00	233,20	1 840 181	1 048 903	1 081 950	-33 046	-4	
01659 Lappfjärds folkhögskola	1 647	0	0	212	243,99	0,00	258,63	425 964	242 799	237 384	5 415	3	
01644 Lapuan kristillinen opisto	2 336	0	0	1 100	226,86	0,00	240,47	561 738	320 191	324 953	-4 762	-2	
01703 Lehtimäen opisto	6 083	5 938	75	0	433,81	0,00	459,84	2 797 207	1 958 045	1 553 985	404 060	66	
01670 Lieksan kr. opisto	2 235	0	0	1 467	217,57	0,00	230,63	515 458	293 811	304 864	-11 053	-5	
01660 Limingan kansanopisto	4 428	0	0	1 520	233,25	0,00	247,25	1 094 823	624 049	624 158	-109	0	
01661 Loimaan ev. kansanopisto	2 594	0	0	705	236,85	0,00	251,06	651 250	371 212	368 383	2 829	1	
01662 Luther-opisto	3 305	0	0	1 776	223,54	0,00	236,95	783 120	446 378	456 518	-10 140	-3	
01663 Länsi-Suomen opisto	4 943	0	0	1 486	235,39	0,00	249,51	1 233 328	702 997	699 985	3 012	1	
01664 Lärkkulla-stiftels.folkhögskol	3 742	0	0	410	244,96	0,00	259,66	971 648	553 839	540 126	13 713	4	
01775 Metallityöväen Murikka-opisto	2 966	2 966	20	0	300,54	80,35	403,75	1 197 523	682 588	663 459	19 129	6	
01682 Muurlan evankelinen opisto	2 283	0	0	801	232,87	0,00	246,85	563 559	321 228	321 557	-329	0	
01698 Norrvalla folkhögskola	1 867	0	0	1 617	207,08	0,00	219,50	409 807	233 590	248 984	-15 395	-8	
01667 Otavan opisto	1 643	0	0	1 260	212,05	0,00	212,05	348 398	198 587	208 998	-10 411	-6	
01774 Paasikivi-opisto	3 953	0	0	1 631	229,78	0,00	243,57	962 832	548 814	553 283	-4 468	-1	
01668 Partaharjun opisto	590	0	0	121	240,21	0,00	254,62	150 226	85 629	84 457	1 172	2	
01691 Pekka Halosen akatemia	838	0	0	806	202,28	0,00	202,28	169 511	96 621	104 232	-7 611	-9	
01681 Perhieniem evankelinen opisto	1 902	0	0	396	240,03	0,00	254,43	483 926	275 838	271 902	3 936	2	
01669 Peräpohjan opisto	1 426	0	0	1 057	213,33	0,00	226,13	322 461	183 803	192 538	-8 735	-6	
01671 Pohjois-Karjalan ammattiopisto	1 372	0	0	174	244,11	0,00	244,11	334 919	190 904	186 577	4 327	3	
01673 Pohjois-Savon kansanopisto	988	0	0	159	242,38	0,00	256,92	253 837	144 687	141 893	2 794	3	
09666 Pohjoja-opisto	1 663	0	0	1 206	214,11	0,00	226,96	377 434	215 138	225 076	-9 938	-6	
01675 Portaanpään kristill. opisto	595	0	0	222	231,76	0,00	245,67	146 174	83 319	83 608	-289	0	
01676 Päivölään kansanopisto	5 950	0	0	487	246,35	0,00	261,13	1 553 724	885 622	861 400	24 222	4	
02317 Raudan kr. kansanopisto	4 786	0	0	116	249,24	0,00	264,19	1 264 413	720 716	697 014	23 701	5	
01677 Raudaskylän kristill.opisto	1 542	323	20	265	252,32	0,00	267,46	412 423	235 081	230 394	4 687	3	
01678 Reisjärven kristill.opisto	5 034	382	20	77	253,48	0,00	268,69	1 352 585	770 974	744 588	26 386	5	
01657 Rovala-opisto	3 988	0	0	2 369	220,69	17,28	252,25	1 005 973	573 405	589 108	-15 703	-4	
01679 Raisalän kansanopisto	1 160	0	0	174	242,95	0,00	257,53	298 735	170 279	166 791	3 488	3	
01689 Savonlinnan kristill.opisto	3 220	0	0	714	239,34	0,00	253,70	816 914	465 641	459 631	6 010	2	
01778 Siikaranta-opisto	2 711	0	0	270	245,46	61,16	325,01	881 102	502 228	492 048	10 180	4	

VALTIONOSUUSKOKEILUT 2005 *** KANSANOPISTOT *** PVM: 21.03.2005 ***

Oppilaitos	Opisk. viikot		Porrastetvat	Porras- viikot	Exter- natti- viikot	Tasaus- hinta	Vuosik- opisk. viikko	Yksikkö- hinta euroa	Valtion- osuuden laskenn. peruste euroa	Uusi valtion- osuus	Nykyinen valtion- osuus	Valtion- osuuden muutos	Muutos /opisk viikot
	viikot	%											
01685 Sisälähetysseuran oppilaitos	3 330	478	20	183	254,88	0,00	270,17	899 666	512 810	496 914	15 896	5	
01686 Suomen Nuorisio-opisto	196	0	0	198	199,89	0,00	211,88	41 528	23 671	25 747	-2 076	-11	
01704 Suomen Raamattuopisto	3 312	0	0	888	237,02	0,00	251,24	832 107	474 301	470 524	3 777	1	
01688 Sv. Österb.folkhögsk.-folkakad.	1 775	0	0	1 202	216,54	0,00	229,53	407 416	232 227	241 628	-9 401	-5	
01687 Svenska folkakademien	2 922	0	0	1 245	229,11	0,00	242,85	709 608	404 476	408 419	-3 943	-1	
01690 Turun kr.opisto	2 146	0	0	1 327	219,47	0,00	232,64	499 245	284 570	293 688	-9 118	-4	
01692 Työväen akatemia	4 290	0	0	2 283	223,80	0,00	237,23	1 017 717	580 099	592 894	-12 795	-3	
02316 Valamon kansanopisto	2 059	2 059	20	0	300,54	0,00	318,57	655 936	373 883	360 577	13 306	6	
01693 Valkealan kr. kansanopisto	758	344	20	82	267,76	0,00	283,83	215 143	122 632	120 078	2 554	3	
01694 Varsinais-Suomen kansanopisto	2 423	0	0	690	236,18	0,00	250,36	606 622	345 775	343 627	2 148	1	
01695 Viittakiven opisto	789	0	0	0	250,45	0,00	265,48	209 464	119 394	115 297	4 098	5	
01696 Voionmaan opisto	4 210	0	0	1 187	236,33	0,00	250,51	1 054 647	601 149	597 279	3 870	1	
01697 Västra-Nylands folkhögskola	9 455	0	0	2 828	235,47	0,00	235,47	2 226 369	1 269 030	1 263 197	5 833	1	
01699 Ylittornion kristillinen opisto	1 121	382	20	439	247,90	0,00	262,77	294 565	167 902	167 836	66	0	
01700 Åbolands folkhögskola	825	0	0	256	234,92	0,00	249,02	205 442	117 102	116 711	390	0	
01702 Östra-Nylands folkhögskola	984	0	0	256	237,43	0,00	251,68	247 653	141 162	140 054	1 109	1	
Yhteensä	287 537	27 811	92 474	243,59			75 415 815	43 579 027	42 984 886	594 142	2	2	

Yksityisten oppilaitosten yksikköhintaan on lisätty arvonlisäveron osuutena 6,00 %.
 Externaattivähennys 20 %

Liite 3.

KUSTANNUSSOVELLUS 2003 *** KANSANOPISTOT *** PVM: 23.09.2004 ***

Laskelma kansanopistojen eksternaattivähennyksen suuruudesta

OPISKELIJAVIIKOT:

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaiset opiskelijaviikot	291 469
- josta opiston ulkop. asuvien opiskelijoiden opiskelijaviikot (1 ateria /päivä)	95 830
- josta internaattiviihkot (2,5 ateriaviikkoa /opisk.vk)	195 639
Kirjeopetuksen opintokirjeiden lukumäärä	4 614

KUSTANNUKSET:

	Henkilöstö- menot	Muut menot (ei alv)	Yhteensä	euroa/ opisk. viikot
K1.0 Opetus	24 278 695	9 428 784	33 707 479	114,74
K2.0 Kiinteistöt	3 091 669	6 828 756	9 920 425	33,77
K3.1 Majoitus	1 754 799	2 582 221	4 337 020	14,76
K3.2 Ruokailu	4 908 021	4 497 330	9 405 351	32,02
K7.0 Ylläpitäjähallinto ym.	8 083 538	3 876 360	11 959 898	40,71
K0.0 YHTEENSÄ	42 116 703	27 213 451	69 330 154	236,00

INTERNAATTIKUSTANNUSTEN KOHDISTUS:

Majoitus/ internaattiviihko	22,17
Ruokailu, kun yksi ateria/päivä	16,08
Ruokailu, kun 2,5 ateriaa/päivä	40,20
Internaattiopiskelijan kokonaiskustannukset	251,59
Eksternaattiopiskelijan kokonaiskustannukset	205,30
Erotus (euroa)	46,29
Erotuksen osuus internaattiopisk. kustannuksista	18,4 %

VALTIONOSUUSSOVELLUS 2005 *** KANSALAISOPISTOT *** YKSIKÖHINNAN KOKEILULASKENTA *** PVM: 08.04.2005												
*** RAPORTTI: V09YV6QTL ***												
Kansalaisopistojen euromääräisten yksikköhintojen ja valtionosuuksien vertailu nykyinen <---> uusi vuoden 2005 tasossa												
Vahvist. Vahvist. opetus- tuntein lukumäärä	Nykyinen yksikkö- hinta	Uusi yksikkö- hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valt. osuuden ero yht. /tunti	Tod. VOS- kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys		
192 Kansalaisopistot												
02257 Enontekiön kansalaisopisto	1 774	60,90	63,25	3,9	2,35	2 375	96,63	-34,5	-33,38	9	0,3	
02295 Utsjoen kansalaisopisto	601	60,90	63,25	3,9	2,35	805	95,33	-33,7	-32,08	6	0,3	
02258 Inarin kansalaisopisto	6 966	60,90	63,25	3,9	2,35	9 328	59,51	6,3	3,74	7	0,5	
02262 Kittilän kansalaisopisto	8 430	60,90	63,25	3,9	2,35	11 288	61,36	3,1	1,89	13	0,7	
02269 Sodankylän kansalaisopisto	4 948	60,90	63,25	3,9	2,35	6 625	52,05	21,5	11,20	5	0,8	
02284 Saalian kansalaisopisto	2 698	60,90	63,25	3,9	2,35	3 613	49,35	28,2	13,90	3	0,8	
02302 Muonion kansalaisopisto	1 867	60,90	63,25	3,9	2,35	2 500	53,25	18,8	10,00	4	1,3	
02266 Ranuan kansalaisopisto	4 293	60,90	63,25	3,9	2,35	5 748	60,29	4,9	2,96	4	1,4	
02265 Posion kansalaisopisto	3 966	60,90	63,25	3,9	2,35	5 311	51,29	23,3	11,96	5	1,4	
02250 Puolangan kansalaisopisto	3 790	60,90	63,25	3,9	2,35	5 075	41,90	51,0	21,35	3	1,4	
02263 Kolarin kansalaisopisto	4 776	60,90	63,25	3,9	2,35	6 395	60,89	3,9	2,36	8	1,5	
02249 Pudasjärven kansalaisopisto	7 787	60,90	63,25	3,9	2,35	10 427	59,60	6,1	3,65	7	1,7	
02172 Rautavaaran kansalaisopisto	1 818	60,90	63,25	3,9	2,35	2 434	58,59	8,0	4,66	5	1,9	
02256 Kianta-opisto	8 500	60,90	62,44	2,5	1,54	7 475	67,75	-7,8	-5,31	7	2,0	
02254 Taivalkosken kansalaisopisto	3 281	60,90	62,26	2,2	1,36	2 546	63,34	-1,7	-1,07	13	2,0	
02279 RaJuPuSu-opisto	14 439	60,90	63,25	3,9	2,35	19 334	64,70	-2,2	-1,45	8	3,6	
02479 Skärgårdshavets medborg.	1 437	60,90	63,25	3,9	2,35	1 924	41,01	54,2	22,24	4	5,5	
02228 Malax-Korsnäs medborg.institut	5 205	60,90	63,25	3,9	2,35	6 970	61,49	2,9	1,76	12	10,9	
02089 Dragsfjärds arbetarinstitut	2 260	60,90	63,25	3,9	2,35	3 026	71,38	-11,4	-8,13	5	12,8	
02238 Kuhmon kansalaisopisto	6 996	56,12	60,24	7,3	4,12	16 437	48,58	24,0	11,66	18	2,2	
02294 Hyrynsalmen kansalaisopisto	2 618	56,12	60,24	7,3	4,12	6 151	52,54	14,6	7,70	5	2,3	
02270 Tervolan kansalaisopisto	5 482	56,12	60,24	7,3	4,12	12 880	42,03	43,3	18,20	3	2,4	
02161 Vaara-Karjalan kansalaisopisto	4 837	56,12	60,24	7,3	4,12	11 365	62,65	-3,9	-2,42	8	2,4	
02268 Simon-Kuivaniemen kansalaisop.	4 994	56,12	60,24	7,3	4,12	11 734	49,55	21,6	10,69	5	2,5	
02273 Ylitornion kansalaisopisto	3 888	56,12	60,24	7,3	4,12	9 135	63,54	-5,2	-3,30	5	2,6	
02264 Pellon kansalaisopisto	3 471	56,12	60,24	7,3	4,12	8 155	48,43	24,4	11,81	5	2,6	
02259 Kemijärven kansalaisopisto	7 924	56,12	60,24	7,3	4,12	18 618	58,82	2,4	1,42	8	2,8	
02244 Oulujärven kansalaisopisto	3 836	56,12	60,24	7,3	4,12	9 013	51,10	17,9	9,14	6	2,9	
02290 Rovaniemen mik:n kansalaisop.	8 402	56,12	60,24	7,3	4,12	19 741	57,46	4,8	2,77	11	2,9	
02175 Sonkajärven kansalaisopisto	3 594	56,12	60,24	7,3	4,12	8 444	54,79	9,9	5,45	3	3,4	
02239 Kuusamon kansalaisopisto	5 813	56,12	60,24	7,3	4,12	13 658	53,33	13,0	6,91	8	3,5	
02253 Sotkamon kansalaisopisto	7 009	56,12	60,24	7,3	4,12	16 468	53,46	12,7	6,78	9	4,0	
02153 Juuan kansalaisopisto	5 290	56,12	60,24	7,3	4,12	12 429	56,52	6,6	3,72	6	4,1	
02155 Lieksan kansalaisopisto	7 659	56,12	60,24	7,3	4,12	17 995	46,04	30,8	14,20	7	4,2	

	Vahvist. opetus- tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö- hinta	Uusi yksikkö- hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valt. osuuden ero yht.	Tod. VOS- kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys
02141 Heinäveden kansalaisopisto	4 259	56,12	60,24	7,3	4,12	10 007	65,05	-7,4	-4,81	8	4,3
02186 Suomenselän kansalaisopisto	5 228	56,12	60,24	7,3	4,12	12 283	59,31	1,6	0,93	11	4,3
02178 Vieremän kansalaisopisto	2 221	56,12	60,24	7,3	4,12	5 218	43,32	39,0	16,92	7	4,5
02248 Paltamon kansalaisopisto	7 064	56,12	60,24	7,3	4,12	16 597	59,70	0,9	0,53	5	4,6
02189 Viitaseudun opisto	7 494	56,12	60,24	7,3	4,12	17 608	63,15	-4,6	-2,92	9	4,6
02251 Pyhäjärven kansalaisopisto	3 909	56,12	60,24	7,3	4,12	9 184	69,04	-12,8	-8,80	6	4,8
02171 Pielaveden-Keiteleen kansal.op	4 329	56,12	60,24	7,3	4,12	10 171	66,16	-9,0	-5,92	9	4,9
02165 Kaavin kansalaisopisto	2 555	57,23	60,24	5,3	3,01	4 385	35,53	69,5	24,71	5	5,4
02184 Karstulan kansalaisopisto	6 177	57,23	60,24	5,3	3,01	10 601	63,29	-4,8	-3,06	8	5,5
02176 Tuusniemen kansalaisopisto	2 567	57,23	60,24	5,3	3,01	4 406	65,57	-8,1	-5,33	4	5,6
02162 Ylä-Karjalän kansalaisopisto	5 045	57,23	60,24	5,3	3,01	8 658	60,67	-0,7	-0,43	6	5,8
02247 Ruukin kansalaisopisto	6 504	57,23	60,24	5,3	3,01	11 162	50,41	19,5	9,82	4	5,9
02216 Toholammin kansalaisopisto	3 649	57,23	60,24	5,3	3,01	6 262	45,28	33,0	14,96	4	5,9
02158 Polvijärven kansalaisopisto	3 699	57,23	60,24	5,3	3,01	6 348	49,26	22,3	10,98	5	6,4
02301 Kaskiuuden kansalaisopisto	7 968	57,23	60,24	5,3	3,01	13 675	62,68	-3,9	-2,44	4	6,5
02277 Ruokolahden kansalaisopisto	3 573	57,23	60,24	5,3	3,01	6 132	50,37	19,6	9,87	7	6,5
02160 Tohmajärvi-Värtsilän kansal.op.	3 832	57,23	60,24	5,3	3,01	6 577	57,97	3,9	2,26	7	6,7
02123 Virtain kansalaisopisto	5 356	57,23	60,24	5,3	3,01	9 192	56,76	6,1	3,48	7	6,9
02142 Itä-Hämeen opisto	7 550	57,23	60,24	5,3	3,01	12 957	48,22	24,9	12,01	6	6,9
02114 Ruoveden opisto	3 377	57,23	60,24	5,3	3,01	5 796	61,14	-1,5	-0,90	4	7,0
02159 Puruveden kansalaisopisto	2 876	57,23	60,24	5,3	3,01	4 936	69,02	-12,7	-8,79	8	7,1
02148 Mäntyharjun kansalaisopisto	4 770	57,23	60,24	5,3	3,01	8 186	58,57	2,9	1,67	7	7,1
02212 Perhoniemi-kilakon kansalaisop.	6 524	57,23	60,24	5,3	3,01	11 197	50,25	19,9	9,99	7	7,3
02150 Enon kansalaisopisto	2 700	57,23	60,24	5,3	3,01	4 634	54,42	10,7	5,82	0	7,3
02232 Haapaveden kansalaisopisto	12 272	57,23	60,24	5,3	3,01	21 061	99,69	-39,6	-39,45	14	7,5
02166 Kiuruveden kansalaisopisto	6 803	57,23	60,24	5,3	3,01	11 675	60,50	-0,4	-0,27	7	7,5
02286 Savitaipaleen kansalaisopisto	5 572	57,23	60,24	5,3	3,01	9 563	50,52	19,2	9,71	6	7,8
02190 Pohj-Päijänteen kansalaisop.	3 400	57,23	60,24	5,3	3,01	5 835	63,17	-4,6	-2,93	6	8,1
02220 Vöörä-Oravais-Maxmo medb.inst.	5 633	57,23	60,24	5,3	3,01	9 667	52,12	15,6	8,12	9	8,3
02073 Merikarvian kansalaisopisto	5 916	57,23	60,24	5,3	3,01	10 153	41,89	43,8	18,35	6	8,3
02275 Puulan seutuopisto	9 865	57,23	60,24	5,3	3,01	16 930	48,00	25,5	12,24	5	8,4
02203 Järiseudun kansalaisopisto	7 252	57,23	60,24	5,3	3,01	12 446	57,86	4,1	2,38	7	8,4
02078 Parkanon kansalaisopisto	5 530	57,23	60,24	5,3	3,01	9 491	90,16	-33,2	-29,92	10	8,8
02287 Ristiinan kansalaisopisto	3 253	57,23	60,24	5,3	3,01	5 583	59,79	0,7	0,45	0	8,9
02185 Keuruun kansalaisopisto	9 091	57,23	60,24	5,3	3,01	15 602	59,15	1,8	1,08	8	9,0
02170 Nilsiän kansalaisopisto	3 920	57,23	60,24	5,3	3,01	6 728	50,57	19,1	9,67	10	9,3
02224 Kronoby medborgarinstitut	6 199	57,23	60,24	5,3	3,01	10 639	47,90	25,7	12,33	9	9,5
02169 Leppävirran kansalaisopisto	9 513	57,23	60,24	5,3	3,01	16 326	53,09	13,5	7,14	8	9,7
02179 Hankasalmen kansalaisopisto	6 015	57,23	60,24	5,3	3,01	10 323	51,18	17,7	9,05	6	9,8
02227 Närpes medborgarinstitut	7 899	57,23	60,24	5,3	3,01	13 556	57,92	4,0	2,32	11	9,9
02143 Joroisten kansalaisopisto	3 314	57,23	60,24	5,3	3,01	5 688	52,03	15,8	8,20	5	9,9

	Vahvist.	Nykyinen yksikköhinta	Uusi yksikköhinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valt. osuuden ero yht.	Tod. VOS-kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu-tulot /tunti	Asukas-tiheys	
	opetus-tuntien lukumäärä											
02293	Kaakkois-Savon kansalaisopisto	4 534	57,23	60,24	5,3	3,01	7 781	53,63	12,3	6,61	5	10,0
02063	Ikaalisten kansalaisopisto	5 491	57,23	60,24	5,3	3,01	9 424	61,32	-1,8	-1,09	9	10,1
02240	Lakeuden kansalaisopisto	3 582	57,23	60,24	5,3	3,01	6 147	49,93	20,6	10,31	2	10,1
02243	Oulujoki-opisto	6 451	57,23	60,24	5,3	3,01	11 071	57,16	5,4	3,08	11	10,2
02226	Nykarleby arbetarinstitut	6 356	57,23	60,24	5,3	3,01	10 908	54,00	11,5	6,23	12	10,3
02231	Haapajärven kansalaisopisto	4 395	57,23	60,24	5,3	3,01	7 543	55,93	7,7	4,31	6	10,3
02090	Kimitobygdens medborgarinst.	2 379	57,23	60,24	5,3	3,01	4 083	69,34	-13,1	-9,10	7	10,4
02202	Jurvan kansalaisopisto	3 899	57,23	60,24	5,3	3,01	6 692	66,03	-8,8	-5,79	6	10,4
02234	Iin ja Yli-Iin kansalaisopisto	8 151	57,23	60,24	5,3	3,01	13 989	52,03	15,8	8,20	8	10,4
02201	Jalasjärven kansalaisopisto	6 089	57,23	60,24	5,3	3,01	10 450	50,55	19,2	9,69	7	10,7
02130	Kaakon kansalaisopisto	2 824	57,23	60,24	5,3	3,01	4 847	52,61	14,5	7,62	5	10,7
02174	Sisä-Savon kansalaisopisto	10 772	57,23	60,24	5,3	3,01	18 487	51,23	17,6	9,01	7	10,8
02205	Kauhajoen kansalaisopisto	8 004	57,23	60,24	5,3	3,01	13 737	55,85	7,9	4,39	7	11,2
02215	Teuvan kansalaisopisto	3 399	57,23	60,24	5,3	3,01	5 833	62,31	-3,3	-2,07	8	11,4
02191	Saarjärven kansalaisopisto	10 552	57,23	60,24	5,3	3,01	18 110	47,88	25,8	12,36	7	11,5
02229	Kristinestads medborgarinst.	5 225	57,23	60,24	5,3	3,01	8 967	61,00	-1,2	-0,76	9	11,6
02154	Keski-Karjalan kansalaisopisto	9 655	57,23	60,24	5,3	3,01	16 570	67,13	-10,3	-6,90	4	11,6
02285	Alastaron kansalaisopisto	1 910	57,23	60,24	5,3	3,01	3 278	57,57	4,6	2,67	4	11,7
02122	Vilppulan kansalaisopisto	3 003	57,23	60,24	5,3	3,01	5 154	53,95	11,7	6,29	6	11,9
02164	Juankosken kansalaisopisto	3 344	57,23	60,24	5,3	3,01	5 739	54,96	9,6	5,27	6	12,2
02198	Lakeudenportin kansalaisopisto	16 014	57,23	60,24	5,3	3,01	27 484	50,36	19,6	9,88	9	12,3
02199	Järvi-Pohjanmaan kansalaisop.	7 529	57,23	60,24	5,3	3,01	12 921	53,71	12,2	6,53	9	12,3
02127	Iitin kansalaisopisto	3 713	57,23	60,24	5,3	3,01	6 372	45,28	33,0	14,95	8	12,5
02292	Rautjärven kansalaisopisto	2 881	57,23	60,24	5,3	3,01	4 944	54,54	10,4	5,70	4	12,5
02105	Lopen opisto	3 902	57,23	60,24	5,3	3,01	6 697	46,50	29,6	13,74	8	12,9
02204	Kannuksen kansalaisopisto	5 881	57,23	60,24	5,3	3,01	10 093	49,29	22,2	10,95	8	13,0
02139	Valkealan kansalaisopisto	4 031	57,23	60,24	5,3	3,01	6 918	60,80	-0,9	-0,57	9	13,1
02298	Pedersöre medborgarinstitut	7 167	57,23	60,24	5,3	3,01	12 300	54,91	9,7	5,32	11	13,2
02237	Kalajoen kansalaisopisto	4 080	57,23	60,24	5,3	3,01	7 002	48,02	25,4	12,22	6	13,7
02066	Mynämäen seud. kansalaisopisto	4 595	57,23	60,24	5,3	3,01	7 886	57,65	4,5	2,58	10	13,8
02242	Oulas-opisto	9 146	57,23	60,24	5,3	3,01	15 697	53,36	12,9	6,88	9	13,9
02260	Keminmaan kansalaisopisto	6 545	57,23	60,24	5,3	3,01	11 233	68,05	-11,5	-7,81	7	14,2
02210	Kyrönmaan opisto	10 050	57,23	60,24	5,3	3,01	17 248	68,16	-11,6	-7,92	8	14,3
02115	Someron kansalaisopisto	4 741	57,23	60,24	5,3	3,01	8 137	53,15	13,3	7,09	10	14,5
02048	Ingå medborgarinstitut	2 704	57,23	60,24	5,3	3,01	4 641	40,07	50,3	20,17	9	14,6
02057	Auranlaakson kansalaisopisto	5 647	58,50	60,24	3,0	1,74	5 600	70,69	-14,8	-10,45	6	15,1
02079	Perniön kansalaisopisto	2 490	58,50	60,24	3,0	1,74	2 469	72,57	-17,0	-12,33	5	15,1
02182	Jämsän työväenopisto	7 175	58,50	60,24	3,0	1,74	7 115	63,84	-5,6	-3,61	7	15,2
02276	Kontiolahden kansalaisopisto	7 456	58,50	60,24	3,0	1,74	7 393	63,51	-5,2	-3,27	8	15,5
02156	Liperin kansalaisopisto	5 197	58,50	60,24	3,0	1,74	5 153	52,23	15,3	8,01	9	15,5
02070	Laitilan-Pyhärannan kansal.op.	7 801	58,50	60,24	3,0	1,74	7 735	52,72	14,3	7,52	5	16,1

	Vahvist. opetus- tuntien lukumäärä	Nykyinen yksikkö- hinta	Uusi yksikkö- hinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valt. osuuden ero yht.	Tod. VOS- kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys
02109 Oriveden seud.kansalaisopisto	8 865	58,50	60,24	3,0	1,74	8 790	48,65	23,8	11,59	8	16,2
02206 Kauhavan-Härmän kansalaisop.	7 789	58,50	60,24	3,0	1,74	7 724	50,04	20,4	10,20	9	16,7
02068 Kokemäen kansalaisopisto	3 585	58,50	60,24	3,0	1,74	3 555	56,77	6,1	3,47	9	17,6
02157 Outokummun työväenopisto	4 074	58,50	60,24	3,0	1,74	4 040	65,19	-7,6	-4,96	9	17,6
02112 Pälkäneen seud.kansalaisopisto	6 753	58,50	60,24	3,0	1,74	6 696	47,76	26,1	12,48	7	18,1
02065 Kankaanpään kansalaisopisto	9 237	58,50	60,24	3,0	1,74	9 159	56,79	6,1	3,44	7	18,5
02271 Tornion kansalaisopisto	9 938	58,50	60,24	3,0	1,74	9 854	64,07	-6,0	-3,83	12	18,8
02183 Jämsänkosken työväenopisto	3 368	58,50	60,24	3,0	1,74	3 340	59,84	0,7	0,40	10	18,9
02211 Lapuan kansalaisopisto	9 122	58,50	60,24	3,0	1,74	9 045	53,53	12,5	6,71	9	19,0
02200 Ilmajoki-opisto	12 161	58,50	60,24	3,0	1,74	12 059	48,39	24,5	11,84	5	19,3
02044 Ekenäs medborgarinstitut	3 689	58,50	60,24	3,0	1,74	3 658	64,53	-6,7	-4,29	7	20,1
02219 Korsholms medborgarinstitut	10 666	58,50	60,24	3,0	1,74	10 576	64,75	-7,0	-4,52	9	20,5
02241 Nivalan kansalaisopisto	6 782	58,50	60,24	3,0	1,74	6 725	51,34	17,3	8,89	9	20,6
02062 Hämeenkyrön kansalaisopisto	6 639	58,50	60,24	3,0	1,74	6 583	59,62	1,0	0,62	9	21,5
02069 Kyröskosken kansalaisopisto	1 916	58,50	60,24	3,0	1,74	1 900	40,08	50,3	20,16	3	21,5
02058 Euran kansalaisopisto	4 249	58,50	60,24	3,0	1,74	4 213	62,17	-3,1	-1,93	6	21,7
02035 Pohjan työväenopisto-Pojo arb.	3 465	58,50	60,24	3,0	1,74	3 436	52,03	15,8	8,21	6	22,2
02125 Elimäen kansalaisopisto	3 163	58,50	60,24	3,0	1,74	3 136	68,91	-12,6	-8,67	9	22,2
02067 Kiukaisten kansalaisopisto	3 076	58,50	60,24	3,0	1,74	3 050	46,14	30,6	14,10	3	22,8
02197 Äänekosken kansalaisopisto	5 732	58,50	60,24	3,0	1,74	5 684	53,49	12,6	6,75	9	22,9
02209 Kurikan kansalaisopisto	5 774	58,50	60,24	3,0	1,74	5 725	61,02	-1,3	-0,78	7	23,0
02255 Ylivieskan kansalaisopisto	11 128	58,50	60,24	3,0	1,74	11 034	59,79	0,8	0,45	10	23,2
02061 Huittisten seudun kansalaisop.	6 640	58,50	60,24	3,0	1,74	6 584	53,71	12,1	6,53	10	23,3
02097 Hausjärven kansalaisopisto	3 791	58,50	60,24	3,0	1,74	3 759	70,85	-15,0	-10,61	9	23,3
02034 Orimattilan kansalaisopisto	7 473	58,50	60,24	3,0	1,74	7 410	58,86	2,3	1,38	14	23,5
02137 Kymenlaakson opisto	6 648	58,50	60,24	3,0	1,74	6 592	51,08	17,9	9,16	8	23,6
02088 Sastamalan opisto	21 806	58,50	60,24	3,0	1,74	21 623	51,27	17,5	8,97	5	25,5
02187 Laukaan kansalaisopisto	6 609	58,50	60,24	3,0	1,74	6 553	55,18	9,2	5,06	6	26,0
02188 Lievestuoreen kansalaisopisto	2 397	58,50	60,24	3,0	1,74	2 377	62,97	-4,3	-2,73	8	26,0
02059 Hallikon kansalaisopisto	4 505	58,50	60,24	3,0	1,74	4 467	66,41	-9,3	-6,17	10	26,3
02072 Loimaan työväenopisto	5 364	58,50	60,24	3,0	1,74	5 319	64,12	-6,1	-3,89	5	27,3
02163 Iisalmen kansalaisopisto	6 506	58,50	60,24	3,0	1,74	6 451	61,67	-2,3	-1,43	8	29,7
02033 Mäntsälän kansalaisopisto	7 012	58,50	60,24	3,0	1,74	6 953	59,98	0,4	0,26	24	30,1
02140 Heinolan kansalaisopisto	11 276	58,50	60,24	3,0	1,74	11 181	58,21	3,5	2,03	12	30,7
02235 Kainulan kansalaisopisto	3 683	58,50	60,24	3,0	1,74	3 652	45,18	33,3	15,06	7	30,9
02236 Kaukametsän opisto	15 362	58,50	60,24	3,0	1,74	15 233	78,68	-23,4	-18,45	15	30,9
02084 Pyhäjärvisuodun aikuisopisto	4 211	58,50	60,24	3,0	1,74	4 176	42,05	43,2	18,19	9	31,0
02274 Jokilaanin kansalaisopisto	3 853	58,50	60,24	3,0	1,74	3 821	64,72	-6,9	-4,48	7	31,4
02087 Uudenkaupungin kansalaisopisto	6 198	58,50	60,24	3,0	1,74	6 146	77,68	-22,5	-17,44	11	33,3
02146 Linnalan opisto	14 072	58,50	60,24	3,0	1,74	13 954	61,44	-2,0	-1,21	19	33,5
02086 Ulvilan kansalaisopisto	4 290	58,50	60,24	3,0	1,74	4 254	41,56	44,9	18,67	3	34,6

	Vahvist.	Nykyinen yksikköhinta	Uusi yksikköhinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valt. osuuden ero yht.	Tod. VOS-kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu- tulot /tunti	Asukas- tiheys	
	opetus- tuntien lukumäärä								euroa			
02129	Joutsenon kansalaisopisto	4 636	58,50	60,24	3,0	1,74	4 597	55,83	7,9	4,40	11	34,8
02147	Mikkelin kansalaisopisto	19 043	58,50	60,24	3,0	1,74	18 883	50,33	19,7	9,91	8	35,3
02126	Haminan kansalaisopisto	11 678	58,50	60,24	3,0	1,74	11 580	55,02	9,5	5,22	9	35,9
02030	Karkkilan työväenopisto	4 722	58,50	60,24	3,0	1,74	4 682	53,99	11,6	6,25	10	36,1
02233	Kiiminkijoen opisto	24 470	58,50	60,24	3,0	1,74	24 264	55,26	9,0	4,98	15	38,2
02076	Paimion kansalaisopisto	5 767	58,50	60,24	3,0	1,74	5 719	56,16	7,3	4,07	9	40,9
02252	Raahen työväenopisto	8 705	58,50	60,24	3,0	1,74	8 632	63,82	-5,6	-3,58	7	42,8
02077	Paraisten kansalaisopisto	2 773	58,50	60,24	3,0	1,74	2 750	53,32	13,0	6,92	6	44,2
02091	Pargas-Nagu medborgarinstitut	3 684	58,50	60,24	3,0	1,74	3 653	53,32	13,0	6,92	6	44,2
02291	Hollolan alueopisto	17 418	58,50	60,24	3,0	1,74	17 272	54,35	10,8	5,89	13	44,8
02107	Nastolan kansalaisopisto	9 248	58,50	60,24	3,0	1,74	9 170	56,23	7,1	4,01	8	45,3
02049	Karis sv. medborgarinstitut	4 517	58,50	60,24	3,0	1,74	4 479	62,05	-2,9	-1,81	11	45,5
02029	Karjaan suom. kansalaisopisto	5 737	58,50	60,24	3,0	1,74	5 689	62,05	-2,9	-1,81	11	45,5
02152	Joensuun vapaaopisto	28 942	58,50	60,24	3,0	1,74	28 699	63,07	-4,5	-2,83	22	49,0
02173	Sillinjärvi-Maaningan kansal.op	10 516	58,50	60,24	3,0	1,74	10 428	68,27	-11,8	-8,03	12	50,0
02594	Sibbo medb. inst.-Sipoon kans.	8 751	58,50	60,24	3,0	1,74	8 677	52,97	13,7	7,27	14	50,5
02100	Kangasala-Opisto	6 747	58,50	60,24	3,0	1,74	6 690	48,81	23,4	11,43	16	52,1
02214	Seinäjoen kansalaisopisto	18 069	58,50	60,24	3,0	1,74	17 917	57,96	3,9	2,27	10	61,6
02060	Harjavallan kansalaisopisto	4 873	58,50	60,24	3,0	1,74	4 832	56,08	7,4	4,16	8	62,2
02177	Varkauden kansalaisopisto	12 372	58,50	60,24	3,0	1,74	12 268	51,25	17,5	8,99	11	63,2
02104	Lempäälä-opisto	8 572	58,50	60,24	3,0	1,74	8 500	51,36	17,3	8,88	12	64,0
02043	Borgå medborgarinstitut	6 921	58,50	60,24	3,0	1,74	6 863	69,98	-13,9	-9,74	12	70,6
02036	Porvoon kansalaisopisto	11 023	58,50	60,24	3,0	1,74	10 930	69,98	-13,9	-9,74	12	70,6
02095	Forssan aikuisopisto	7 271	58,50	60,24	3,0	1,74	7 210	78,43	-23,2	-18,19	12	72,6
02071	Liedon-Tarvasjoen kansalaisop.	11 011	58,50	60,24	3,0	1,74	10 918	48,75	23,6	11,48	12	74,2
02120	Vaikeakosken työväenopisto	13 838	58,50	60,24	3,0	1,74	13 722	88,14	-31,7	-27,90	10	75,0
02135	Lappeenrannan työväenopisto	7 225	58,50	60,24	3,0	1,74	7 164	49,77	21,0	10,47	10	77,5
02136	Saimaan kansalaisopisto	9 592	58,50	60,24	3,0	1,74	9 511	54,94	9,6	5,29	13	77,5
02167	Kuopion kansalaisopisto	29 149	58,50	60,24	3,0	1,74	28 904	80,32	-25,0	-20,08	23	80,1
02021	Hangon suom. kansalaisopisto	2 716	58,50	60,57	3,5	2,07	3 204	60,59	0,0	-0,03	6	86,6
02047	Hangö sv.medborgarinstitut	2 604	58,50	60,57	3,5	2,07	3 072	60,59	0,0	-0,03	6	86,6
02050	Kirkkonummen kansalaisopisto	11 721	58,50	60,61	3,6	2,11	14 082	52,70	15,0	7,91	14	86,8
02192	Suolahden työväenopisto	3 304	58,50	62,12	6,2	3,62	6 818	60,72	2,3	1,40	6	94,4
02108	Nokian työväenopisto	9 343	58,50	62,68	7,2	4,18	22 275	63,39	-1,1	-0,71	11	97,2
02026	Kansalaisopisto Jukola	13 880	58,50	63,07	7,8	4,57	36 159	50,93	23,8	12,14	13	99,1
02106	Mäntän työväenopisto	2 706	71,53	64,05	-10,5	-7,48	-11 534	63,36	1,1	0,69	7	104,0
02549	Kokkolan seudun op.-Karlebynej	15 296	71,53	65,09	-9,0	-6,44	-56 147	58,44	11,4	6,66	7	109,2
02124	Ylöjärven työväenopisto	9 005	71,53	65,14	-8,9	-6,39	-32 793	59,21	10,0	5,93	16	109,4
02437	Oulunsalon kansalaisopisto	4 685	71,53	65,33	-8,7	-6,20	-16 559	40,19	62,6	25,14	6	110,4
02297	Kempeleen kansalaisopisto	6 563	71,53	66,26	-7,4	-5,27	-19 713	51,84	27,8	14,42	11	123,9
10010	Hiiden opisto	17 853	71,53	66,26	-7,4	-5,27	-53 624	63,26	4,7	3,00	12	129,4

	Vahvist.	Nykyinen yksikköhinta	Uusi yksikköhinta	Uuden ja vanhan ero %	Abs.ero /tunti	Valt. osuuden ero yht.	Tod. VOS-kust. /tunti	Lask. ja tod. kust. ero %	Lask. ja tod. kust. ero	Maksu-tulot /tunti	Asukas-tiheys	
	opetus-tuntien lukumäärä								euroa			
02023	Hyvinkään kansalaisopisto	11 269	71,53	66,26	-7,4	-5,27	33 848	69,50	-4,7	-3,24	19	133,6
02082	Rauman kaupung kansalaisopisto	11 941	71,53	66,26	-7,4	-5,27	35 867	71,37	-7,2	-5,11	12	149,2
02075	Otsolan kansalaisopisto	11 689	71,53	66,26	-7,4	-5,27	35 110	51,93	27,6	14,33	14	151,4
02080	Porin työväenopisto	12 302	71,53	66,26	-7,4	-5,27	36 951	66,31	-0,1	-0,04	0	151,4
02025	Jokelan kansalaisopisto	3 255	71,53	66,26	-7,4	-5,27	9 777	56,62	17,0	9,64	14	154,5
02299	Tuusulan kansalaisopisto	9 082	71,53	66,26	-7,4	-5,27	27 279	62,06	6,8	4,20	15	154,5
02223	Kaskisten ko - Kaskö mbi	2 015	71,53	66,26	-7,4	-5,27	6 052	70,44	-5,9	-4,18	4	154,6
10007	Akaan Opisto	9 472	71,53	66,26	-7,4	-5,27	28 451	50,71	30,7	15,56	9	163,3
02051	Lovisa sv. medborgarinstitut	6 103	71,53	66,26	-7,4	-5,27	18 331	68,83	-3,7	-2,57	6	165,8
02039	Valkon kansalaisopisto	6 618	71,53	66,26	-7,4	-5,27	19 878	68,83	-3,7	-2,57	6	165,8
02083	Salon kansalaisopisto	12 155	71,53	66,26	-7,4	-5,27	36 509	58,99	12,3	7,28	7	172,9
02111	Pirkkalan kansalaisopisto	7 232	71,53	66,26	-7,4	-5,27	21 722	42,13	57,3	24,14	9	175,8
02134	Kuusankosken työväenopisto	8 845	71,53	66,26	-7,4	-5,27	26 567	62,31	6,4	3,96	8	179,0
02128	Imatran työväenopisto	10 447	71,53	66,26	-7,4	-5,27	31 379	53,88	23,0	12,38	9	193,6
02132	Kotkan opisto	22 532	71,53	66,26	-7,4	-5,27	67 678	77,12	-14,1	-10,85	16	203,5
02138	Toukolan kansalaisopisto	4 276	71,53	66,26	-7,4	-5,27	12 844	59,89	10,6	6,37	9	203,5
02222	Jakobstads sv.arbetrarinstitut	8 368	71,53	66,26	-7,4	-5,27	25 135	60,76	9,1	5,50	12	219,7
02213	Pietarsaaren suom. työväenop.	4 920	71,53	66,26	-7,4	-5,27	14 778	60,76	9,1	5,50	12	219,7
02113	Riihimäen kansalaisopisto	7 475	71,53	66,26	-7,4	-5,27	22 452	73,79	-10,2	-7,53	18	220,6
02261	Kemin työväenopisto	9 440	71,53	66,26	-7,4	-5,27	28 355	64,31	3,0	1,95	11	254,2
02272	Toivola-Luotolan kansalop	6 022	71,53	66,26	-7,4	-5,27	18 088	53,18	24,6	13,08	10	254,2
02074	Naantalin opisto	6 541	71,53	66,26	-7,4	-5,27	19 647	59,57	11,2	6,70	12	268,4
02595	Vanajaveden opisto	33 442	71,53	66,26	-7,4	-5,27	100 448	66,19	0,1	0,07	14	281,5
02217	Vaasan työväenopisto	10 999	71,53	66,26	-7,4	-5,27	33 037	84,55	-21,6	-18,29	11	311,2
02230	Vasa arbetrarinstitut	7 779	71,53	66,26	-7,4	-5,27	23 365	84,55	-21,6	-18,29	11	311,2
02246	Oulu-opisto	16 751	71,53	66,26	-7,4	-5,27	50 314	61,33	8,0	4,93	13	337,5
02245	Oulun kansalaisopisto	18 598	71,53	66,26	-7,4	-5,27	55 862	53,57	23,7	12,69	15	337,5
10027	Pieksämäen seudun aikuisopisto	13 969	71,53	66,26	-7,4	-5,27	41 958	49,64	33,5	16,62	7	347,5
02064	Kaarinan-Piikkiön kansalaisop.	11 377	71,53	66,26	-7,4	-5,27	34 173	61,40	7,9	4,86	12	354,3
02267	Rovaniemen kansalaisopisto	10 149	71,53	66,26	-7,4	-5,27	30 484	68,65	-3,5	-2,39	22	372,1
02093	Ahjolan kansalaisopisto	28 356	71,53	66,26	-7,4	-5,27	85 172	52,62	25,9	13,64	19	384,5
02116	Tampereen työväenopisto	28 632	71,53	66,26	-7,4	-5,27	86 001	56,26	17,8	10,00	18	384,5
02081	Raision työväenopisto	6 662	71,53	66,26	-7,4	-5,27	20 010	42,13	57,3	24,13	12	479,2
02133	Kouvolan kansalaisopisto	10 666	71,53	69,27	-3,2	-2,26	13 726	58,51	18,4	10,76	16	715,3
02020	Kouvolan kaupungin työväenopisto	49 007	71,53	69,27	-3,2	-2,26	63 066	92,69	-25,3	-23,41	30	718,9
02056	Auralan kansalaisopisto	7 465	71,53	69,27	-3,2	-2,26	9 606	49,07	41,2	20,21	15	719,3
02085	Turun suom.työväenopisto	19 165	71,53	69,27	-3,2	-2,26	24 663	75,83	-8,7	-6,56	13	719,3
02092	Åbo sv.arbetrarinstitut	3 340	71,53	69,27	-3,2	-2,26	4 298	75,83	-8,7	-6,56	13	719,3
02096	Harjulan kansalaisopisto	11 281	71,53	69,27	-3,2	-2,26	14 517	51,47	34,6	17,80	13	728,1
02102	Lahden työväenopisto	15 218	71,53	69,27	-3,2	-2,26	19 584	74,24	-6,7	-4,96	18	728,1
02040	Vantaan kpgin työväenopisto	28 986	71,53	69,27	-3,2	-2,26	37 301	81,01	-14,5	-11,74	26	764,2

	Vahvist.	Nykyinen	Uusi	Uuden	Abs.ero	Valit.	Tod.	Lask.	Lask.	Maksu-	Asukas-
	opetus-	yksikkö-	yksikkö-	ja	/tunti	osuuden	VOS-	ja	ja	tulot	tiheys
	tuntien	hinta	hinta	vanhan		ero yht.	kust.	tod.	kust.	/tunti	
	lukumäärä			ero %			/tunti	kust.	ero		
								ero %	euroa		
02180 Jyvälän kansalaisopisto	2 803	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-3 607	69,87	-0,9	-0,60	36	778,0
02181 Jyväskylän seudun kansalaisopisto	33 484	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-43 090	68,17	1,6	1,11	17	778,0
02027 Järvenpään työväenopisto	12 700	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-16 343	66,23	4,6	3,05	18	990,8
02031 Keravan opisto	8 332	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-10 722	70,77	-2,1	-1,50	26	1 013,7
02045 Kauniaisten kpgin kansalaisop.	5 055	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-6 505	62,28	11,2	6,99	15	1 461,4
02046 H:fors stads sv. arbetarinst.	20 592	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-26 499	102,17	-32,2	-32,90	13	3 032,1
02022 H:gin kaup.suom.työväenopisto	91 146	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-117 293	102,17	-32,2	-32,90	13	3 032,1
02042 Helsingin aikuisopisto	14 326	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-18 436	72,87	-4,9	-3,59	38	3 032,1
02028 Kalliolan kansalaisopisto	10 309	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-13 266	62,30	11,2	6,97	23	3 032,1
02038 Toimelan vapaaopisto	5 517	71,53	69,27	-3,2	-2,26	-7 100	57,59	20,3	11,69	20	3 032,1
192 Kansalaisopistot	2 062 000	63,18	63,18	0,0	0,00	-106	63,15	0,1	0,04	12	34,7
Uudessa hinnassa porrastus 10 ja 15 % yli 100 asukkaan ja 5 % alle 2 asukkaan asukastiheyksissä sekä saaristokunnissa, liiuken.											
Laskelmat arvonlisäverottomina. Todelliset VOS-kustannukset ovat skaalattu v. 2005 tasoon ilman pieniä hankkeita											

Liite 5.

Lakiehdotusluonnos

Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vapaasta sivistystyöstä 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (632/1998) 2 §:n 4 momentti, 9-10 §, 11 §:n 1-6 ja 9 momentti, 12 §, 13 a § ja 21 §,

sellaisina kuin niistä ovat...

lisätään 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa..., uusi 3 ja 4 momentti, uusi 18 a § ja 21 a §, seuraavasti:

2 §. Lain piiriin kuuluva toiminta.

Opintokeskukset toimivat sivistystyön valtakunnallisina aikuisoppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi.

9 §. *Valtionosuuden määrä.* Kansanopiston, kansalaisopiston ja kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 prosenttia sekä opintokeskuksen ja liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjälle 65 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä. Edellä 2 §:n 7 momentissa tarkoitetun oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä.

Kansanopiston ylläpitäjälle, jonka ylläpitämisluvassa myönnetyn pääasiallisen koulutustehtävän muodostaa vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus, myönnetään kuitenkin valtionosuutta 70 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä.

Yhdistetyssä oppilaitoksessa valtionosuusprosentti määräytyy kunkin oppilaitosmuodon osalta erikseen.

Opintokeskukselle myönnetään asetuksella säädetyt ehdot täyttäviä opintokerhoja varten valtionosuutena euromäärä, joka saadaan kertomalla opintokeskukselle vahvistettujen opintokerhotuntien määrällä opetusministeriön kullekin vuodelle määräämä opintokerhotuntien hinta.

10 §. *Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen.* Opetusministeriö vahvistaa vuosittain valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien, opetustuntien sekä

opintokerhotuntien määrän. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

Suoritteiden määrän vahvistamisen perusteista voidaan tarkemmin säätää valtioneuvoston asetuksella.

11 §. *Yksikköhinta.* Opetusministeriö määrää opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien ja opetustuntien yksikköhinnat sekä opintokerhotuntien hinnan seuraavaa vuotta varten. Yksikköhinnat määrätään varainhoitovuodelle arvioitun kustannustason mukaisiksi.

Opiskelijaviikon yksikköhinta lasketaan kansanopistoille joka toinen vuosi jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset opistojen saman vuoden opiskelijaviikkojen määrällä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään yksikköhinnan korottamisesta opistoissa, joiden erityisenä koulutustehtävänä on vaikeasti vammaisille tarkoitettu koulutus tai enintään kymmenen päivän pituisten kurssien järjestäminen. Valtioneuvoston asetuksella säädetään myös opiston ulkopuolella asuvien opiskelijaviikoista yksikköhintaan tehtävästä vähennyksestä.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijavuorokauden yksikköhinta lasketaan joka toinen vuosi jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset koulutuskeskusten saman vuoden opiskelijavuorokausien määrällä. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivän yksikköhinta määrätään vuosittain valtion talousarviossa olevan määrärahan puitteissa.

Kansalaisopistojen keskimääräisen yksikköhinnan vahvistamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 16 §:ssä säädetään. Opetustuntien yksikköhinta kansalaisopistoille lasketaan joka toinen vuosi jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset kansalaisopistojen saman vuoden opetustuntien määrällä. Kansalaisopistoille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan kansalaisopiston sijaintikunnan asukastiheyden ja saaristoisuuden perusteella. Porrastusten suuruudesta ja yksikköhintojen tarkemmasta laskemisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Opetustuntien yksikköhinta kesäyliopistoille lasketaan joka toinen vuosi jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset kesäyliopistojen saman vuoden opetustuntien määrällä.

Opetustuntien yksikköhinta opintokeskuksille lasketaan joka toinen vuosi jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset opintokeskusten saman vuoden opetustuntien määrällä.

Edellä 2 ja 4 momentissa tarkoitetut yksikköhinnat on määrättävä siten, että yksikköhinnat kerrottuna toteutuneiden opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien ja opetustuntien määrällä yhteenlaskettuina vastaavat edellä mainittuja oppilaitosmuotokohtaisia kokonaiskustannuksia.

12 §. *Kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutos.* Kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutos otetaan yksikköhintoja laskettaessa huomioon noudattaen soveltuvin osin, mitä kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 3 §:n 1 ja 2 kohdassa sekä 4 §:ssä säädetään.

Jos kustannustaso on olennaisesti muuttunut siitä tasosta, jonka perusteella käyttökustannusten yksikköhinta on määrätty, opetusministeriö voi ottaa sen huomioon määrättäessä seuraavan vuoden yksikköhintaa.

13 §. *Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen oppilaitosmuotojen käyttökustannukset, joihin myönnetään rahoitusta Euroopan yhteisöjen talousarviosta, saadaan lukea tämän lain nojalla rahoitettaviksi käyttökustannuksiksi siltä osin kuin Euroopan yhteisöjen talousarviosta myönnettävä ja sitä vastaava valtion talousarvion mukainen erillinen kansallinen rahoitus ei niitä kata.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista eri oppilaitosmuotojen käyttökustannuksista vähennetään oppilaitoksen ylläpitäjälle 14 §:n nojalla asianomaista toimintaa varten kustannusten laskemisvuonna myönnettyjä valtionavustuksia vastaava euromäärä.

13 a §. *Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityisen oppilaitoksen ylläpitäjän yksikkö hinnassa.*

Kansalaisopistojen, kansanopistojen, valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten, kesäyliopistojen ja opintokeskusten yksikköhintoja korotetaan yksityisen oppilaitoksen ylläpitäjän osalta siten, että korotus vastaa yksityisten oppilaitosten ylläpitäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityisille oppilaitosten ylläpitäjille kustakin oppilaitosmuodosta aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua korotusta ei oteta huomioon vahvistettaessa kansalaisopistoille keskimääräistä yksikköhintaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 16 §:n 1 momentin mukaisesti.

18 a §. *Maksatuksen keskeytys.* Valtionapuviranomainen voi päätöksellään määrätä tässä laissa tarkoitettun rahoituksen maksamisen keskeytettäväksi, jos:

1) on ilmeistä, ettei rahoituksen saaja enää järjestä rahoituksen perusteena olevaa toimintaa, tai rahoituksen saaja olennaisessa määrin toimii vastoin asianomaista toimintaa koskevia lakeja tai asetuksia taikka niiden nojalla annettuja määräyksiä;

2) ne perusteet, joiden mukaan rahoitus määrättyä tarkoitusta varten on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet, tai

3) Euroopan yhteisön lainsäädännössä edellytetään maksatuksen keskeyttämistä.

21 §. *Tietojen toimittaminen, tarkastusoikeus ja virka-apu.* Vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäjän on toimitettava valtionapuviranomaiselle tässä laissa tarkoitettun rahoituksen määräämiseksi tarvittavat tiedot ja toiminnan laajuutta koskevat tiedot siten kuin opetusministeriö päättää.

Opetusministeriöllä ja ministeriön päätöksen mukaisesti opetushallituksella on oikeus 1 momentissa mainittujen tietojen oikeellisuuden toteamiseksi suorittaa tarpeellisia rahoituksen saajan talouteen ja toimintaan kohdistuvia tarkastuksia. Rahoituksen saajan on korvauksetta annettava tarkastusta suorittavalle virkamiehelle kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset, asiakirjat, tallenteet ja muu aineisto sekä muutoinkin avustettava tarkastuksessa. Tarkastusta suorittavalla virkamiehellä on oikeus päästä tarkastuksen edellyttämässä laajuudessa rahoituksen

saajan hallinnassa tai käytössä oleviin rahoitettavassa toiminnassa käytettäviin tiloihin ja muille alueille.

Tarkastusta suorittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa tarkastuksen kohteena oleva aineisto haltuunsa, jos tarkastaminen sitä edellyttää. Aineiston haltuunotosta on tarkastuksen yhteydessä laadittava pöytäkirja. Siinä on mainittava haltuunoton tarkoitus ja haltuun otettu aineisto. Aineisto on palautettava viipymättä, kun sitä ei enää tarvita tarkastuksen suorittamiseksi.

Opetusministeriöllä ja opetushallituksella on oikeus saada poliisi- ja ulosottoviranomaisilta tarpeellista virka-apua 2 momentin mukaisten tarkastustehtävien suorittamisessa.

21 a §. *Valtionavustuslain eräiden säännösten soveltaminen.* Jollei tässä laissa toisin säädetä, tämän lain nojalla myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 2006.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

OPĒTUSMINISTERIŅĀ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-442- 5-
ISSN 1458-8102